

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

102003/I/2022/36109009600281604

**Ekonomické postavenie Kuby v kontexte zapojenia do
medzinárodného obchodu**

Diplomová práca

2022

Bc. Monika Belejová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

**Ekonomické postavenie Kuby v kontexte zapojenia do
medzinárodného obchodu**

Diplomová práca

Študijný program: manažment medzinárodného obchodu

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: Ing. Ľubica Zubaľová, PhD.

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

„Prehlasujem, že som diplomovú prácu na tému: *Ekonomické postavenie Kuby v kontexte zapojenia do medzinárodného obchodu* spracovala sama. Všetky pramene a zdroje informácií použité pri písaní práce, boli citované a sú uvedené v zozname použitých prameňov a literatúry.“

Dátum:

.....

Bc. Monika Belejová

POĎAKOVANIE

Na tomto mieste by som sa chcela predovšetkým poďakovať vedúcej tejto práce, pani Ing. Ľubici Zubaľovej, PhD. za jej cenné rady, dôležité pripomienky, správne usmerňovanie pri písaní práce a predovšetkým za jej vzácny čas, ktorý mi venovala. Moja vďaka patrí tiež mojej rodine a priateľovi za ich podporu pri písaní záverečnej práce.

Abstrakt

BELEJOVÁ, Monika: *Ekonomické postavenie Kuby v kontexte zapojenia do medzinárodného obchodu*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Ing. Ľubica Zubaľová, PhD. - Bratislava: OF, 2022, 87 s.

Cieľom diplomovej práce je vyhodnotiť na základe vedeckých metód ekonomické postavenie Kuby v kontexte zapojenia sa do medzinárodného obchodu. Práca je rozdelená do troch kapitol a obsahuje 22 grafov, 15 tabuliek, 1 obrázok a 2 prílohy. V prvej kapitole sa venujeme začleneniu Kuby do svetového hospodárstva z pohľadu geografie, rozvinutosti krajiny a zaradenia do kategórie príjmovej skupiny, vyhodnocujeme jej makroekonomické ukazovatele, bližšie analyzujeme dominanty jej ekonomiky. V neposlednej rade posudzujeme kubánsky zjednotený menový systém a politicko-ekonomické faktory vplývajúce na postavenie Kuby v medzinárodnom obchode. Druhá kapitola sa venuje cieľu, metódam a metodikám skúmania, ktoré boli použité pri písaní diplomovej práce. Posledná kapitola definuje vývin zahraničného obchodu Kuby, jeho teritoriálnu a komoditnú štruktúru, historické míľniky, ako i vonkajšie a vnútorné faktory pôsobiace na vývoj a zmenu skladby kubánskeho obchodu na medzinárodnom trhu. Kapitola je venovaná tiež perspektívam zahraničného obchodu Kuby, postavených na analýze komparatívnych výhod vyhodnotených na základe výsledkov indexu RCA 2. Komodity s exportným potenciálom sme vyhodnotili pomocou výsledkov indexu RCA 1, ako i pomocou údajov z Medzinárodného obchodného centra. Kapitola analyzuje tiež tovarovú výmenu s vybranými obchodnými partnermi, Európskou úniou, Čínou, Ruskom a USA. Výsledkom problematiky je diskusia v podobe definície faktorov ovplyvňujúcich hospodárstvo a zahraničný obchod Kuby, vyhodnotenie obchodu s vybranými partnermi a posúdenie jej perspektívnych odvetví a trhov.

Kľúčové slová: medzinárodný obchod, import, export, komoditná a teritoriálna štruktúra

Abstract

BELEJOVÁ, Monika: *The economic position of Cuba in the context of its involvement in international trade* - University of Economics in Bratislava. The Faculty of Commerce, Department of International Trade. - Ing. Ľubica Zubaľová, PhD. Bratislava: OF, 2022, 87 p.

The aim of the thesis is to evaluate, based on scientific methods, the economic position of Cuba in the context of involvement in international trade. The work is divided into three chapters and contains 22 graphs, 15 tables, 1 picture, and 2 attachments. In the first chapter, we focus on Cuba's integration into the world economy in terms of geography, country development, and income group, evaluate its macroeconomic indicators, analyse the dominants of its economy, and assess the unified monetary system and political and economic factors affecting Cuba's position in international trade. The second chapter deals with the goal, methods, and research methodologies that were used in writing the thesis. The last chapter defines the development of Cuba's foreign trade, its territorial and commodity structure, historical milestones, as well as external and internal factors influencing the development and changes in the composition of Cuban trade on the international market. The chapter is also devoted to the prospects of Cuba's foreign trade, based on an analysis of comparative advantages evaluated on the basis of RCA 2 index results, and commodities with export potential, which we evaluated using RCA 1 index results as well as data from the International Trade Centre. The chapter also analyses the exchange of goods with selected trading partners, the European Union, China, Russia, and the USA. The result of the issue is a discussion in the form of a definition of factors affecting the economy, as well as Cuba's foreign trade, an evaluation of trade with selected partners, and an assessment of its promising industries and markets.

Key words: international trade, import, export, commodity structure, territorial structure

OBSAH

Zoznam ilustrácií.....	10
Úvod.....	10
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	12
1.1 Kuba – zaradenie krajiny z pohľadu geografie, príjmov a rozvoja.....	12
1.2 Hospodárstvo Kuby.....	16
1.2.1 Štátny monopol riadenia hospodárstva.....	17
1.2.2 Teória industrializácie substitúciou dovozov (ISI).....	18
1.3 Základné makroekonomické a demografické ukazovatele Kuby.....	20
1.3.1 Makroekonomické údaje.....	20
1.3.2 Demografické údaje.....	22
1.4 Hlavné odvetvia ekonomiky Kuby.....	24
1.4.1 Poľnohospodárstvo.....	24
1.4.2 Priemysel.....	26
1.4.3 Služby.....	28
1.5 Menový systém.....	30
1.5.1 Menová dualita.....	31
1.6 Politicko-ekonomické faktory vplyvajúce na postavenie Kuby v medzinárodnom obchode.....	33
1.6.1 Zahraničnoobchodná politika USA, rozpad ZSSR, partnerstvo s Venezuelou a pandémie COVID-19.....	33
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania.....	38
3 Výsledky práce a diskusia.....	41
3.1 Vývoj zahraničného obchodu Kuby.....	41
3.2 Komoditná štruktúra zahraničného obchodu Kuby.....	43
3.2.1 RCA 2 - Index čistej obchodnej výkonnosti.....	49
3.3 Exportný potenciál.....	50
3.3.1 RCA 1 – Index rastu konkurencieschopnosti.....	52
3.4 Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Kuby.....	53
3.4.1 Obchod s Európskou úniou.....	55
3.4.2 Obchod s Čínou.....	58
3.4.3 Obchod s Ruskom.....	62
3.4.4 Obchod s USA.....	64

3.5	Diskusia.....	67
Záver.....		74
Zoznam použitej literatúry.....		76
Prílohy.....		88

Zoznam ilustrácií

Obrázok 1: Geografická poloha Kuby

Graf 1: Medziročný rast populácie Kuby za roky 2009 – 2019 (v %)

Graf 2: Produkcia cukru na Kube za roky 2015 – 2021 (v mil. ton)

Graf 3: Ťažba niklu na Kube za roky 2011 - 2020 (v tis. metrických ton)

Graf 4: Vývoj zahraničného obchodu Kuby za roky 1970 - 2020 (v % HDP)

Graf 5: Zahraničný obchod Kuby medzi rokmi 2010 - 2020 (v mil. €)

Graf 6: Exportný potenciál Kuby v daných komoditách (v mil. USD)

Graf 7: Exportný potenciál globálneho trhu na Kubu v daných komoditách (v mil. USD)

Graf 8: Exportný potenciál Kuby pre dané trhy (v mil. USD)

Graf 9: Hlavní obchodní partneri Kuby za rok 2020

Graf 10: Hlavné importné trhy Kuby za rok 2020

Graf 11: Hlavné exportné trhy Kuby za rok 2020

Graf 12: Obchod s komoditami medzi Kubou a EÚ za roky 2010 - 2020 (v mil. €)

Graf 13: Exportný potenciál EÚ a krajín západnej Európy na Kubu v daných komoditách (v mil. USD)

Graf 14: Exportný potenciál Kuby do EÚ a krajín západnej Európy v daných komoditách (v mil. USD)

Graf 15: Obchod s komoditami medzi Kubou a Čínou za roky 2010 - 2020 (v mil. USD)

Graf 16: Exportný potenciál Číny na Kubu v daných komoditách (v mil. USD)

Graf 17: Exportný potenciál Kuby do Číny v daných komoditách (v mil. USD)

Graf 18: Obchod s komoditami medzi Kubou a Ruskom za roky 2010 – 2020 (v mil. USD)

Graf 19: Exportný potenciál Ruska na Kubu v daných komoditách (v mil. USD)

Graf 20: Exportný potenciál Kuby do Ruska v daných komoditách (v mil. USD)

Graf 21: Obchod s komoditami medzi Kubou a USA za roky 2010 – 2020 (v mil. USD)

Graf 22: Exportný potenciál USA na Kubu v daných komoditách (v mil. USD)

Tabuľka 1: Makroekonomické údaje Kuby za roky 2016 – 2020

Tabuľka 2: Komoditná štruktúra exportu Kuby na úrovni HS2 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)

Tabuľka 3: Komoditná štruktúra exportu Kuby na úrovni HS4 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)

- Tabuľka 4:** Komoditná štruktúra exportu Kuby na úrovni HS6 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)
- Tabuľka 5:** Komoditná štruktúra importu Kuby na úrovni HS2 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)
- Tabuľka 6:** Komoditná štruktúra importu Kuby na úrovni HS4 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)
- Tabuľka 7:** Komoditná štruktúra importu Kuby na úrovni HS6 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)
- Tabuľka 8:** Index RCA 2 – vybrané komodity s minimálnymi hodnotami exportu a importu Kuby za rok 2020
- Tabuľka 9:** Index RCA 1 – tovarové skupiny s najväčšou komparatívnou výhodou Kuby za rok 2020
- Tabuľka 10:** Index RCA 1 – tovarové skupiny s najväčšou komparatívnou nevýhodou Kuby za rok 2020
- Tabuľka 11:** Komoditná štruktúra obchodu medzi Európskou úniou a Kubou za rok 2020 (v mil. €)
- Tabuľka 12:** Komoditná štruktúra obchodu medzi Kubou a Čínou na úrovni HS2 za rok 2020 (v mil. USD)
- Tabuľka 13:** Komoditná štruktúra obchodu medzi Kubou a Ruskom na úrovni HS2 za rok 2020 (v mil. USD)
- Tabuľka 14:** Komoditná štruktúra obchodu medzi Kubou a USA na úrovni HS2 za rok 2020 (v mil. USD)
- Tabuľka 15:** SWOT analýza hospodárstva Kuby

Úvod

Kubánska republika, prvý a najdlhšie fungujúci komunistický štát na západnej pologuli,¹ nie je zaujímavý len kvôli politickému presvedčeniu či pre jedinečnú pozíciu v medzinárodných vzťahoch, kedy sa počas Studenej vojny ocitol v stredu geopolitického boja medzi Spojenými štátmi a Sovietskym zväzom², jeho osobitosť prináša i rozmanité hospodárstvo, zahraničná politika a strategické postavenie na križovatke Karibského mora. Vládnucci socializmus podmieňuje centrálne plánované hospodárstvo, monopol medzinárodného obchodu a neustálu štátnu kontrolu nad domácimi, ale i zahraničnými hospodárskymi operáciami. Krajina si síce zachovala centrálne plánovanú ekonomiku, no v súčasnosti možno v socioekonomických štruktúrach pozorovať zmeny³ realizované pomocou hospodárskych reforiem. S týmito faktormi úzko súvisí i rast HDP, ktorý podľa údajov Svetovej banky od roku 1970 do roku 2020 narástol o takmer 19-násobok svojej hodnoty.⁴ Nezameniteľný vzťah medzi ekonomickým rastom a medzištátnou tovarovou výmenou je predmetom skúmania už od vzniku teórií o zahraničnom obchode a odborníci sa zhodujú, že vyšší vývoz so sebou prináša stimuly napomáhajúce technologickému pokroku, ktorý má priamy účinok na zefektívnenie celkovej ekonomickej výkonnosti a popri tom napomáha i k účinnejšej alokácii výrobných faktorov. Okrem exportu treba brať do úvahy tiež dopady importu na výkonnosť ekonomiky, a hoci má vyšší dovoz skôr nepriaznivý vplyv na obchodnú bilanciu, môže byť rovnako účinný a dôležitý v otázke hospodárskeho rastu ako export.⁵

Hlavným cieľom diplomovej práce je vyhodnotiť na základe vedeckých metód ekonomické postavenie Kuby v kontexte zapojenia do medzinárodného obchodu. Práca skúma historické medzníky spolu s vonkajšími a vnútornými faktormi majúce dosah na hospodársku štruktúru a vývoj zahraničného obchodu Kuby. Práca bližšie analyzuje komoditnú a teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu, ako i vývoj a perspektívy vzájomnej tovarovej výmeny s vybranými partnermi. Medzi negatívne pôsobiace činitele

---

¹Heritage, 2022 Index of Economic Freedom. *Cuba*. [online]. [Citované 19.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.heritage.org/index/country/cuba>

²KRULL, Catherine. *Cuba in a Global Context: International Relations, Internationalism, and Transnationalism*. In Florida: University Press of Florida, 2014. 352 s. ISBN: 9780813049106

³PÉREZ, Ricardo Torres. *Updating the Cuban Economy: The First 10 Years*. USA: Johns Hopkins University, 2017. vol. 84. s. 256 [online]. [Citované 16.02.2021]. Dostupné na internete: <https://muse.jhu.edu/article/668222/summary>

⁴The World Bank. *GDP (current USD) - Cuba*. [online]. [Citované 23.03.2022]. Dostupné na internete: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CU>

⁵SUJOVÁ, Andrea, et. al. *Effects of Foreign Trade on the Economic Performance of Industries—Evidence from Wood Processing Industry of Czechia and Slovakia*. In *Economies* 9. 2021. roč. 9. s. 20 [online]. 2021 [Citované 16.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.mdpi.com/2227-7099/9/4/180>

v súčasnosti možno zaradiť platné sankcie uvalené zo strany Washingtonu, ktoré znemožňujú Kube vstup do medzinárodných organizácií, finančných inštitúcií a obmedzujú jej obchod ako celok. Do zoznamu nepriaznivých faktorov sa radí i kríza vo Venezuele, ktorá podmieňuje predovšetkým kubánsky obchod s ropou, ale i dôsledky stále pretrvávajúcej pandémie COVID-19, nedostatok devízových rezerv, adaptácia na prednedávnom zjednotený menový systém či rýchlo starnúce obyvateľstvo a nadmerná migrácia. Na druhej strane kubánske konkurenčné výhody vyplývajú zo strategickej polohy, rozsiahlych zásob niklu a kobaltu, kvalifikovanej lacnej pracovnej sily, rozvinutého zdravotníckeho a vzdelávacieho sektora, a pod.

Práca je rozdelená do troch kapitol. Prvá kapitola skúma začlenenie Kuby do regiónu Karibiku, do skupiny rozvojových krajín a do kategórie štátov s vyššími strednými príjmami. Vyhodnocuje i vývoj makroekonomických a demografických ukazovateľov, bližšie analyzuje sektory ekonomiky a skúma zmeny v menovom systéme. Okrem toho v práci definujeme politicko-ekonomické faktory, ktoré bezprostredne vplyvajú na kubánske hospodárstvo a pôsobenie na globálnom trhu. Druhá kapitola sa venuje cieľu, metódam a metodikám skúmania použitých pri písaní diplomovej práce.

Tretia kapitola skúma vývin zahraničného obchodu Kuby, podrobnejšie analyzuje teritoriálnu a komoditnú štruktúru, ako i historické míľniky a subjekty, ktoré spôsobili zmeny na vývoji a štruktúre kubánskeho zahraničného obchodu. Kapitola sa sústreďuje i na perspektívy internacionálneho obchodu, v otázke komodít a trhov, definuje komparatívne výhody a nevýhody. Následne v práci analyzujeme vzájomnú komoditnú výmenu s vybranými obchodnými partnermi. Prvá podkapitola sa orientuje na trh Európskej únie, hlavného kubánskeho obchodného partnera za rok 2020. Ďalšia podkapitola je venovaná prehľadovaniu hospodárskych vzťahov s Čínou, ktorá zaujala druhú priečku v zozname hlavných obchodných partnerov pre rok 2020. V tretej kapitole sú zahrnuté kubánsko-ruské vzťahy, ktoré boli najsilnejšie počas fungovania ZSSR, po jeho rozpade zoslabli, no za poslednú dekádu znova zosilneli a v roku 2020 bolo Rusko tretím najhlavnejším kubánskym partnerom. Posledným skúmaným vybraným obchodným partnerom bolo USA, ktoré má i napriek vzájomnému politickému napätiu, dôležité zastúpenie na kubánskom importe. Analýza diplomovej práce skúma dominanty, slabiny, riziká ako i príležitosti hospodárstva Kuby, zameriava sa na definíciu faktorov vplyvajúcich na zmeny v hospodárstve a na perspektívy medzinárodného obchodu Kuby.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Globálna ekonomika je tvorená krajinami, ktoré sa od seba líšia v oblasti politického presvedčenia, kultúry, náboženstva, histórie, zemepisnej polohy, zahraničných vzťahov, orientácie hospodárstva a mnohými inými skutočnosťami. V nasledujúcich podkapitolách sa budeme venovať Kube, ktorá je jedinečná kvôli presadzovaniu socialistických hodnôt, ale i vďaka rôznorodej ekonomike. Konkrétne sa zameriame na geografickú polohu krajiny, na zaradenie v otázke príjmov a rozvoja a na zhodnotenie makroekonomických a demografických ukazovateľov krajiny. Naša pozornosť bude venovaná hlavným odvetviam ekonomiky v oblasti poľnohospodárstva, priemyslu a služieb, ale i jej duálnemu menovému systému, ktorý v roku 2021 prešiel unifikáciou. Posledná podkapitola bude analyzovať politicko-ekonomické faktory vplývajúce na kubánske postavenie v medzinárodnom obchode.

1.1 Kuba – zaradenie krajiny z pohľadu geografie, príjmov a rozvoja

Kubánska republika, oficiálny názov Kuby, predstavuje najväčší ostrovný štát sídliači v Karibskom mori. V jeho blízkosti sa nachádza Severný Atlantický oceán a na opačnej strane Mexický záliv. Krajina leží len 150 kilometrov od najjužnejšieho bodu USA, Key West, sídliaceho na Floride.⁶

Obrázok 1: Geografická poloha Kuby

Zdroj: KNIGHT, W. Franklin. Cuba in *Encyclopædia Britannica, Inc.* [online]. [Citované 14.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/place/Cuba>

Na obrázku 1 môžeme vidieť strategickú geografickú polohu krajiny, ktorá sa radí medzi ekonomické pozitíva Kuby, či už z pohľadu turizmu, pestovania špecifických surovín, ale tiež kvôli zabezpečenému potenciálu stať sa logistickým uzlom pre celú oblasť Karibiku. Najbližšie susediace štáty Kuby sú USA, Bahamy, Haiti, Kajmanské

⁶Moody's analytics. *Cuba – Economic Indicators.* [online]. [Citované 14.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.economy.com/cuba/indicators#ECONOMY>

ostrovy, Jamajka a v neposlednej rade Mexiko. Karibská oblasť je rozdelená na Veľké Antily, kde spadá aj Kuba, a Malé Antily, do ktorých sa radia ostrovy v závislosti od ich veľkosti. Bahamy sa síce nachádzajú v Atlantickom oceáne, no sú zvyčajne spájané s karibským regiónom.⁷ Ostrovy pochádzajúce z koloniálnych línií tvoriace tento región sú zámorské územia Spojeného kráľovstva, USA, Holandska alebo Francúzska, zatiaľ čo druhá polovica predstavuje zvrchované národy.

Región Karibiku dominuje rozmanitým ekonomickým potenciálom a príležitosťami pre hospodársky rast. Ekonomika krajín je predovšetkým závislá od poľnohospodárstva, realizovaného napríklad prostredníctvom pestovania cukrovej repy alebo banánov. Štáty sa v drvivej väčšine okrem iného zameriavajú aj na cestovný ruch či rybolov. Sila a konkurencieschopnosť krajín v otázke exportu cukrovej trstiny z tohto regiónu bola negatívne ovplyvnená stratou monopolu na európskom trhu v 19. storočí.⁸

Orientácia na vymenované hospodárske oblasti je podmienená okrem iného aj faktorom podnebia. Karibská oblasť sa nachádza prevažne v tropickom pásme, ktoré je mnohokrát postihnuté prírodnými katastrofami v podobe výskytu zemetrasení, výbuchov aktívnych sopiek či zásahov hurikánov. Budovanie fiškálnej a finančnej odolnosti či investovanie do fyzickej, digitálnej a zdravotnej pripravenosti je rozhodujúce pri eliminácii rozsiahlych ľudských a ekonomických nákladov spôsobených zmenou podnebia a prírodnými katastrofami.⁹ Za posledné desaťročia bola oblasť Karibiku označená za druhú najnebezpečnejšiu oblasť sveta, a práve pre túto skutočnosť je dôležité zabezpečenie diverzifikácie výrobných štruktúr spolu s digitalizáciou hospodárstva v oblastiach, akými sú napríklad e-government, telemedicína a e-learning. Tie by mali štátom zaistiť pripravenosť na prírodné katastrofy, zlepšenie infraštruktúry a následné zachovanie údajov v prípade prírodnej hrozby. Aj napriek odporúčaniam expertov v otázke efektívnejšieho digitálneho zabezpečenia krajín Karibiku, podiel využívania internetu je stále relatívne malý. Pre Kubu však tento podiel výrazne vzrástol od roku 2010 do roku 2018 zo 16 % na 57 %, ¹⁰ čo pre krajinu predstavuje značný technologický pokrok.

---

⁷M Libraries Publishing. *The Caribbean*. [online]. [Citované 14.02.2021]. Dostupné na internete: <https://open.lib.umn.edu/worldgeography/chapter/5-4-the-caribbean/>

⁸PALMER, Ransford W. *The Caribbean economy in the age of globalization*. USA: Palgrave, Macmillan, 2009. s. 3. ISBN: 978-1-349-37184- 6

⁹The World Bank. *The World Bank in the Caribbean*. [online]. [Citované 15.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.worldbank.org/en/country/caribbean/overview>

¹⁰OECD iLibrary. *Latin American Economic Outlook 2020: Digital Transformation for Building Back Better, Chapter 6. Special feature: The Caribbean*. [online]. [Citované 15.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/7f68ec7d-en/index.html?itemId=/content/component/7f68ec7d-en>

Dôležité je tiež spomenúť rozmanitosť rozvoja ekonomík. Na jednej strane Haiti, ostrovný štát s najväčším počtom obyvateľov v Karibskom regióne, ktorý pravidelne obsadzuje popredné priečky v rebríčkoch s najnižšou mierou korupcie, ktorý je označený Svetovou bankou za najchudobnejšiu krajinu na západnej pologuli. Na druhej strane štát Trinidad a Tobago zameriavajúci sa primárne na spracovanie cukru a ťažbu ropy, ktorý radí Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj do skupiny rozvinutých ekonomík. Organizácia OSN začleňuje Kubu do kategórie rozvojových ekonomík.¹¹ Baumgartner (2015) popisuje rozvojové krajiny ako najpočetnejšiu skupinu štátov vo svetovom hospodárstve. Ich história je spájaná s koloniálnou minulosťou začlenenou do systému imperiálnych mocností. Získavanie suverenity krajín sa začalo po 2. svetovej vojne, pričom sa niektorým krajinám po získaní nezávislosti podarilo reštrukturalizovať ich jednostranne orientované ekonomiky, čím im bol zabezpečený únik zo začarovaného kruhu chudoby. Počet týchto krajín je však stále relatívny nízky, a to z dôvodu nedostatočne rozvinutého sekundárneho či terciárneho sektora, indikujúc ich nízku úroveň globálnej konkurencieschopnosti. Z dôvodu heterogenity rozvojových krajín sa niekoľkým z nich podarilo pridružiť k najvyspelejším ekonomikám sveta.¹² Ako príklad môžeme uviesť Japonsko alebo štáty prezývané „ázijské tigre“.

Napriek rozmanitosti rozvojových krajín v otázke minulosti, politiky, kultúry, náboženstva či demografických hodnôt, existuje podľa Agarwala (2017) nasledujúcich päť spoločných znakov rozvíjajúcich sa ekonomík.

- 1) Dosahovaný nízky reálny príjem na osobu, ktorý má za následok nízku mieru akumulácie a nízku mieru tvorby kapitálu. Tieto faktory spolu s podpriemernou životnou úrovňou obyvateľov a nízkou úrovňou produkcie vedú krajinu do začarovanému kruhu chudoby, ktorú popísal R.T. Gill (1963) vo svojom diele *Economic Development: Past and Present*.¹³ Súčasťou problematiky začarovaného kruhu chudoby je aj nedostatočná úroveň potravinových zásob. Z tohto dôvodu boli vzťahy rozvojovej pomoci medzi Európskou úniou a krajinami Latinskej Ameriky a Karibiku rozšírené o spoluprácu vo sfére zaistenia dostatočných zásob potravín,

---

¹¹UN. *World Economic Situation and Prospects 2020*. New York. 2020. [online]. [Citované 03.06.2021]. Dostupné na internete: https://www.un.org/development/desa/dpad/wpcontent/uploads/sites/45/WESP2020_Annex.pdf

¹²BAUMGARTNER, Boris. *Postavenie rozvojových krajín vo svetovom hospodárstve*. In *Studia commercialia Bratislavensia*, 2015, roč.8. s. 329. [online]. [Citované 03.06.2021] Dostupné na internete: https://of.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/scb/vydane-cisla/2015-03/scb0315_Baumgartner.pdf

¹³LIPKOVÁ, Ludmila et al. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva, 2011. s. 78-79. ISBN: 978-80-89393-37-4

ktoré sú poskytované pomocou fondov predovšetkým najzraniteľnejším krajinám v tejto oblasti, akými sú Kuba, Honduras, Nikaragua a Haiti.¹⁴

- 2) Rýchle tempo rastu populácie resp. vysoký počet obyvateľov, predstavujúci dôsledok zlepšenej zdravotnej starostlivosti zaisťujúcej vyššiu mieru pôrodnosti a nižšiu mieru mortality. Nízke hodnoty úmrtnosti na Kube za rok 2019 boli porovnateľné s Japonskom či Monakom, práve kvôli efektívnej a vysoko hodnotenej zdravotnej starostlivosti, ktorú krajina poskytuje.
- 3) Vysoká miera nezamestnanosti, ktorá je zastúpená predovšetkým vo vidieckych oblastiach, čelí značným sezónnym výkyvom. V tomto prípade je kubánska miera nezamestnanosti v relatívne nízkych číslach a za rok 2020 bola v hodnote 3,4 %. Príčiny nízkej nezamestnanosti pripisuje Hernandez-Catá (2019) charakteristikám kubánskej ekonomiky, ktorá definuje mieru nezamestnanosti nevhodnými indikátormi trhu práce. Tá nezahŕňa „skrytú nezamestnanosť“, ktorá nastáva v prípade nulovej produktivity pracovníkov, ktorých práca neprináša žiaden prírastok k celkovému produktu¹⁵. Kubánska miera nezamestnanosti taktiež nezohľadňuje počet „odradených pracovníkov“, ktorí si prácu aktívne nehľadajú, resp. v minulosti sa im nepodarilo nájsť prácu.¹⁶
- 4) Vysoká závislosť hospodárstva na primárnom sektore. Ekonomiky s nízkym príjmom majú vysoké zastúpenie pracovnej sily v poľnohospodárstve. Avšak so zvyšovaním úrovne príjmu sa mení aj štruktúra dopytu, čo vedie k rastu výroby v priemysle a k následnému prospechu sektoru služieb. Prípad Kuby, ktorej príjem sa od roku 1987 strojnásobil, je toho dôkazom. Krajina sa v minulosti zameriavala predovšetkým na vývoz cukru, ako na jeden z hlavných príjmov ekonomiky, dnes je jej HDP tvorené predovšetkým z príjmov zo služieb, najmä z oblasti cestovného ruchu a zdravotníctva a tiež z priemyslu, z ťažby a spracovania niklu a kobaltu.
- 5) Jednostranne orientovaný export obzvlášť poľnohospodárskych komodít spôsobený významnou časťou produkcie v primárnom sektore.¹⁷ Kuba sa v súvislosti

---

¹⁴GARCÍA HERANZ, Ester. *Zajištění potravin z pohledu vztahů mezi Evropskou unií a zeměmi Latinské Ameriky a Karibiku*. In Výbor pro hospodářské, finanční a obchodní záležitosti. [online]. 2012 [Citované 13.09.2021]. Dostupné na internete: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/eual/dt/921/921791/921791cs.pdf

¹⁵KAGAN, Julia. *Disguised Unemployment*. In Investopedia. [online]. [Citované 03.09.2021]. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/terms/d/disguised-unemployment.asp>

¹⁶HERNANDEZ-CATÁ, Ernesto. *Why is Cuba's unemployment so low? Or is it really that low?* In Cuba in transition. ASCE 2019. [online]. 2019 [Citované 03.09.2021]. Dostupné na internete: https://www.ascecuba.org/c/wp-content/uploads/2020/01/v29-asce_2019_19hernandezcata.pdf

¹⁷AGARWAL, Praatek. *Characteristics of Developing Economies*. In Intelligent Economies. [online]. [Citované 03.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.intelligenceconomist.com/characteristics-of-developing-economies/#common-characteristics-of-developing-economies>

s poľnohospodárskym sektorom osobitne zameriava na vývoz cukrovej trstiny a tabaku.

Z hľadiska príjmov sa Kuba zaradila za fiškálny rok 2021 do skupiny krajín s vyššími strednými príjmami. Tento status priradený Svetovou bankou zdieľa spolu s 55 krajinami.¹⁸ Zaradenie funguje na základe rozdelenia krajín do štyroch skupín podľa príjmov - nízky, nižší stredný, vyšší stredný a vysoký. Príjem sa meria pomocou hrubého národného dôchodku (HND) na obyvateľa v USD prepočítaného pomocou výmenných kurzov metódou „Atlas“ aplikovaného pomocou trojročného kĺzavého priemeru.¹⁹ Kuba dosiahla hodnotu príjmov za rok 2020 v sume 7500 USD.²⁰ Krajiny sú na každoročnej báze 1. júla preradené do kategórie príjmov na základe zmeny odhadu ich dosiahnutých hodnôt veličiny HND na obyvateľa za predchádzajúci kalendárny rok.²¹ Skupina ekonomík s vyšším stredným príjmom dosahuje hodnoty HND na obyvateľa v rozmedzí od 4 046 do 12 535 USD.²²

1.2 Hospodárstvo Kuby

V súčasnosti pôsobí v najväčšej miere na ekonomickú situáciu krajiny platné embargo zo strany USA či kríza vo Venezuele, podmieňujúca zníženie dodávok ropy. Deficit ropy, liekov a potravín značí o tom, že sa hospodárstvo Kuby nachádza v ťažkých časoch. A čo viac, na začiatku roka 2020 postihla svetovú ekonomiku koronakríza, ktorá bola spôsobená pandémiou ochorenia COVID-19.²³ Vplyv na dynamiku ekonomiky má i zrušenie systému dvoch oficiálnych mien a viacerých výmenných kurzov. V súčasnosti sa v krajine platí len národnou menou Peso Cubano (CUP), ktorá sa 1. januára 2021 oficiálne zjednotila s konvertibilným pesom Peso Cubano Convertible (CUC).²⁴

---

¹⁸The World Bank. *World Bank Country and Lending Groups*. [online]. [Citované 03.06.2021]. Dostupné na internete: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>

¹⁹The World Bank. *What is the World Bank Atlas method?* [online]. [Citované 03.06.2021]. Dostupné na internete: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/77933-what-is-the-world-bank-atlas-method>

²⁰The World Bank. *The World by Income and Region*. [online]. [Citované 21.09.2021]. Dostupné na internete: <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/the-world-by-income-and-region.html>

²¹The World Bank. *How does the World Bank classify countries?* [online]. [Citované 03.06.2021]. Dostupné na internete: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/378834-how-does-the-world-bank-classify-countries>

²²Tamtiež

²³Business Info.cz. *Kuba: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online]. [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.businessinfo.cz/navody/kuba-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled/>

²⁴Tamtiež

1.2.1 Štátny monopol riadenia hospodárstva

Do roku 1989 vykonávala vláda kontrolu nad drvivou väčšinou kubánskych hospodárskych aktivít a riadila príjmy krajiny pochádzajúce z transakcií zahraničného obchodu. V súčasnosti je stále využívaný prístup, pri ktorom štát pôsobí ako monopolný subjekt pri realizácii zahraničného obchodu. Brinčíková (2020) definuje tento trhový systém ako výhradnú právomoc štátu centrálnie riadiť, kontrolovať, organizovať a tiež uskutočňovať obchodné, hospodárske a finančné transakcie so zahraničím.²⁵ Základnou funkciou monopolu zahraničného obchodu je zabezpečenie uspokojenia záujmu štátu v medzinárodnom obchode. V socialistickom štáte predstavuje základ zriadenia štátne vlastníctvo výrobných prostriedkov, plánované hospodárstvo či monopol zahraničného obchodu.²⁶ Odporcom monopolného systému bol Adam Smith, ktorý ho zdiskreditoval vo svojom diele *Bohatstvo národov* (1776). Súčasný významný oponent monopolu je Svetová obchodná organizácia, ktorá sa snaží prispôbiť trh pre spravodlivejší obchod.²⁷

Kubánska vláda má monopol vo všetkých dovozných, ale i vývozných operáciách, preto je dôležité aby mal kubánsky obchodný partner formu štátneho resp. spoločného podniku. Spoločné podniky sa nachádzajú väčšinou v strategických odvetviach ako je cestovný ruch, ťažba niklu alebo ropný priemysel. Tieto podniky majú väčšiu nezávislosť pri obstarávaní dodávok než štátne firmy. I napriek tomu platia pri obchodných rokovaniach s kubánskymi podnikmi prísne predpisy, ktoré určuje vláda.²⁸ Kuba si zachovala monopol aj na maloobchod, v ktorom prevláda nedostatok spotrebného tovaru žiadaného na uspokojenie základných ľudských potrieb a taktiež vyššie ceny než si kúpyschopné obyvateľstvo môže dovoliť. Absencia základných spotrebných tovarov je spôsobená nízkymi devízovými rezervami a monopolizáciou maloobchodnej distribúcie zo strany štátu. V tomto smere môže ísť o problém v otázke nahradenia dovozu štátnou výrobou, keďže ľudia sú obmedzovaní podmienkami štátu v oblasti výroby, ale i ťažkosťami spojenými so získavaním surovín.²⁹

²⁵BRINČÍKOVÁ, Zuzana. *Špecifika vývoju zahraničného obchodu v SR: Specifics of the Foreign Trade Development in the Slovak Republic*. In Revue sociálno- ekonomického rozvoja: vedecký recenzovaný online časopis. Ekonomická univerzita v Bratislave. Katedra sociálneho rozvoja a práce NHF EU. 2020. roč. 6. s. 6. ISSN 2453-6148. [online]. [Citované 16.02.2021]. Dostupné na internete: https://nhf.euba.sk/www_write/files/katedry/ksrp/revue/rser_1-2020.pdf

²⁶SCHMIDT, Otto et al. *Monopoly of Foreign Trade*. In The Great Soviet Encyclopedia. [online]. 1979 [Citované 23.06.2021]. Dostupné na internete: <https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Monopoly+of+Foreign+Trade>

²⁷Tamtiež

²⁸Tamtiež

²⁹DE MIRANDA PARRONDO, Mauricio. *Necessary reforms in Cuba: from a centrally directed economy to a regulated market*. In On Cuba news. [online]. 2019 [Citované 10.10.2021]. Dostupné na internete: <https://oncubanews.com/en/cuba/economy/necessary-reforms-in-cuba-from-a-centrally-directed-economy-to>

V roku 2020 nastal rozhodujúci zlom spôsobený dôsledkami svetovej pandémie, kedy vláda zrušila štátny monopol na distribúciu a predaj produktov, vrátane potravín. Súkromným obchodníkom a farmárom je umožnené zapájať sa do priameho obchodovania skrz veľkoobchody a maloobchody, pod podmienkou splnenia požiadaviek obsiahnutých vo vládnych zmluvách. Vláda taktiež uvoľnila cenové kontroly a navrhla zadávanie predajných cien podľa uváženia miestnych úradníkov.³⁰

1.2.2 Teória industrializácie substitúciou dovozov (ISI)

Hospodárstvo Kuby sa od 90. rokov výrazne pozmenilo, obzvlášť čo sa týka rozsahu výroby. Dôvodom na elimináciu hospodárskej produkcie bola predovšetkým strata väčšinovej zahraničnej podpory pochádzajúcej prioritne od Rady vzájomnej hospodárskej pomoci. Dôsledkom tejto straty bol znížený aj objem prijímaných finančných prostriedkov po prerušení vzťahov s bývalým Sovietskym zväzom. Uvedená skutočnosť znamenala pre krajinu neschopnosť obnovenia výrobných kapacít vykazovaných pred rokom 1989. Aktuálne vláda prehodnocuje filozofiu zaoberajúcou sa myšlienkou potravinovej sebestačnosti, ktorej dôvodom je súčasný dovoz 80 % potravín a to aj napriek skutočnosti, že na ostrove sa nevyužíva až 80 % úrodnej pôdy.³¹

Tento prístup vychádza z Teórie industrializácie substitúciou dovozov (ISI) majúca korene v Prebisch-Singerovej hypotéze, ktorej myšlienku rozvinuli Raúl Prebisch a Hans Singer. Teória sa týka predovšetkým rozvojových ekonomík a vo veľkej miere bola aplikovaná v krajinách Latinskej Ameriky. Ideou tejto teórie bolo dosiahnutie nezávislosti od rozvinutých štátov. Teóriu ISI podporovali ekonómovia už v 18. storočí a medzi zástancov tohto presvedčenia sa radili Alexander Hamilton či Friedrich List.³² Základná logika ISI je chrániť krajinu pred dovozom, zavedením vysokých dovozných ciel či netarifných prekážok ako i pomocou poskytovania štátnych dotácií pre začínajúce priemyselné odvetvia, čo má zabezpečiť rast lokálnych infantilných odvetví. Po čase by mali byť miestne firmy dostatočne silné v boji s konkurenciou či už na zahraničnom alebo domácom trhu. Tieto opatrenia však len zriedkakedy vyústili do podoby silného domáceho

---

a-regulated-market/

³⁰Reuters. *Cuba Loosens State Monopoly on Food Sales Amid Crisis*. In Voice of America. [online]. 2020 [Citované 20.02.2022]. Dostupné na internete: https://www.voanews.com/a/americas_cuba-loosens-state-monopoly-food-sales-amid-crisis/6198045.html

³¹MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu, Kubánska republika*. [online]. [Citované 23.01.2022]. Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/documents/723584/620840/Kuba+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2021>

³²Investopedia. *Industrializácia substitučných dovozov – ISI. (Import Substitution Industrialization—ISI)*. [online]. [Citované 01.06.2021]. Dostupné na internete: <https://investopedia.sk/2020/10/19/industrializacia-substitučných-dovozov-isi-import-substitution-industrialization-isi/>

priemyslu a naopak spomalili hospodársky rast a zvýšili chudobu v krajine. Štáty zavádzali tieto teórie v súvislosti s vypuknutím druhej svetovej vojny, počas ktorej bola zničená značná časť ich ekonomiky. Rozvojové krajiny si týmto počínom chceli zabezpečiť nezávislosť od svojich kolonizátorov, od ktorých pociťovali narušovanie ich suverenity a vykorisťovanie. Medzi prvé krajiny, ktoré túto politiku v 50. rokoch zaviedli možno zaradiť Filipíny, ktoré sa stali „najpomalšie rastúcim kapitalistickým štátom v regióne“.³³ Inglehart a Welzel (2009) tvrdili, že princípy teórie chrániacej domáci trh pred zahraničnou konkurenciou nepriniesli želané výsledky ani krajinám, ktoré sa veľmi nezapájajú do medzinárodného obchodu, ako je Kuba, Severná Kórea a Mjanmarsko, ktoré na to doplatili zlou ekonomickou situáciou.³⁴ Na druhej strane pre veľké ekonomiky priniesla teória ISI niekoľko výhod v podobe vytvárania pracovných miest, znižovania dovozu a úspor v cudzej mene, čo znížilo tlak na ich devízové rezervy.³⁵

Uplatňovanie teórie ISI v kubánskej ekonomike môže byť pri zavedení hospodárskych reforiem užitočné, ba až potrebné. Táto filozofia by mala zabezpečiť zmiernenie nedostatku priemyselných dodávok. Avšak zavedenie logiky tejto teórie nevyrieši dlhodobé ekonomické problémy, kvôli nepravdepodobnosti dostatočnej konkurencieschopnosti firiem na domácom trhu riadeným štátom. Obmedzený počet týchto podnikov vedie k celkovej nízkej produktivite a nepostačujúcemu prílevu kapitálových investícií. Pri implementácii tejto stratégie je nevyhnutné očakávať prehlbujúcu sa nerovnosť v príjmoch.³⁶

Kuba sa chce v blízkej dobe orientovať na proexportnú stratégiu vo forme zlepšenia čerpania zahraničných úverov pre realizáciu importu komodít a služieb, zvýšenia efektívnosti investícií a vytvorenia podmienok pre rast prílevu PZI a devíz či účinnejším spôsobom nakladania so základnými výrobnými faktormi.³⁷ S výnimkou cestovného ruchu sa kubánsky vývoz sústreďí predovšetkým na primárne komodity, čo môže do budúcnosti znamenať nedostatočné posilnenie ekonomického rastu krajiny, preto by mala byť podpora exportu smerovaná najmä do cestovného ruchu, ale i do prírodných zdrojov a

---

³³HIPSER, A. Scott. *The Private Sector's Role in Poverty Reduction in Asia*. In Chandos Asian Studies Series: Chandos Publishing, 2013. 328 s. ISBN: 9780857094483

³⁴Tamtiež

³⁵Tamtiež

³⁶ZHENG, Wengton. *Exploring Cuba's New Role in the World Economy: Paths and Perils*. In Florida Journal of International Law: 2017. Vol. 29. [online]. 2017 [Citované 16.10.2021]. Dostupné na internete: <https://scholarship.law.ufl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1006&context=fjil>

³⁷MZV a EZ SR. *Podnikateľská informácia, Kubánska republika*. [online]. [Citované 16.02.2021] Dostupné na internete: [//www.mzv.sk/documents/10182/4303687/INFORMACIE_PRE_PODNIKATELOV_ZU_SR_HAVANA_1_0_2020.pdf/3aa23d40-a723-49b0-8876-808dd9031226](http://www.mzv.sk/documents/10182/4303687/INFORMACIE_PRE_PODNIKATELOV_ZU_SR_HAVANA_1_0_2020.pdf/3aa23d40-a723-49b0-8876-808dd9031226)

poľnohospodárstva. Dôvodom je, že ceny poľnohospodárskych produktov a nerastných surovín majú v dlhodobom horizonte tendenciu klesať pri porovnaní s cenami priemyselných tovarov, čoho dôsledkom je zhoršenie obchodných podmienok týchto krajín. Štát preto musí v budúcnosti diverzifikovať svoje výrobné odvetvia a tým zabezpečiť rozšírenie svojej exportnej základne. Na efektívnosť ekonomiky do veľkej miery pôsobí i zabezpečená dostatočná infraštruktúra pre produkciu a následný vývoz.

Na dosiahnutie uspokojivých výsledkov podpory exportu by sa krajina mala usilovať o lepší prístup na vývozné trhy prostredníctvom dvojstranných alebo mnohostranných dohôd o voľnom obchode s tretími krajinami. Pre zabezpečenie fungujúceho hospodárstva s tendenciou k rastu si však vláda musí uvedomiť obmedzenia socialistického ekonomického modelu a nutnosť modernizácie svojich odvetví od výroby a spracovania primárnych komodít k výrobe tovarov s vyššou pridanou hodnotou v čo najkratšom časovom horizonte.³⁸

1.3 Základné makroekonomické a demografické ukazovatele Kuby

Ekonomika Kuby momentálne čelí jednej z najhorších hospodárskych kríz za posledné desaťročia, dôvodom je okrem iného globálna pandémia, dlhodobé štrukturálne problémy centrálne plánovaného hospodárstva, ale i odstránená menová dualita, ktorá zapríčinila v roku 2021 až 400%-tnú infláciu.

1.3.1 Makroekonomické údaje

V tabuľke 1 pozorujeme makroekonomické údaje Kuby zaznamenané od Economist Intelligence Unit, za roky 2016 až 2020.

---

³⁸ZHENG, Wengton. *Exploring Cuba's New Role in the World Economy: Paths and Perils*. In Florida Journal of International Law: 2017. Vol. 29. [online]. 2017 [Citované 16.10.2021]. Dostupné na internete: <https://scholarship.law.ufl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1006&context=fjil>

Tabuľka 1: Makroekonomické údaje Kuby za roky 2016 – 2020

	2016	2017	2018	2019	2020
HDP v bežných cenách (mil. USD)	91 370	96 851	100 023	106 317	111 403
Rast HDP (%)	0,5	1,8	2,3	0,5	-0,7
Inflácia (%)	4,5	5,5	6,9	5,6	5,4
HDP p.c. (USD)	12 517	13 003	13 420	14 152	14 313
Nezamestnanosť (%)	2,4	2,6	2,8	3,1	3,4
Príjmy (% HDP)	56,5	57,2	57,1	56,4	55,8
Výdavky (% HDP)	63,3	65,7	65,4	62,7	61,4
Deficit (% HDP)	-6,8	-8,5	-8,3	-6,3	-5,6
Verejný dlh (%HDP)	42,7	46,7	48,3	51,9	53,2
Vonkajší dlh (mil. USD)	29 981	29 693	29 231	29 407	29 122
Bilancia bežného účtu (mil. USD)	1 796	2 790	2 531	1 433	604
Obchodná bilancia (v mil. USD)	-7 756	- 7 508	- 8 785	-8 288	-7 744
Devízové rezervy (v mil. USD)	12 003	11 353	10 953	10 053	9 053

Zdroj: MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu, Kubánska republika*. [online]. [Citované 01.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/documents/723584/620840/Kuba+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2021>

Z tabuľky 1 je možné vyčítať rast HDP od roku 2016 do roku 2018. V roku 2019 je zaznamenaný pokles rastu hodnôt HDP a v roku 2020 sú vykazované negatívne čísla v hodnote – 0,7 % v medziročnom raste. Pre rok 2021 je zaznamenaný rast HDP 2,7 % a pre rok 2022 je predpokladaný skoro 5 %-tný rast.³⁹ Údaje o inflácii mali do roku 2018 stúpajúcu tendenciu, kedy bola dosiahnutá maximálna hodnota v pozorovanom období 6,9 %. Od tohto roku sa inflácia na Kube zmiernila na 5,6 %. Hodnoty vykazujú pokles inflácie i v roku 2020 a to v hodnote 5,4 %. Rok 2021 bol však pre túto veličinu kritický a stúpol až na takmer 400 % a v roku 2022 sa očakáva sa prudký medziročný pokles na 32,3 %.⁴⁰ HDP na obyvateľa mierne stúpa a v roku 2018 mal v bežných cenách hodnotu 13 420 USD. V roku 2020 je HDP per capita v číslach 14 313 USD na obyvateľa. Za rok 2021 je zaznamenaný pokles HDP p.c. v sume 13 180 USD, pričom sa v roku 2022 očakáva medziročný rast o 900 USD na obyvateľa.⁴¹ Nezamestnanosť s mierne stúpajúcou tendenciou, má za rok 2020 hodnotu 3,4 %, tá je však stále pod globálnym priemerom, ktorý je v hodnote 5,4 %.⁴² Dosiahnuté makroekonomické hodnoty nezamestnanosti sú

³⁹Business Info.cz. *Kuba: Souhrnná teritoriální informace*. [online]. [Citované 28.02.2022]. Dostupné na internete: <https://www.businessinfo.cz/navody/kuba-souhrnna-teritorialni-informace/2/>

⁴⁰Tamtiež

⁴¹Tamtiež

⁴²Statista. *Global unemployment rate up to 2020*. [online]. [Citované 19.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/279777/global-unemployment-rate/>

pomerne nízke a to i napriek tomu, že je životná úroveň kubánskeho obyvateľstva aj naďalej podpriemerná. Je potrebné poznamenať, že hoci nie sú oficiálne hodnoty nezamestnanosti vysoké, neoficiálne odhady sú zhruba dvojnásobné.⁴³

Tabuľka taktiež zaznamenáva deficit štátneho rozpočtu, ktorý má klesajúcu hodnotu a za rok 2020 bol hodnote 5,6 % HDP. Zvyšujúci sa verejný dlh mal v roku 2020 najvyššiu hodnotu za posledných 5 rokov, 53,2 % HDP. Vonkajší dlh krajiny sa pohybuje v číslach okolo 29 mld. USD. Bilancia bežného účtu za rok 2020 medziročne poklesla o takmer 2/3, pričom predstavovala hodnotu 604 mld. USD. Krajina má zápornú obchodnú bilanciu, čo značí, že hodnota importu komodít a služieb prevyšuje nad hodnotami exportu. Devízové rezervy klesajú, čo môže v blízkej dobe znamenať problémy v prípade participácie na medzinárodnom trhu.

1.3.2 Demografické údaje

Počet obyvateľov meraný za rok 2020 bol v počte 11 329 149 jedincov, pričom Kuba bola na 80. priečke v zozname krajín s najvyšším počtom občanov. Na grafe 1 pozorujeme vývoj rastu počtu obyvateľov v % pri porovnaní s predchádzajúcim rokom. Ak porovnáme rast, resp. úbytok počtu ľudí, čísla predstavujú za posledné desaťročie pyramídu. Najvyšší medziročný prírastok vykazoval rok 2013 v hodnote 0,23 % a najvyšší medziročný úbytok bol zaznamenaný v roku 2009 v hodnote 0,009 %. V roku 2019 sa počet obyvateľov Kuby znížil približne o 0,04 % a v roku 2020 o 0,06 %.⁴⁴ Je otázne aký priemer úbytku, resp. nárastu obyvateľstva čaká krajinu v nasledujúcich rokoch z dôvodu rôznych faktorov, akými je napríklad pandémia Covid-19 a s ňou spojený nedostatok potravín a liekov, pravdepodobný výskyt hurikánov či znižujúca sa miera fertility, ktorá bola za rok 2019 v relatívne nízkych hodnotách, konkrétne 1,6 dieťaťa na ženu.⁴⁵

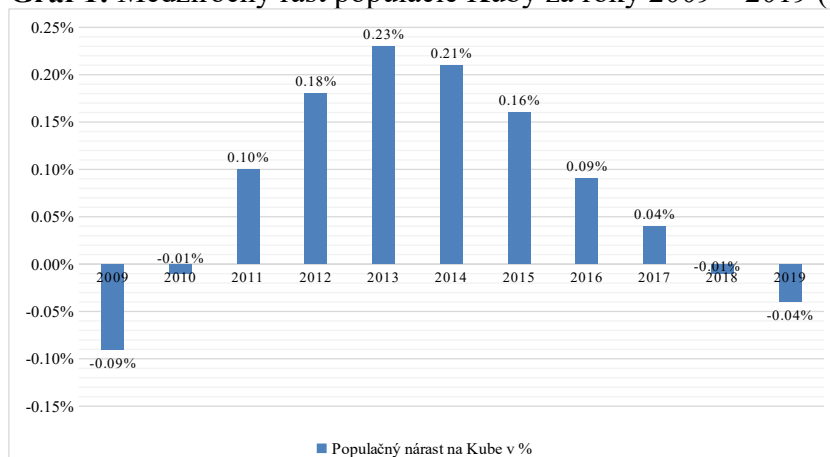
---

⁴³Groupe Crédit du Nord. *Country risk of Cuba: International trade*. [online]. 2021 [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: <https://www.objectif-import-export.fr/en/international-marketplaces/country/cuba/trade-country-risk>

⁴⁴Statista. *Cuba: Population growth from 2009 to 2019*. [online]. [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388493/population-growth-in-cuba/>

⁴⁵Statista. *Cuba: Fertility rate from 2009 to 2019*. [online]. [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388439/fertility-rate-in-cuba/>

Graf 1: Medziročný rast populácie Kuby za roky 2009 – 2019 (v %)

Zdroj: O'NEILL, Aaron. *Cuba: population growth from 2009 to 2019 (compared to previous year)*. In Statista. [online]. [Citované 06.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388493/population-growth-in-cuba/>

Štúdia Barrota z roku 2018 tvrdí, že sa Kuba v otázke demografickej štruktúry začína pomaly podobať Japonsku. Avšak na rozdiel od Kuby je Japonsko bohatou a rozvinutou krajinou, a preto preňho daný problém nevytvára tak vysoké sociálne či ekonomické riziko. Mnoho krajín využíva na podporu pôrodnosti daňové úľavy, bonusy a iné podpory, lenže tie nepokrývajú celkové náklady na výchovu dieťaťa a i v prípade dostatočnej efektivity nemá kubánska vláda dostatok zdrojov na ambiciózne programy na zvýšenie plodnosti. Z tohto dôvodu sa žiaden nárast plodnosti na Kube neočakáva. Zvýšená imigrácia cudzincov na ostrov, za predpokladu zníženia obmedzení zo strany USA, je pre vyváženú vekovú štruktúru taktiež veľmi nepravdepodobná, predovšetkým kvôli hypotéze o imigrácii starších osôb. To by malo za následok len prehĺbenie demografickej krízy. Kuba sa pomaly, ale s istotou stáva ostrovom starých ľudí.⁴⁶

Podľa údajov je poukázané na fakt, že za rok 2020 predstavovalo rozloženie vekovej štruktúry obyvateľstva vo veku od 0 - 14 rokov zastúpenie 15,92 %, v produktívnom veku, t. j. 15 - 64 rokov, bol podiel obyvateľstva zastúpený vo výške 68,19 % a vo veku 65 rokov a vyššie, podobne ako prvá skupina mladistvých, v hodnote 15,89 %. Toto percentuálne zastúpenie sa za posledné desaťročie výrazne nezmenilo.⁴⁷ Priemerný vek Kubánca je 42 rokov⁴⁸, čo je vysoký nadpriemer pri porovnaní so svetovým

⁴⁶BARRETO, Humberto. *Cuban demography and economic consequences*. In ASCE. DePauw University, Department of Economics and Management. [online]. 2018 [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.ascecuba.org/c/wp-content/uploads/2019/02/v28-31-barreto.pdf>

⁴⁷Statista. *Cuba: Age structure from 2010 to 2020*. [online]. [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388539/age-structure-in-cuba/>

⁴⁸CNN Editorial Research. *Cuba Fast Facts*. [online]. 2021 [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://edition.cnn.com/2014/01/14/world/americas/cuba-fast-facts/index.html>

priemerom za rok 2019, 30 rokov.⁴⁹ Väčšina obyvateľstva žije v mestách, primárne v okolí Havany, hlavného mesta Kuby. Stupeň urbanizácie, fenoménu, ktorý predstavuje rast počtu obyvateľstva žijúceho v mestách, bol za rok 2020 vo výške až 77,19 %, tieto hodnoty sa pohybujú v podobnej rovine minimálne už od roku 2009.⁵⁰

Vzdelávací sektor na Kube je hodnotený pozitívne a podľa Organizácie Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru, tvoria čísla za rok 2019, 95,97 %-tnú úspešnosť dokončenia základného vzdelania, ktoré predstavuje školskú dochádzku v trvaní od 6. roku života do približne 11. roku života dieťaťa. Povinná školská dochádzka na Kube je zavedená od 6. roku do dosiahnutia veku 14 rokov.⁵¹ Na základe výsledku merania Svetovej banky je gramotnosť na Kube podľa poslednej dostupnej informácie z roku 2012 v miere 99,75 %, čo svedčí o kladne hodnotenom školstve.⁵²

1.4 Hlavné odvetvia ekonomiky Kuby

V roku 2020 vykazovali štatistické údaje rozdelenia HDP Kuby nasledovné údaje: cca 2,76 % HDP tvorilo poľnohospodárstvo, 23,02 % HDP pochádzalo z priemyslu a 73,51 % príjmov predstavoval sektor služieb. Za posledné desaťročie sa táto skladba HDP výrazne nezmenila.⁵³

1.4.1 Poľnohospodárstvo

Poľnohospodárstvo je v krajine málo diverzifikované a sústreďuje sa predovšetkým na cukrovú trstinu, na ktorej bola Kuba závislá od 18. storočia a do začiatku 21. storočia zaberala jej úroda 50% obrábateľnej plochy. Produkcia rafinovaného cukru vzrástla po zavedení mechanizovaných kombajnov na začiatku 70. rokov, kedy dosiahla rekordnú úrodu až 8 mil. ton. Po rozpade Sovietskeho zväzu v roku 1991 začala výroba prudko klesať. V 70. rokoch tvorila Kuba 25% svetovej produkcie cukru, čím dosiahla status „svetovej cukorničky“.⁵⁴ Pre efektívny zber cukrovej trstiny sú kľúčové najmä kombajny,

⁴⁹RITCHIE Hannah, Max Roser. *Age structure*. In Our World in Data. [online]. 2019 [Citované 06.04.2021]. Dostupné na internete: <https://ourworldindata.org/age-structure>

⁵⁰Statista. *Cuba: Urbanization from 2009 to 2020*. [online]. [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/455809/urbanization-in-cuba/>

⁵¹UNESCO. *Cuba, Education and Literacy*. [online]. [Citované 21.02.2022]. Dostupné na internete: <http://uis.unesco.org/en/country/cu>

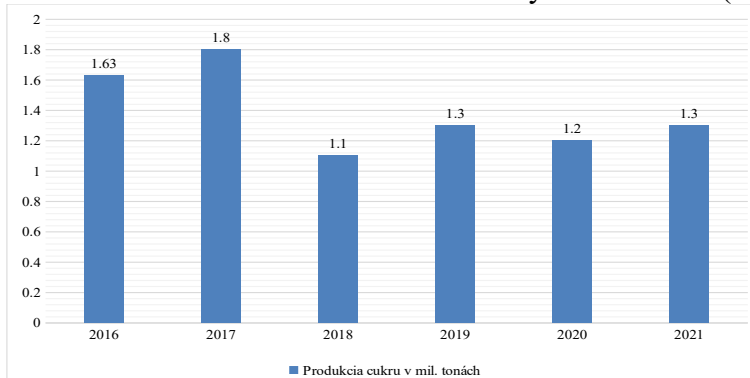
⁵²The World Bank. *Literacy rate, adult total (% of people ages 15 and above) – Cuba*. [online]. 2021 [Citované 21.02.2022]. Dostupné na internete: <https://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS?locations=CU>

⁵³Statista. *Cuba: Distribution of gross domestic product (GDP) across economic sectors from 2008 to 2018*. [online]. [Citované 21.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388566/cuba-gdp-distribution-across-economic-sectors/>

⁵⁴KNIGHT, W. Franklin. Cuba. In *Encyclopædia Britannica, Inc.* [online]. [Citované 21.12.2021]. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/place/Cuba>

ktoré počas žatvy odrežú cukrové trsy a pomocou ich rotujúcich ramien odstránia listy a nasekajú trstinu na menšie kusy. Tie sú následne distribuované do cukrovaru, kde sa z nich dôsledkom extrakcie sacharózy stáva surový cukor. Na dokončenie procesu sa výsledný produkt prepraví do rafinérie, kde je prečistený kryštalizáciou, čím vzniká potravinársky výrobok.⁵⁵

Graf 2: Produkcia cukru na Kube za roky 2015 – 2021 (v mil. ton)

Zdroj: ALVES, Bruna. *Production of centrifugal sugar in Cuba from 2010 to 2021*. In Statista. [online]. [Citované 06.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/1004945/cuba-centrifugal-sugar-production-volume/>

Na grafe 2 vidíme z roka na rok meniacu sa tendenciu výroby cukrovej trstiny. V roku 2019 predstavovala produkcia rafinovaného cukru na Kube 1,3 mil. ton, čo znamená stúpajúci trend hodnôt oproti roku 2018. Zároveň rok 2018 predstavuje najnižšie hodnoty produkcie cukru za posledných 5 rokov. V roku 2020 táto hodnota klesla, avšak rok 2021 vykazuje opätovný nárast hodnoty produkcie cukru v hodnote 1,3 mil. ton.

Ďalšia významná plodina tabak, predstavujúci druhú najexportovanejšiu komoditu Kuby, zastupuje štvrtú priečku v príjmoch krajiny. Kuba má status hlavného svetového vývozcu cigár a to i vďaka rozšírenej výrobe prémiových cigár, ktorá je výlučne zastúpená štátom a ktorého predaj realizuje firma Habanos. Táto spoločnosť je hlavným svetovým distribútorom kubánskych cigár na svete s približne 70 %-tným podielom na globálnom trhu, a to i napriek skutočnosti, že nemá zastúpenie na trhu USA. Kuba v roku 2019 vypestovala a následne vyzbierala 61 710 ton listov tabaku, čo predstavuje medziročný nárast o 105 %.⁵⁶ Medzi hlavných rivalov Kuby v oblasti prémiových cigár patrí Honduras, Dominikánska republika a Nikaragua, dominujúce na americkom trhu, avšak s menším zastúpením na trhoch krajín s prednostným postavením Kuby. Vývozcovia cigár čelia globálnym demografickým a politickým zmenám, ktorých následkom sa mení ich

⁵⁵The Sugar Association. *Farm to Table: Sugar Cane Harvest*. [online]. [Citované 21.02.2022]. Dostupné na internete: <https://www.sugar.org/blog/farm-to-table-sugar-cane-harvest/>

⁵⁶Tamtiež

konkurenčné prostredie. Dopyt po tabaku môžu ovplyvniť napríklad i opatrenia v podobe obmedzenia fajčenia na verejnosti. Nepružný kubánsky hospodársky systém sa však horšie prispôsobuje zmenám v oblasti výroby a vývozu cigár v reakcii na nové trhové príležitosti. Nákladovo efektívna konkurencia karibských rivalov im umožňuje reagovať na preferencie spotrebiteľov v lacnejších značkách cigariet či cigár, čo môže Kube do budúcnosti uškodiť.⁵⁷

Kubánska republika je takisto významným producentom citrusov, predovšetkým pomarančov a grapefruitov a dôležitým spracovaným produktom sú i koncentrované šťavy. Na konci 20. storočia niesla Kuba status tretieho najväčšieho producenta grapefruitov na svete, hneď po USA a Izraeli.⁵⁸ Od roku 2004 do roku 2014 sa produkcia citrusových plodov na Kube znížila o 88% kvôli nízkej produktivite a extrémnym výkyvom počasia, ktoré úrodu výrazne zničili.⁵⁹ Najaktuálnejšie údaje z roku 2018 dokazujú, že produkcia grapefruitov na Kube bola v hodnote len 24,4 tis. metrických ton. V porovnaní s rokom 2017 predstavujú tieto čísla pokles o viac ako 42 %, kedy sa v krajine vyprodukovalo 42,3 tis. metrických ton grapefruitov.⁶⁰

Vďaka ostrovnému charakteru krajiny je rybolov dôležitou súčasťou hospodárstva, predovšetkým čo sa týka vývozu morských živočíchov. Hlavným importérom rýb a morských plodov z Kuby je Španielsko.⁶¹ Tento sektor bol finančne podporovaný zo strany Sovietskeho zväzu v 60. až 80. rokoch, čo mu zabezpečilo popredný rozvoj, neskôr, po rozpade ZSSR sa táto pomoc eliminovala. Kubánska rybárska flotila sa v súčasnosti zameriava na rybolov vysoko hodnotených morských druhov, ako sú langusty, tuniaky, krevety, homáre a ďalšie.⁶²

1.4.2 Priemysel

V časoch participácie Kuby v Sovietskom bloku bol kubánsky priemysel prosperujúcim odvetvím, avšak pri rozpade ZSSR utrpel najväčšie ujmy. Z dôvodu používania zastaranej technológie si Kuba nevie dodnes zabezpečiť opätovnú dostatočnú konkurencieschopnosť na medzinárodných trhoch. Priemysel má dnes druhé najväčšie

⁵⁷JONES, Kent. *Cuba, the centrally planned cigar, and its rivals*. In *the World Economy*. [online]. 2019 [Citované 23.02.2021]. Dostupné na internete: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/twec.12841>

⁵⁸SPREEN, H. Thomas et al. *The citrus industries in Cuba and Florida*. In *International Agricultural Trade and Development Center in University of Florida*. [online]. 1996 [Citované 23.02.2021]. Dostupné na internete: <https://ufdc.ufl.edu/AA00067338/00001/5j>

⁵⁹Tamtiež

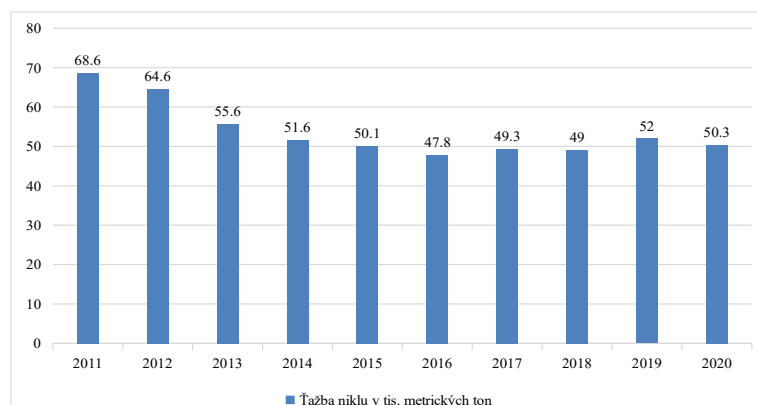
⁶⁰Statista. *Grapefruit crop production in Cuba from 2014 to 2018*. [online]. 2021 [Citované 06.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/1079040/cuba-grapefruit-production/>

⁶¹Tamtiež

⁶²ADAMS, Chuck et al. *An Overview of the Cuban Commercial Fishing Industry and Recent Changes*. In *Management Structure and Objectives*. [online]. 2017 [Citované 23.02.2021]. Dostupné na internete: <https://ascecuba.org/c/wp-content/uploads/2014/09/v10-ASCEAdamsCuba2.pdf>

zastúpenie v rámci HDP, predstavujúci približne štvrtinu jeho celkovej hodnoty. Medzi kvality Kuby sa v oblasti ťažobného priemyslu radia náleziska niklu, tvoriace tretinu svetových zásob. Nikel predstavuje hlavný exportný artikel a v rebríčku svetových producentov sa Kuba umiestnila na tretie miesto. Krajina taktiež disponuje veľkými zásobami kobaltu, avšak okrem toho sa v krajine ťažia a spracovávajú aj ďalšie minerálne látky a kovy, ako je zinok, chróm zlato a striebro.⁶³

Graf 3: Ťažba niklu na Kube za roky 2011 - 2020 (v tis. metrických ton)

Zdroj: GARSIDE, M. *Mine production of nickel in Cuba from 2011 to 2020*. In Statista. [online]. [Citované 23.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/1288651/nickel-mine-production-cuba/>

Na grafe 3 vidíme vývoj ťažby niklu na Kube medzi rokmi 2011 – 2020. Z grafu je možné vyčítať najmenšie množstvo produkcie v roku 2016, ktorá bola v hodnote 47,8 tis. metrických ton, oproti najvyššej produkcii v skúmanom období, z roku 2011, bola o 20,8 tis. metrických ton nižšia. Ťažba niklu za rok 2020 dosiahla 50,3 tis. metrických ton, čo je v porovnaní s predchádzajúcim rokom pokles o zhruba 3 %.

Dovoz surovej ropy na domácu spotrebu, ktorá je následne v krajine spracovaná, je realizovaný približne v 60 %-tnom podiele najmä z Venezuely, Ruska a Alžírsku, ktoré dodávajú Kube ropu za preferenčné ceny. V roku 2019, v čase keď začali byť dodávky ropy z Venezuely ohrozené z dôvodu zavedených amerických sankcií, Rusko sa zaviazalo zabezpečiť Kube dostatok ropy a zemného plynu za cieľom zníženia závislosti krajiny od dovozu energetických zdrojov.⁶⁴ Ruský energetický gigant Rosneft spolupracuje s kubánskym ropným monopolom na ťažbe ropy z vyhorených polí pri kubánskom

⁶³MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu, Kubánska republika*. [online]. [Citované 01.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/documents/723584/620840/Kuba+-+ekonomicka%3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2021>

⁶⁴DUBOW, Ben. *Russia Weighs in to Defend Cuba*. I CEPA. [online]. 2021 [Citované 16.02.2022]. Dostupné na internete: <https://cepa.org/russia-weighs-in-to-defend-cuba/>

severnom pobreží.⁶⁵ Pozdĺž kubánskeho pobrežia sa nachádzajú tri ropné polia, ktoré by mali poskytovať zhruba 20 mld. barelov ropy. Kuba momentálne prenájíma bloky oceánskeho dna na ťažbu ropy ďalším krajinám, vrátane Nórska, Ruskej federácie či Vietnamu. Ochrancovia životného prostredia sa obávajú, že krajina nie je pripravená na ťažbu ropy a jej ropné vrty by mohli významne poškodiť oceánsky ekosystém. Ropa zostáva aj naďalej dôležitým kubánskym ekonomickým zdrojom.⁶⁶ V súčasnej dobe vytvára vláda prieskumy na bádanie ďalších nálezísk ropných ložísk s cieľom energetickej diverzifikácie a zníženia ropnej závislosti na iných krajinách. Prieskumy sú zatiaľ neúspešné a náleziská musia byť podrobené bližším pozorovaniam.⁶⁷

Krajina má tiež dostatočnú kapacitu na výrobu a následný export softvérov pre rôzne odvetvia. V elektronickom sektore je rozvinutá napríklad výroba elektronických komponentov, elektrických panelov, antén, zdravotníckych vybavení, ale aj solárnych panelov. Kuba sa orientuje na produkciu elektronických zariadení kompatibilných s príslušenstvami vyrobenými v Číne, ako sú napríklad televízory.⁶⁸

1.4.3 Služby

Najdynamickejšiu časť kubánskeho hospodárstva tvorí sektor služieb, predovšetkým oblasť cestovného ruchu a zdravotníckych služieb. Práve terciárny sektor v oblasti turizmu, vládnych služieb, školstva či zdravotníctva zamestnáva asi dve pätiny obyvateľstva. Cestovný ruch je jeden z hlavných motorov kubánskeho hospodárstva, a v tejto oblasti je vidieť neustály rozmach. V 90. rokoch podnikla Kuba veľké kroky na modernizáciu a rozšírenie svojho turistického podnikania v podobe výstavby nových letovísk a hotelov, čím viditeľne zvýšila povedomie cestovateľov. V roku 2020 dosiahol počet turistov 1,09 milióna, čo však predstavuje dramatický pokles o 74,53 % oproti roku 2019. V roku 2020 získala Kuba z cestovného ruchu približne 1,11 mld. USD zodpovedajúcemu 1,1 % jej HDP a cca 14 % všetkých príjmov z medzinárodného cestovného ruchu v rámci celého regiónu Karibiku.⁶⁹ Odvetvie cestovného ruchu malo v posledných rokoch rastúci trend až do roku 2019, kedy nastal prepad. Príčina poklesu

---

⁶⁵MARC, Frank. *Russia fills the void in Cuba left by tougher US embargo*. In Financial Times. [online]. 2020 [Citované 16.02.2022]. Dostupné na internete: <https://www.ft.com/content/cbc7cc88-1c0a-11ea-9186-7348c2f183af>

⁶⁶Anywhere. *Cuba's Government and Economy*. [online]. [Citované 16.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.anywhere.com/cuba/travel-guide/government-and-economy>

⁶⁷Tamtiež

⁶⁸Tamtiež

⁶⁹World data info. *Tourism in Cuba*. [online]. [Citované 06.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.worlddata.info/america/cuba/tourism.php>

odvetvia bola spôsobená dôsledkami Trumpových obmedzení z roku 2019, ktoré zakazujú plavby, obmedzujú priame lety ako i prílety súkromných lietadiel na Kubu a rovnako zavádzajú turistické obmedzenia vstupu na Kubu pre obyvateľov USA.⁷⁰ Kubánska vláda sa snaží vytvoriť priaznivejšie prostredie pre silnejší a udržateľnejší súkromný sektor a veľký počet kubánskych podnikateľov sa sústreďí práve na potenciál kultivácie cestovného ruchu. Úspech však závisí od mnohých aspektov a odborníci sú toho názoru, že by sa Kuba mala inšpirovať iniciatívami z iných centrálne riadených krajín, akými sú Čína, Singapur a Bolívia, ktoré zaviedli do svojich ekonomík súkromné podnikanie.⁷¹ Kuba si tiež vyslúžila pomenovanie „apartheid v cestovnom ruchu“, kvôli sociálno-ekonomickým nerovnostiam, ktoré vytvárajú veľký komfort v turistických oblastiach a množstvo dostupných vymožeností pre návštevníkov, ku ktorým Kubánci nemajú prístup.⁷²

Zdravotnícke služby sú pre krajinu kľúčové a v súčasnosti sú zdravotné parametre krajiny úmrtnosti dieťaťa pri narodení v číslach 3,8 úmrtia na 1 000 živo narodených detí,⁷³ či pri očakávanej dĺžke života pri narodení až 78 rokov,⁷⁴ jedným z najlepších v krajinách Karibiku a Latinskej Ameriky, ba sú porovnateľné s vyspelými ekonomikami. Dôsledkom nízkych vykazovaných hodnôt detskej úmrtnosti je vyššia stredná dĺžka života kubánskych obyvateľov.⁷⁵ Tieto pozitívne výsledky pripisujú kubánske zdravotnícke orgány predovšetkým preventívnym zdravotným prehliadkam.⁷⁶ Kuba podpísala deklaráciu Alma-Ata, ktorá bola prijatá v roku 1978, ktorej hlavným cieľom je podpora činnosti vlád a zdravotníkov na ochranu a podporu verejného zdravia.⁷⁷ Krajina sa sústreďí predovšetkým na výživnú stravu, prístup k pitnej vode a hygiene či preventívne očkovanie. Bežná prax kubánskych lekárov je realizovaná prostredníctvom kontrol zdravotného stavu

---

⁷⁰MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu, Kubánska republika*. [online]. [Citované 01.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/documents/723584/620840/Kuba+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2021>

⁷¹HINGTEN Nathan et. al. *Cuba in transition: Tourism industry perceptions of entrepreneurial change*. In *Tourism Management*. [online]. 2015 [Citované 10.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0261517715000369>

⁷²KNIGHT, W. Franklin. *Cuba*. In *Encyclopædia Britannica, Inc.*[online]. [Citované 21.12.2021]. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/place/Cuba>

⁷³Statista. *Cuba: Infant mortality rate from 2009 to 2019*. [online]. [Citované 10.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/806771/infant-mortality-in-cuba/>

⁷⁴Statista. *Cuba: Life expectancy at birth from 2008 to 2018*. [online]. [Citované 10.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388450/life-expectancy-at-birth-in-cuba/>

⁷⁵Statista. *Countries with the highest median age in 2017*. [online]. [Citované 06.04.2021] Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/264727/median-age-of-the-population-in-selected-countries/>

⁷⁶The WHO. *Cuba's primary health care revolution: 30 years on*. [online]. [Citované 10.3.2021]. Dostupné na internete: <https://www.who.int/bulletin/volumes/86/5/08-030508/en/>

⁷⁷Pan American Health Organization, Promoting health in the Americas. *Declaration de Alma-Ata*. [online]. [Citované 10.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.paho.org/hq/dmdocuments/2012/alma-ata-1978declaracion.pdf>

občanov pri pravidelných mesačných návštevách domácností. Zdravotnícke služby, lieky a iné medicínske pomôcky sú pre obyvateľov poskytované bezplatne, prípadne za minimálnu cenu, problém však predstavuje nedostatok špecifických liekov, z dôsledku blokády zo strany USA.⁷⁸

Kuba na margo tohto obmedzenia našla riešenie vo vývoji vlastných liekov, kedy vyvinula úspešné farmaceutické odvetvie, pôvodne cielené na poskytovanie liekov domácemu obyvateľstvu a neskôr určené i na export.⁷⁹ Medzi významné kubánske farmaceutické produkty možno uviesť prvú vakcínu na svete na Meningitídu B vyvinutú v roku 1980. Dnes Kuba konkuruje v onkologických liekoch a v roku 2012 si Kuba patentovala prvú terapeutickú vakcínu proti rakovine.⁸⁰ Aj napriek dominancii v oblasti medicíny krajina čelí problémom v nedostupnosti zdravotníckeho materiálu a zariadení. Od roku 2005 začala Kuba dodávať zdravotnícke služby do krajín južnej a strednej Ameriky, medzi ktoré patrí tiež Venezuela, Bolívia, Nikaragua, Ekvádor a Mexiko, čím si zabezpečila príjem tvrdej meny. Devízy v roku 2018 dosiahli hodnotu 6,4 mld. USD, avšak následkom ukončenia zmluvy s Brazíliou tieto príjmy výrazne poklesli. V roku 2020 boli celkové odhadované príjmy devíz približne o 30 % nižšie ako za rok 2019.⁸¹ Najnovšie krajina podpísala dohodu so Svetovou zdravotníckou organizáciou o vyslaní zdravotníkov do Afriky na pomoc ľuďom postihnutých pandémiou ochorenia COVID-19.⁸² Dlhotrvajúce poskytovanie zdravotníckych služieb do zahraničia však spôsobil nedostatok domácich odborníkov na Kube, keďže približne tretina kubánskych lekárov bola vyslaná do zahraničia.

1.5 Menový systém

Kubánske hospodárstvo čelí v oblasti monetárneho a finančného systémom mnohým problémom, medzi ktoré patria i vysoké ceny potravín a tovarov vo vzťahu k nízkym

---

⁷⁸PINEO, Ronn. Cuban Public Healthcare: *A Model of Success for Developing Nations*. In Journal of Developing Societies. [online]. 2019 [Citované 10.3.2021]. Dostupné na internete: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0169796X19826731>

⁷⁹TANCER, S. Robert. *The pharmaceutical industry in Cuba*. In Clinical Therapeutics. [online]. 1995 [Citované 10.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0149291895800565>

⁸⁰YAFFEE, Helen. *Cuba is poor, but who is to blame – Castro or 50 years of the US blockade?* In London School of Economics and Political Science. [online]. 2017 [Citované 03.6.2021]. Dostupné na internete: <https://blogs.lse.ac.uk/latamcaribbean/2017/03/01/cuba-is-poor-but-who-is-to-blame-castro-or-50-years-of-the-us-blockade/>

⁸¹SPADONI, Paolo. *Coping with Systemic Problems and a Triple Punch: The Cuban Economy at the Start of 2021*. In August University. [online]. 2021 [Citované 12.02.2022]. Dostupné na internete: <https://horizontecubano.law.columbia.edu/news/coping-systemic-problems-and-triple-punch-cuban-economy-start-2021>

⁸²Tamtiež

platom zamestnancov, dôsledky nedávno odstránenej menovej duality či nedostatočné devízové rezervy.

1.5.1 Menová dualita

Kubánske peso (CUP) predstavovalo v minulosti jedinú váženú menu pre medzinárodné trhy, avšak zastavenie dotácií zo strany ZSSR, podmienené jeho rozpadom, ako i nadmerné obchodovanie s USD na čiernom trhu,⁸³ malo za následok vznik dolarizácie. Tá predstavuje proces používania USD v prítomnosti národnej meny, kedy USD v niektorých prípadoch úplne nahradí národnú menu.⁸⁴ Tento menový systém bol zavedený pre efektívnejšie nadviazanie vzťahov s ostatnými ekonomikami. Kubánci mohli legálne platiť v USD a pri vládnych platoch, prídellových nákupoch či pri interných vládnych transakciách sa požíval CUP.⁸⁵ Držba či platba v USD bola zakázaná od roku 1979 do roku 1993.⁸⁶ Legalizácia USD so sebou priniesla efektívnejšie subvencovanie cestovného ruchu, zvýšený prílev remitencií, podporu zahraničných investícií a vývozu profesionálnych služieb, predovšetkým zdravotníckych.⁸⁷ Občania aj naďalej platili za potraviny a základné produkty v CUP, avšak luxusný tovar, nezaradený do prídellového lístku, sa predával len v „dolárových obchodoch“, v ktorých boli ceny navýšené o vysoké dane.⁸⁸ V roku 1994 zaviedla vláda kubánske konvertibilné peso (CUC), ktoré bolo viazané na USD menovým kurzom 1:1.⁸⁹ V roku 2004 vláda oficiálne vyradila USD zo zoznamu zákonných platidiel a zakázala obchodníkom prijímať platby v tejto mene, avšak systém čiastočnej dolarizácie zostáva platný dodnes.⁹⁰ I napriek pozitívnym predpokladom na zamedzenie hyperinflácie, zabezpečenie menovej stability či zabráneniu dumpingu pesos

---

⁸³DREHER, Silvia. *Monetary policy in Cuba, Cuba*. In Transition in ASCE 2009. [online]. [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.ascecuba.org/c/wp-content/uploads/2014/09/v19-dreher.pdf>

⁸⁴SALAS, Daniel. *Practices of double currency: value and politics in rural Cuba*. Dailhoise University in Dialect Anthropology. [online]. 2021 [Citované 22.6.2021]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/335669729_Practices_of_double_currency_value_and_politics_in_rural_Cuba

⁸⁵FORDE, Kaelyn. *What will Cuba's new single currency mean for the island?* [online]. 2021 [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.aljazeera.com/economy/2021/1/1/what-will-cubas-new-single-currency-mean-for-the-island>

⁸⁶Cuba Platform. *Dual currency*. [online]. [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: https://cubaplatform.org/dual-currency?fbclid=IwAR0E9tqKOzylM0gPKIjluBiBaPkIB_Kdjsrkeg2PDIxHpinGf6KKSngZUoY

⁸⁷Tamtiež

⁸⁸YAFFE, Helen. *Day Zero: how and why Cuba unified its dual currency system*. London School of Economic and Science. [online]. 2021 [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: https://blogs.lse.ac.uk/latamcaribbean/2021/02/10/day-zero-how-and-why-cuba-unified-its-dual-currency-system/?fbclid=IwAR0TcG9Gxz-6flcG-f9kXliPk6G7nRhkxAS-3y5PCGHv6fy9_aHjNcH4930

⁸⁹Economist. *Cuba ends its dual-currency system*. [online]. 2020 [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.economist.com/the-americas/2020/12/16/cuba-ends-its-dual-currency-system>

⁹⁰Tamtiež

v prospech USD sa požadované ciele nepodarilo dosiahnuť. V čase vzniku prechodnej politiky dvojitej meny je možné hovoriť o jej funkčnosti, avšak vysoké sociálne náklady, ktoré systém vyžadoval, viedli k sociálnej nerovnosti v krajine.⁹¹

Menová substitučná dohoda USD za CUC sa viazala na rôzne pevne stanovené výmenné kurzy, ktoré predstavovali veľké nadhodnotenie CUP a CUC, voči zahraničným menám. V rámci kurzov nebolo možné zameniť CUP ani CUC do štátnych obchodných devízových rezerv, v dôsledku čoho boli spoločnosti závislé od udeľovania tvrdých mien z centrálnej plánovacej agentúry. Zavedenie menovej duality len posilnilo byrokráciu v administratívnej regulácii a výrazne spomalilo ekonomiku.⁹² Menou CUC nedisponoval každý a bola používaná prednostne v sektoroch spätých so zahraničnými menami, ako je cestovný ruch či medzinárodný obchod. Štátni dovozcovia používali CUC na získanie USD za výhodných podmienok s úmyslom lacnejšieho dovozu. Na druhej strane Kubánci zamestnaní v štátnych sektoroch boli platení menou CUP, čo prehlbovalo sociálne rozdiely.⁹³

Podľa nariadenia vlády z decembra 2020, museli Kubánci do polovice roka 2021 zameniť svoje CUC za CUP. Eliminácia duálneho menového systému má viesť k potrebnej transformácii vo výrobnom sektore a k navýšeniu prijatých zahraničných investícií.⁹⁴ I napriek pozitívnym predpokladom vzrástli ceny dovezených tovarov, predovšetkým ropy a liekov, a inflácia za rok 2021 presiahla hodnotu 400%.⁹⁵ Devalvácia CUP a eliminácia CUC majú negatívny vplyv i na výrobné náklady, index spotrebiteľských cien, veľkoobchodné ceny a transakcie na neformálnych trhoch.⁹⁶ Kvôli prehlbujúcim sa sociálnym nerovnostiam boli zvýšené platy a dôchodky štátnych zamestnancov, čím mala byť zabezpečená stabilita cenovej hladiny. Na posilnenie efektivity štátnych podnikov začal štát poskytovať dotácie a pôžičky s výhodnejšími úrokmi a tiež udelil štátnym firmám väčšiu kontrolu pri určovaní cien, zvyšovaní platov, rozdeľovaní ziskov či

---

⁹¹Cuba Platform. *Dual currency*. [online]. [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: [https://cubaplatform.org/dual-currency?](https://cubaplatform.org/dual-currency?fbclid=IwAR0E9tqKOzy1M0gPKIj1uBiBaPkIB_Kdjsrkeg2PDIxHpinGf6KKSnGzUoY)

[fbclid=IwAR0E9tqKOzy1M0gPKIj1uBiBaPkIB_Kdjsrkeg2PDIxHpinGf6KKSnGzUoY](https://cubaplatform.org/dual-currency?fbclid=IwAR0E9tqKOzy1M0gPKIj1uBiBaPkIB_Kdjsrkeg2PDIxHpinGf6KKSnGzUoY)

⁹²MESA-LAGO, Carmelo. *Currency and Exchange Unification in Cuba: Regulations, Effects, and Perspectives (Part I)*. In University of Pittsburg. [online]. 2021 [Citované 22.02.2022]. Dostupné na internete: <https://horizontecubano.law.columbia.edu/news/currency-and-exchange-unification-cuba-regulations-effects-and-perspectives-part-i>

⁹³Tamtiež

⁹⁴Tamtiež

⁹⁵SALAZAR-CARILLO, Jorge. *Why Cubans took to the streets: 3 questions about Cuba's economic crisis answered*. In Florida International University. [online]. 2021 [Citované 22.02.2022]. Dostupné na internete: <https://news.fiu.edu/2021/why-cubans-took-to-the-streets-3-questions-about-cubas-economic-crisis-answered>

⁹⁶VIDAL, Pavel. *The Bitter Medicine of Monetary Unification*. In Javeriana University, Columbia. [online]. 2021 [Citované 22.02.2022]. Dostupné na internete: <https://horizontecubano.law.columbia.edu/news/bitter-medicine-monetary-unification>

zabezpečovaní devíz.⁹⁷ Zjednotenie meny má okrem iného prilákať zahraničných investorov kvôli jednoduchšiemu procesu riadenia podnikov, avšak americké sankcie vo veci penalizácie tretích strán pri vzájomnom styku s Kubou, odrádzajú potenciálny vznik PZI.⁹⁸

Menová reforma sa spája aj s „peňažným poukazom“, bezpečnejšou alternatívou platby pre hotovosť alebo šek. Ide o certifikát vydávaný vládou alebo finančnou inštitúciou umožňujúci príjemcovi platby získať hotovosť na požiadanie. V oblasti zahraničného obchodu má byť prínosom pre kubánskych vývozcov, avšak dovozcovia môžu na tomto princípe strácať. Poukaz má tiež dopomôcť pri substitúcii dovozu výrobkov, pri posilnení národných produkčných väzieb, pri zvyšovaní devízových príjmov a prostredníctvom neho má byť zabezpečená eliminácia rozdielov medzi nešťátnymi a štátnymi firmami.⁹⁹

1.6 Politicko-ekonomické faktory vplyvajúce na postavenie Kuby v medzinárodnom obchode

Kuba bola v minulosti pod vplyvom Sovietskej sféry, ale na rozdiel od krajín východnej Európy, ktorým k politickej zmene dopomohla „Nežná revolúcia“ z roku 1989, v krajine sa žiaden podobný prevrat nepodaril. Kuba stále pretrváva v komunistickom režime a to i napriek ostrej kritike ostatných štátov.¹⁰⁰ Okrem jej politického smerovania pôsobia na jej postavenie v medzinárodnom obchode i zavedené sankcie zo strany USA, pád železnej opony súvisiaci s rozpadom ZSSR, partnerstvo s Venezuelou, ako i pandémie COVID-19, ktorá výrazne spomalila globálny obchod.

1.6.1 Zahraničnoobchodná politika USA, rozpad ZSSR, partnerstvo s Venezuelou a pandémie COVID-19

Dôležitým medzníkom vplyvujúcim na smerovanie globálneho pôsobenia Kuby, bol nástup revolucionára Fidela Castra na post prezidenta, ktorý v roku 1959 pomocou socialistickej revolúcie zaviedol agrárne reformné zákony, zefektívnil zdravotníctvo, školstvo a vybudoval lepšiu infraštruktúru. V roku 1960 nastal zlom, keď boli všetky

---

⁹⁷YAFFE, Helen. *Day Zero: how and why Cuba unified its dual currency system*. In London School of Economic and Science. [online]. 2021 [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: https://blogs.lse.ac.uk/latamcaribbean/2021/02/10/day-zero-how-and-why-cuba-unified-its-dual-currency-system/?fbclid=IwAR0TcG9Gxz-6flcG-f9kXliPk6G7nRhkxAS-3y5PCGHv6fy9_aHjNcH4930

⁹⁸Tamtiež

⁹⁹GRANT, Mitchell. *Money Order*. In Investopedia. [online]. 2021 [Citované 03.02.2022]. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/terms/m/money-order.asp>

¹⁰⁰HRIST, Monica. *Cuban-Latin American and Caribbean relations: challenges beyond normalisation*. In NOREF [online]. [Citované 20.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.files.ethz.ch/isn/165688/4ddd027eb8853fc6b6464705b630c332.pdf>

spoločnosti vlastnené USA na Kube znárodnené kubánskou vládou, čím boli ich diplomatické vzťahy prerušené a USA reagovalo na situáciu uvalením embarga.¹⁰¹ V roku 1962 bolo vydané vyhlásenie zakazujúce dovoz tovaru kubánskeho pôvodu do USA¹⁰² a Ministerstvo financií USA získalo kompetenciu regulovať kubánske obchodné transakcie.¹⁰³ Neskôr povolili úpravy zákona z roku 1999 vývoz zdravotníckeho materiálu a potravín vyrobených v USA na Kubu.¹⁰⁴ Spojené štáty v roku 2001 po prvýkrát za viac ako 40 rokov vyviezli na Kubu potraviny, ako odpoveď na vyžiadajú pomoc zo strany kubánskej vlády po následkoch hurikánu.¹⁰⁵

Zavedené sankcie mali negatívny vplyv na hospodárstvo Kuby, čím bola nútená nadviazať nové spojenectvo so ZSSR. Sovietska pomoc vo forme výhodných pôžičiek, vojnového materiálu, podpory ropného priemyslu a technickej pomoci bola pre Kubu kľúčová. Východný blok okrem toho nakupoval značnú časť kubánskeho cukru za vyššiu cenu než aká bola na svetovom trhu.¹⁰⁶ Po páde Sovietskeho zväzu, v roku 1991, a následnou stratou vojenskej a hospodárskej pomoci, musela Kuba kvôli pretrvávajúcej kríze hľadať pomoc a nadviazať spojenectvo s inými krajinami v Latinskej Amerike,¹⁰⁷ konkrétne s Venezuelou a Bolíviou.¹⁰⁸

Vzťah Venezuely a Kuby sa od roku 1999 výrazne posunul, pričom partnerstvo bolo posilnené Dohodou o komplexnej spolupráci, ktorá podmienila intenzitu obchodu, regionalizáciu vzťahov ako i inštitucionalizáciu. Krajiny spoločne vytvorili Bolívarovskú alianciu pre národy našej Ameriky, ktorá mala ponúknuť alternatívu voľného trhu. Ideologické partnerstvo medzi prezidentmi F. Castrom a Chávezom, sa rozvinulo do strategického spolupôsobenia založeného na výmene dotovanej venezuelskej ropy za vyslanie kubánskeho zdravotníckeho personálu a vyjadrenú politickú podporu. V 21.

---

¹⁰¹GORDON C. Joy. *The U.S. Embargo Against Cuba and the Diplomatic Challenges to Extraterritoriality*. In Fairfield University, in Philosophy Faculty Publications, 2014. vol. 20. [online]. 2014 [Citované 24.10.2021]. Dostupné na internete: <https://digitalcommons.fairfield.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1019&context=philosophy-facultypubs>

¹⁰²U.S. Department of State. *Cuba sanctions*. [online]. [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: <https://www.state.gov/cuba-sanctions/>

¹⁰³Council of foreign relations. *U.S.-Cuba Relations*. [online]. [Citované 02.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.cfr.org/backgrounder/us-cuba-relations>

¹⁰⁴Tamtiež

¹⁰⁵The BBC. *Timeline: US-Cuba relations*. [online]. [Citované 12.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-12159943>

¹⁰⁶Tamtiež

¹⁰⁷RIBEIRO de OLIVEIRA, P.B., PENEV, Plamen, P. *Fidel Castro – el Líder Cubano*. In University of Vienna. [online]. [Citované 12.05.2021]. Dostupné na internete: https://www.academia.edu/27222879/Fidel_Castro_el_1%C3%ADder_cubano_pdf

¹⁰⁸NASIR, Noreen. *Fidel Castro, Cuban revolutionary and communist leader, dead at 90*. In PBS News Hours. [online]. 2016 [Citované 12.05.2021]. Dostupné na internete: <https://www.pbs.org/newshour/world/cuban-revolutionary-fidel-castro-dead>

storočí sa vzťah stal pragmatickejší, keď kubánsky vojenský a spravodajský personál podal pomocnú ruku Madurovi pri udržaní sa pri moci navzdory ekonomickej, sociálnej a humanitárnej krízy vládnucej vo Venezuele. Na druhej strane venezuelské dotácie a dodávky ropy napomáhajú voči úpadku kubánskej ekonomiky. Bilaterálny obchod s tovarom medzi Venezuelou a Kubou bol v roku 2019 v hodnote cca 2 mld. USD, čo je menej ako jedna štvrtina úrovne z roku 2012. Do roku 2019 klesol kubánsky export do Venezuely takmer o 90 % a dovoz klesol o 70 %.¹⁰⁹ Trumpova administratíva uvalila v roku 2019 embargo na venezuelské ropné spoločnosti, čím sa značne znížili dodávky jej ropy. Sankcie však utužili kubánsko-venezuelské vzťahy ešte väčšími, keďže sa obe strany snažia odolávať tlaku Washingtonu. Kuba a Venezuela sú na sebe vzájomne závislé a zhoršená hospodárska alebo politická situácia v jednej krajine má účinky na druhú krajinu.¹¹⁰ Kuba má v prípade kritickej situácie v importe venezuelskej ropy i iné alternatívny v podobe dovozu ropy z Alžírsku či Ruska, a medzi možných dodávateľov ropy sa môžu zaradiť i štáty Afriky, s ktorými vedie intenzívne dialógy.¹¹¹

V roku 2014, počas vlády prezidenta Obamu, bol iniciovaný politický posun v podobe dialógov o normalizácii americko-kubánskych vzťahov. Zmeny sa týkali vyradenia Kuby zo zoznamu sponzorov terorizmu, obnovenia diplomatických stykov, zmiernenia reštrikcií v oblasti cestovania, obchodu, remitencií, bankových a finančných služieb.¹¹² Rozhodnutie malo za cieľ minimalizovať vonkajšie riziko, ktoré Kuba dlhodobo používala ako nástroj politickej kontroly.¹¹³ Eliminovanie embarga malo zvýšiť životnú úroveň obyvateľov, posilniť zahraničný obchod a zvýšiť príjem investícií, okrem toho malo sprístupniť internet a tým zabezpečiť transparentnosť a jednoduchšiu argumentáciu pri presadzovaní názorov opozície v parlamente.¹¹⁴

---

¹⁰⁹SPADONI, Paolo. *Coping with Systemic Problems and a Triple Punch: The Cuban Economy at the Start of 2021*. In August University. [online]. 2021 [Citované 23.03.2022]. Dostupné na internete: <https://horizontecubano.law.columbia.edu/news/coping-systemic-problems-and-triple-punch-cuban-economy-start-2021>

¹¹⁰FONCESCA, Brian, John Polga-Hecimovich. *Two Nations, One Revolution: The Evolution of Contemporary Cuba-Venezuela Relations*. In Wilson Center [online]. 2020 [Citované 23.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/Venezuela-Cuba%20FINAL.pdf>

¹¹¹Tamtiež

¹¹²SULLIVAN, Mark P. *Cuba: U.S. Policy Overview* in Congressional Research Service. [online]. 2021 [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: <https://sgp.fas.org/crs/row/IF10045.pdf>

¹¹³HERSHBERG Eric, William M. LeoGrande. *A New Chapter in US-Cuban Relations. Social, Political, and Economic Implications*. In Latin American Policy. New York: Palgrave Macmillan, 2016. 205 s. [online]. 2016 [Citované 19.04.2021]. Dostupné na internete: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/lamp.12168>

¹¹⁴BRANCATI, Dawn. *Cuba Embargo*. [online]. 2016 [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/299565509_Cuba_Embargo

V roku 2017, po nástupe Trumpa, sa vzťahy opätovne zhoršili a sankcie boli znova obnovené. Blokáda zasahuje do obchodu Kuby s tretími krajinami, obmedzuje transakcie v USD, cestovanie do krajiny, znemožňuje prístup k internetu a odopiera prístupnosť ku finančným inštitúciám vrátane Medzinárodného menového fondu, Svetovej banky a Medzinárodnej banky pre obnovu a rozvoj. Embargo tiež predstavuje prekážku pri uskutočňovaní rozvojových plánov počas boja proti pandémie či pri realizácii cieľov stanovených v Agende 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj a spôsobilo krajine škody vo výške viac ako 147,8 mld. USD, vrátane 9,1 mld. USD za rok 2020.¹¹⁵ Kuba bola opäť preklasifikovaná na štátneho sponzora terorizmu, čo znamená obmedzenie zahraničnej pomoci od USA, zákaz vývozu a predaja tovarov určených na obranu a kontrolu tovarov dvojakého použitia určených na export.¹¹⁶

Súčasná vláda prezidenta Bidena prisľúbila zrušenie obmedzenia remitencií,¹¹⁷ avšak v júli 2021 zaviedla nové sankcie ako reakciu na zásah kubánskej vlády voči demonštrantom protestujúcich proti nedostatku liekov a potravín v dôsledku pandémie COVID-19.¹¹⁸ Názory odborníkov podporujúce embargo sa odvolávajú na fakt, že Kuba by v prípade zrušenia sankcií mohla vo vyššej miere kooperovať s Venezuelou, Nikaraguou, Bolíviou, Čínou či Iránom, čo by mohlo zintenzívniť protiamerické nálady.¹¹⁹ Valné zhromaždenie OSN každoročne od roku 1992 diskutuje na tému embarga voči Kube zo strany USA, avšak sankcie aj naďalej zostávajú v platnosti.¹²⁰

Dôsledky pandémie Covid-19 sú nemenej dôležitým negatívnym činiteľom ovplyvňujúcim zahraničný obchod Kuby, kedy koronavírus značne spomalil obchod na medzinárodnej úrovni. Pandémia pozastavila chod cestovného ruchu, prerušila prílev remitencií a zhoršila situáciu s nedostatkom potravín. Koronakrízou vytvorila i príležitosť vyslania kubánskych lekárov do zahraničia, predovšetkým do Afriky, čím si Kuba zabezpečila vyšší príjem devíz.¹²¹ Sankcie zo strany Trumpa sa však zamerali i na kubánsky medicínsky internacionalizmus tým, že vytvárali tlak na prijímajúce štáty, aby

---

¹¹⁵UN. *Adopting Annual Resolution, Delegates in General Assembly Urge Immediate Repeal of Embargo on Cuba, Especially amid Global Efforts to Combat COVID-19 Pandemic*. [online]. 2021 [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: <https://www.un.org/press/en/2021/ga12341.doc.htm>

¹¹⁶U.S. Department of State. *State Sponsors of Terrorism*. [online]. [Citované 20.05.2021]. Dostupné na internete: <https://www.state.gov/state-sponsors-of-terrorism/>

¹¹⁷Tamtiež

¹¹⁸MC WHINNEY, James. *The Impact of Ending the U.S. Embargo on Cuba*. In Investopedia. [online]. [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/articles/investing/022415/impact-ending-us-embargo-cuba.asp>

¹¹⁹Tamtiež

¹²⁰Tamtiež

¹²¹Tamtiež

odmietli ponuku lekárskej pomoci zo strany Kuby.¹²² Vďaka kvalitným výskumným a laboratórnym centrom začala Kuba s komerčným vývozom svojich vakcín proti COVID-19, Abdala, do Vietnamu a Venezuely, čo jej tiež prinieslo istý profit a potenciál v boji proti pandémie.¹²³ I napriek hospodárskej kríze, Kuba úspešne zvláda boj proti pandémie, čoho dôkazom sú i niektoré ukazovatele. Dôsledkom jej úspechu mohla vláda, po relatívne krátkej časovej pauze, opätovne otvoriť turistom svoju krajinu.¹²⁴

---

¹²²WYLLIE, Lana L. *Cuba's response to COVID-19: lessons for the future*. In *Journal of Tourism Futures*, 2021. Vol. 7. [online]. 2021 [Citované 28.03.2022]. Dostupné na internete <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JTF-10-2020-0187/full/html#sec002>

¹²³RODRIGÉZ, Andrea. *Cuba Launches Commercial Exports of COVID-19 Vaccines*. In Associated Press. [online]. 2021 [Citované 20.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.usnews.com/news/health-news/articles/2021-09-27/cuba-launches-commercial-exports-of-covid-19-vaccines>

¹²⁴Tamtiež

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom diplomovej práce je vyhodnotiť na základe vedeckých metód ekonomické postavenie Kuby v kontexte zapojenia do medzinárodného obchodu.

Naše čiastkové ciele práce boli:

- definovanie zaradenia Kuby do globálneho priestoru, z pohľadu geografie, rozvoja a zaradenia do príjmovej kategórie,
- vyhodnotenie makroekonomických a demografických ukazovateľov,
- analýza hospodárstva,
- definovanie menového systému,
- zosumarizovanie politicko-ekonomických faktorov vplývajúcich na postavenie Kuby v medzinárodnom obchode,
- analýza vývoja zahraničného obchodu,
- skúmanie komoditnej a teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu,
- zhodnotenie exportného potenciálu na základe indexov RCA1 a RCA 2 a dát z databázy ITC,
- analýza obchodných vzťahov s vybranými partnermi.

Objektom skúmania našej práce bola Kuba. V praktickej časti sme posudzovali vývoj zahraničného obchodu, jeho komoditnú a teritoriálnu štruktúru a komodity s exportným potenciálom. Konkrétne sme sa zamerali na obchodné vzťahy s Európskou úniou, jej najväčším obchodným partnerom, Čínou, druhým najväčším obchodným partnerom za rok 2020 a trhom s najvyšším exportným potenciálom pre Kubu. Skúmali sme tiež obchod s jej tretím najvýznamnejším obchodným partnerom za daný rok, Ruskom. Z dôvodu spoločnej histórie, ale i súčasných napätých politických vzťahov, sme do analýzy zaradili i teritórium USA, ktoré sa zaradilo na siedmu priečku do zoznamu hlavných obchodných partnerov za rok 2020. I napriek silným hospodárskym kubánsko-venezuelským vzťahom sme obchod medzi týmito dvoma krajinami neskúmali z dôvodu absencie aktuálnych dát.

V prvej časti sme čerpali poznatky z kníh, odborných článkov a internetových spravodajstiev slovenských a zahraničných autorov. Dáta z Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR sme využili pri analýze makroekonomických indikátoroch z rokov 2016 – 2020. Väčšinu demografických a ekonomických štatistických údajov sme čerpali z databázy Statista. Na skúmanie vývoja medzinárodného obchodu Kuby sme analyzovali hodnoty importu, exportu a obchodnej bilancie medzi rokmi 2010 - 2020, ktoré

sme získali z dát Európskej komisie (Eurostatu). Tieto údaje sme využili i pri analýze teritoriálnej štruktúry zahraničného obchodu Kuby, kvôli skutočnosti, že uvádzajú Európsku úniu ako celok, na rozdiel od databázy Medzinárodného obchodného centra (ITC), ktorá poskytuje dáta o jednotlivých krajinách EÚ. Na základe údajov z databázy ITC sme skúmali komoditnú štruktúru zahraničného obchodu Kuby za roky 2016 - 2020 na komoditnej úrovni HS2, HS4 a HS6, ako i exportný komoditný a trhový potenciál. Komoditnú štruktúru zahraničného obchodu s vybranými partnermi sme skúmali na základe štatistických dát z roku 2020, na úrovni komodít HS2. Na zváženie tendencie vývoju obchodu sme posudzovali dáta medzi rokmi 2010 – 2020.

Ďalej sme skúmali index čistej obchodnej výkonnosti RCA 2, pomocou svetových údajov a dát zahraničného obchodu Kuby za rok 2020, na úrovni HS4, získaných z databázy ITC. Index čistej obchodnej výkonnosti sa počíta ako:

$$RCA2 = (X_{ij} - M_{ij}) / (X_{ij} + M_{ij})$$

Kde: X_{ij} : export krajiny „i“ v komoditnej skupine „j“

M_{ij} : import krajiny „i“ v komoditnej skupine „j“

Ak je index RCA 2 v hodnotách (-1,0), tak hovoríme, že pre danú komoditu neexistuje export zvolenej komodity, resp. existuje, ale len v malej miere, krajina je teda čistým dovozcom. Ak je index RCA 2 v hodnote (0,1) tak hovoríme, že pre danú krajinu import vybranej komodity neexistuje, resp. je vykazovaný len v nízkych hodnotách a krajina je teda čistým vývozcom.¹²⁵

Pomocou rovnakých dát z ITC sme analyzovali i výsledky indexu rastu konkurencieschopnosti RCA 1, ktorý sa počíta ako:

$$RCA 1 = (X_{ij} / X_i) / (X_j / X_{..})$$

Kde: X_{ij} : export krajiny „i“ v komoditnej skupine „j“

X_i : celkový export krajiny

X_j : svetový export v komoditnej skupine „j“

$X_{..}$: celkový svetový export

Ak $RCA 1 > 1$, odkrytá komparatívna výhoda

Ak $RCA 1 < 1$, odkrytá komparatívna nevýhoda.

Ak $RCA 1 = -1$, neexistujúci export

¹²⁵KAŠŤÁKOVÁ, Elena, et al. *Changes in Foreign Trade between Slovakia and Ukraine*. In *Studia commercialia Bratislavensia*. 2019. roč. 12. s. 234 [online]. [Citované 05.02.2022]. Dostupné na internete: https://of.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/scb/vydane-cisla/2019-02/scb0219-kastakova-zabojnik-bebiakova.pdf

Ak RCA 1 = 1, neexistujúci import.¹²⁶

Okrem zberu a analýzy potrebných informácií a štúdie problematiky, sme v práci použili logické postupy ako dedukcia, analýza, komparácia a indukcia. Pre grafické pochopenie výsledkov práce sme použili grafy a tabuľky, ktoré demonštrujú hodnoty získané z výskumu.

---

¹²⁶DÚBRAVSKÁ, Regína, Daniela, Kunová. *Hodnotenie efektívnosti obchodu s jablkami v Slovenskej republike*. In SPU Nitra, Fakulta ekonomiky a manažmentu, Katedra ekonomiky. [online]. [Citované 24.02.2022]. Dostupné na internete: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/70/148479/18Dubravska.pdf

3 Výsledky práce a diskusia

Záverečná kapitola zameriavajúca sa na výsledky riešenia danej problematiky je rozdelená do piatich častí. V prvej časti skúmame vývoj zahraničného obchodu Kuby a v druhej časti analyzujeme komoditnú štruktúru obchodu s dôrazom na index RCA 2. Tretia časť sa venuje kubánskeму exportnému potenciálu, ktorý sme skúmali na základe údajov z databázy ITC a za pomoci indexu RCA 1, ktorý určuje komparatívne výhody a nevýhody hospodárstva. V ďalšej časti opisujeme teritoriálnu štruktúru zahraničného obchodu a definujeme komoditnú štruktúru a exportný potenciál obchodu medzi Kubou a Európskou úniou; Čínou; Ruskom a USA. V poslednej časti diskutujeme o výsledkoch našej práce, zameriavame sa na analýzu silných a slabých stránok hospodárstva, rizík a príležitostí, analyzujeme komoditnú a teritoriálnu štruktúru globálneho obchodu Kuby a okrem toho skúmame faktory a historické medzníky vplyvajúce na ekonomické postavenie a zahraničný obchod.

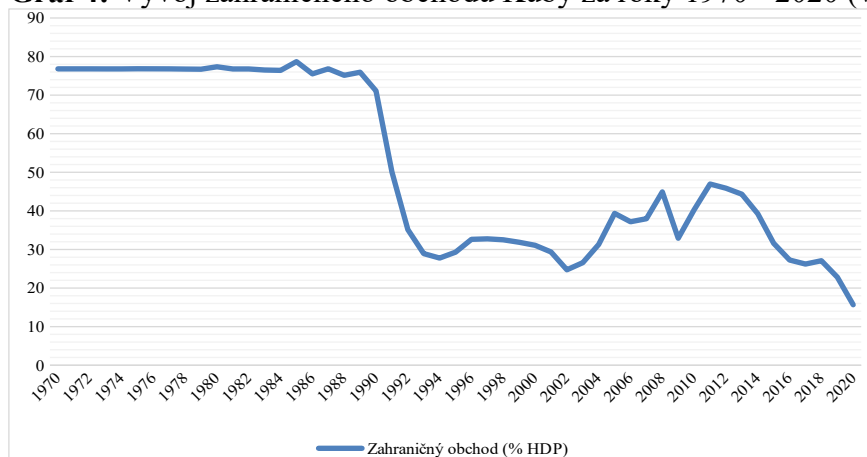
3.1 Vývoj zahraničného obchodu Kuby

V 50. rokoch 20. storočia sa zahraničný obchod Kuby sústredil predovšetkým na trh Spojených štátov amerických, avšak v roku 1961 klesla ich tovarová výmena na 4% a neskôr až na nulovú hodnotu. Dôvodom tohto prepadu bola zavedená politika amerického embarga uvalená na Kubu. Jadro obchodu sa následne presunulo do Sovietskeho zväzu, s ktorým Kuba nadviazala spojenectvo a v roku 1972 sa stala riadnym členom Rady vzájomnej hospodárskej pomoci. Do konca 80. rokov 20. storočia boli takmer tri štvrtiny kubánskeho obchodu spájané s Východným blokom, za poskytnutia mimoriadne výhodných podmienok. Celkový obchod Kuby prudko klesol po rozpade ZSSR v roku 1991. USA sa stali opäť významným kubánskym obchodným partnerom od roku 2002, kedy začali kontinuálne dovážať komodity na Kubu na základe zmien v legislatíve o embargu. Na začiatku 21. storočia kubánske hospodárstvo výraznejšie kooperovalo s Venezuelou a v súčasnosti sa Kuba orientuje v majoritnej miere na obchod s Európskou úniou a Čínou.¹²⁷

---

¹²⁷KNIGHT, W. Franklin. Cuba. In *Encyclopædia Britannica, Inc.* [online]. [Citované 12.12.2021]. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/place/Cuba>

Graf 4: Vývoj zahraničného obchodu Kuby za roky 1970 - 2020 (v % HDP)

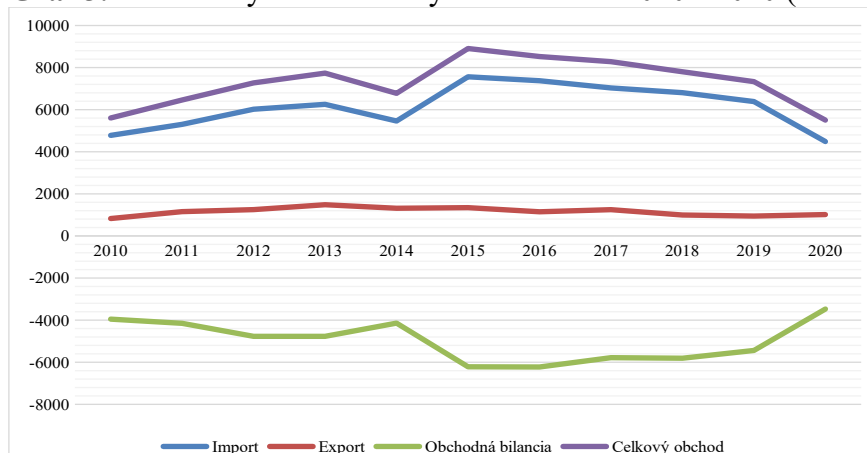

Zdroj: The World Bank. *Trade (% of GDP) – Cuba*. [online]. [Citované 12.12.2021]. Dostupné na internete: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?locations=CU>

Z dát Svetovej banky vidíme na grafe 4 vývoj zahraničného obchodu Kuby od roku 1970 do roku 2020 v % HDP. V roku 1990 vidieť výrazný prepád, kedy zahraničný obchod tvoril 71,11 % HDP. Následne, v roku 1991 sa medziročná hodnota prepádla o 20 % z celkového HDP. Rok 1992 demonštruje polovičnú hodnotu medzinárodného obchodu v porovnaní s rokom 1990, v hodnote 35,15 % HDP, prepád bol spôsobený rozpadom ZSSR a následnou stratou prílevu dotácií. Na medziročný rast medzi rokmi 2002 - 2003 pozitívne vplývala sformovaná legislatíva americkej vlády v otázke sankcií, ktorá povolila exportovať americké potraviny a liečivá na Kubu. Negatívnou udalosťou pre ozdravujúci sa zahraničný obchod Kuby v roku 2009 bola globálna finančná kríza a kubánska menová kríza, kedy bol zaznamenaný pokles obchodu o približne 12 % HDP. Po prepade z tohto roku vidíme opätovnú stúpajúcu tendenciu hodnôt v roku 2010. Rast kubánskeho obchodu medzi rokmi 2011 – 2013, v číslach cca 45 % HDP, vďaka i schváleným kubánskym ekonomickým reformám z mája 2011. Vládne úpravy poskytli vhodné podmienky pre občanov na nákup a predaj nehnuteľností či automobilov a povolili tiež možnosť zvyšovať bankové pôžičky a rozširovať samostatnú zárobkovú činnosť občanov. Za posledné štyri skúmané roky vidíme pokles kubánskeho zahraničného obchodu kvôli nástupu, už bývalého, amerického prezidenta Trumpa, ktorý obnovil zavedené sankcie, tiež kvôli kríze vo Venezuele ako i v dôsledku poklesu kubánskych devízových rezerv. Navyiac, celkový globálny obchod sa spomalil, čo bolo zavinené pandémiou COVID-19. Najnižší údaj za skúmané obdobie vykazoval rok 2020, kedy bol zahraničný obchod v hodnote 15,68 % HDP krajiny. V roku 2020 bola Kuba podľa ITC 143. najväčším svetovým importérom

a 139. najväčším svetovým exportérom, pričom jej podiel na svetovom importe a exporte mal mizivú hodnotu, ktoré netvorilo ani 0,01%.¹²⁸

Graf 5: Zahraničný obchod Kuby medzi rokmi 2010 - 2020 (v mil. €)

Zdroj: European Commission, Directorate-General for Trade. *European Union, Trade in goods with Cuba*. [online]. 2021 [Citované 18.03.2021]. Dostupné na internete: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_cuba_en.pdf

Vývoj zahraničného obchodu Kuby za roky 2010 - 2020 pozorujeme na grafe 5. Údaje vykazujú relatívnu stabilitu hodnôt exportu, pohybujúce sa na rozhraní najnižšej vývoznnej hodnoty, 827 mil. € za rok 2010, po najvyššiu vývoznú hodnotu 483 mil. € za rok 2013. Najvyššia hodnota importu bola zaznamenaná v roku 2020 v hodnote 4487 mil. €, naopak najnižšia hodnota dovozu bola v roku 2015 v sume 7562 mil. €. Výraznejší prepád importnej hodnoty možno vidieť v roku 2014, kedy sa medzoročná hodnota prepadla o 793 mil. €, zároveň v roku 2015 vidíme medzoročný rast v hodnote 7562 mil. €. Graf demonštruje zápornú obchodnú bilanciu, ktorá má v súčasnej dobe stúpajúcu tendenciu. Mierne klesajúci celkový obchod Kuby za rok 2020 bol v porovnateľnej hodnote ako za rok 2010, kedy boli hodnoty vyššie o 102 mil. €. Jedným z hlavných dôvodov môže byť práve výrazný prepád devízových rezerv v rokoch 2019 a 2020.¹²⁹

3.2 Komoditná štruktúra zahraničného obchodu Kuby

Kuba vyváža predovšetkým nerastné suroviny ako nikel, nerastné palivá a minerálne oleje, rudy kovov, ale do zoznamu sa tiež radí tabak, trstinový cukor a farmaceutické produkty. Štruktúru kubánskeho importu v najväčšej miere tvoria potraviny,

¹²⁸ ITC, Trade Map. *List of products at 2 digits level exported by Cuba in 2020 (Mirror)*. [online]. [Citované 10.04.2022]. Dostupné na internete: https://www.trademap.org/Product_SelProductCountry.aspx?nvpm=1%7c192%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1

¹²⁹ SPADONI, Paolo. *Coping with Systemic Problems and a Triple Punch: The Cuban Economy at the Start of 2021*. In COLUMBIA UNIVERSITY IN THE CITY OF NEW YORK. [online]. [Citované 24.11.2021]. Dostupné na internete: <https://horizontecubano.law.columbia.edu/news/coping-systemic-problems-and-triple-punch-cuban-economy-start-2021>

ktorých import sa snaží krajina v súčasnosti eliminovať, priemyselné výrobky v podobe jadrových reaktorov a kotlov, elektroniky a vozidiel.

Tabuľka 2: Komoditná štruktúra exportu Kuby na úrovni HS2 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)

HS2	Názov produktu	2016	2017	2018	2019	2020
99	Komodity inde nešpecifikované	0	1044,92	1208,98	406,64	447,98
24	Tabak a vyrobené tabakové náhradky	228,45	240,99	260,11	287,08	264,51
17	Cukor a cukrovinky	347,22	468,00	179,62	235,33	226,32
75	Nikel a predmety z niklu	458,28	0	0	154,21	166,67
27	Nerastné palivá, minerálne oleje a produkty ich destilácie;...	89,89	58,73	74,52	54,19	139,86
26	Rudy kovov, trosky a popoly	5,08	2,88	11,97	150,36	128,09
22	Nápoje, liehoviny a ocot	122,69	160,16	140,58	104,46	91,33
03	Ryby a kôrovce, mäkkýše a ostatné vodné bezstavovce	73,65	79,44	83,71	86,06	61,71
44	Drevo a výrobky z dreva; drevené uhlie	35,08	33,2	35,05	44,72	41,07
33	Farmaceutické výrobky	442,015	1,79	1,03	23,75	18,55

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 24.11.2021]

Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Pomocou údajov z tabuľky 2, môžeme potvrdiť, že tovarmi s najvyššou vývoznou hodnotou za rok 2020 boli komodity inde nešpecifikované,* ktorých exportná suma bola 447,98 mil. USD. Hodnota exportu za rok 2018 predstavovala cca dvojnásobok v porovnaní so sumou za rok 2020 a ich vývozná hodnota bola v roku 2016 nulová. Na druhej priečke sa umiestnil tabak tvoriaci 15,87 % z celkovej vykazovanej hodnoty exportu. Ten mal za posledných päť rokov pomerne stabilnú exportnú hodnotu. Mierny nárast exportu tabaku vidíme v roku 2019, kedy Kuba vypestovala o 105 % značnejšiu úrodu tabaku oproti predchádzajúcemu roku.¹³⁰ Export tabaku v roku 2020 tvoril cenu 264,51 mil. USD. Treťou najexportovanejšou komoditou bol cukor a cukrovinky so stúpajúcou tendenciou hodnoty od roku 2018. Rok 2017 však tvoril viac ako dvojnásobok vývoznú hodnotu cukru. Prepad hodnoty v roku 2018 bol spôsobený fluktuáciou cien cukru na svetovom trhu,¹³¹ ako i výrazným prepacom cukrovej produkcie, ktorá je z veľkej časti určená na domácu spotrebu.¹³² Za rok 2020 tvoril cukor a cukrovinky 13,58 % celkového exportu Kuby. Ďalšie miesto zastúpil nikel, ktorého vývozná hodnota vzrástla

¹³⁰MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu, Kubánska republika*. [online]. [Citované 23.01.2022]. Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/documents/723584/620840/Kuba+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2021>

¹³¹FRED Economic Data, *Global price of Sugar, No. 16, US*. [online]. [Citované 23.03.2022]. Dostupné na internete: <https://fred.stlouisfed.org/series/PSUGAUSAUSDQ>

¹³²Tamtiež

*komodity inde nešpecifikované – komodity, ktoré nespĺňajú normy pre zaradenie do iných kategórií v harmonizovanom systéme colného sadzovníka

oproti roku 2019. To je opodstatnené nárastom vonkajšieho dopytu a s tým súvisiacim rastom cien, avšak výrobný sektor niklu v roku 2020 čelil problémom v medzinárodnom logistickom reťazci v dôsledku pandémie, ktorá obmedzila import základných vstupov potrebných na jeho výrobu, čo spôsobilo, že produkcia bola nižšia než sa plánovalo.¹³³ Zastúpenie niklu v zozname exportovaných kubánskych komodít za roky 2018 a 2017 bolo na nulovej hodnote, čo bolo spôsobené poklesom výroby po prerušení dodávok vstupov používaných pri výrobe hotového niklu, ako i obavami obchodných partnerov zo vzniku medzinárodných obchodných sporov, čo tiež vyústilo do nestálosti cien tejto komodity.¹³⁴ Medzi ďalšie významné exportné položky na úrovni HS2 sa zaradili nerastné palivá a minerálne oleje, rudy kovov, nápoje, liehoviny a ocot, ryby a mäkkýše, drevo a drevené výrobky a farmaceutické produkty.

Tabuľka 3: Komoditná štruktúra exportu Kuby na úrovni HS4 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)

HS4	Názov produktu	2016	2017	2018	2019	2020
9999	Komodity inde nešpecifikované	0	1044,92	1208,98	424,31	471,29
2402	Cigary, cigary s odrezanými koncami, cigarky a cigarety, z tabaku alebo náhradiek tabaku	221,48	233,847	253,91	279,58	258,12
1701	Trstinový alebo repný cukor a chemicky čistá sacharóza	436,84	468,00	179,6	235,16	226,27
7501	Niklový kamienok (lech), spekaný oxid nikelnatý a ostatné medzi produkty metalurgie niklu	458,28	0	0	134,04	144,58
2208	Etylalkohol nenedaturovaný s objemovým alkoholometrickým titrom menej ako 80% vol,...	109,88	150,06	136,49	102,88	85,58
2707	Oleje a ostatné výrobky z destilácie vysokotepeľných čiernouhoľných dechtov;...	0	0	0	-	81,8
2709	Ropné oleje a oleje získané z bitúmenových nerastov, surové	45,1	58,63	74,44	-	79,01
2608	Zinkové rudy a koncentráty	0	0	0	87,71	77,87
0306	Kôrovce, tiež bez panciera, živé, čerstvé, chladené,...	71,95	77,74	75,9	75,18	56,91
2710	Ropné oleje a oleje získané z bitúmenových nerastov, iné ako surové;...	44,71	0	0	57,56	50,57

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 24.11.2021]

Dostupné na: <https://www.trademap.org>

¹³³GARZON, Elsy Fors. *Nickel production analyzed in Cuba*. In Prensa Latina. [online]. [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.plenglish.com/news/2022/02/05/nickel-production-analyzed-in-cuba/>

¹³⁴STUTT, Amanda. *Sherritt International reports higher annual nickel production at Cuban JV*. In Mining.com [online]. 2019 [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.mining.com/sherritt-international-reports-higher-annual-nickel-production-cuban-jv/>

V tabuľke 3 sú zoradené najviac exportné komodity Kuby na úrovni HS4. Na prvé miesto sa zaradili komodity inde nešpecifikované. Druhé miesto si vyslúžili cigary, cigarky a cigarety s podielom 15,49 % na kubánskom exporte, ktorých vývozná hodnota za posledných päť rokov zostáva stabilná, a to i napriek silnej konkurencii ostatných trhov. Kuba v roku 2020 vyviezla tabakové výrobky v hodnote 258,12 mil. USD. Tretie miesto zastupuje trstinový a repný cukor s exportným podielom 13,57 % a s vývoznou hodnotou 226,27 mil. USD za rok 2020, ktorá je nižšia než hodnota za rok 2016. V otázke nulových hodnôt za rok 2018 s kladnými dosahovanými hodnotami za rok 2020 sa radia komodity ako niklový kamienok, spekaný oxid nikelnatý a ostatné medziprodukty metalurgie niklu, tiež oleje a ostatné výrobky z destilácie, zinkové rudy a koncentráty či ropné oleje. Je potrebné spomenúť oleje a ostatné výrobky z destilácie vysoko tepelných čiernouhoľných dechtov, ktoré sa v roku 2020 dostali do zoznamu desiatich najexportovanejších výrobkov, avšak za predchádzajúce roky vykazovali nulové hodnoty.

Tabuľka 4: Komoditná štruktúra exportu Kuby na úrovni HS6 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)

HS6	Názov produktu	2016	2017	2018	2019	2020
999999	Komodity inde nešpecifikované	0	1044,92	1208,98	424,37	471,29
240210	Cigary, cigary s odrezanými koncami a cigarky obsahujúce tabak	217,83	230,15	249,95	275,86	256,1
170114	Ostatný trstinový cukor	345,98	467,48	179,6	203,56	211,03
750120	Spekaný oxid nikelnatý a ostatné medziprodukty metalurgie niklu	458,28	0	0	134,05	144,58
270799	Surové oleje	0	0	0	-	81,8

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 24.11.2021]

Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Do tabuľky 4 sa medzi kubánske exportované komodity na báze HS6 na prvé priečky umiestnili komodity inde nešpecifikované a cigary. Tretia priečka bola zastúpená ostatným trstinovým cukrom v hodnote 211,03 mil. USD za rok 2020. Za ním nasledovali medziprodukty z metalurgie niklu a surové oleje, pričom v oboch prípadoch bola zaznamenaná nulová exportovaná hodnota za roky 2017 a 2018.

Tabuľka 5: Komoditná štruktúra importu Kuby na úrovni HS2 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)

HS2	Názov produktu	2016	2017	2018	2019	2020
84	Jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia; ich časti a súčasti	1275,34	1160,35	1250,04	867,33	509,26
85	Elektrické stroje, prístroje a zariadenia a ich časti a súčasti; prístroje na záznam a reprodukciu zvuku a televízneho obrazu,...	780,85	694,67	748,35	476,13	303,32
02	Mäso a jedlé droby	266,28	320,85	333,34	311,03	269,25
10	Obilie	661,41	630,95	651,88	378,59	243,72
39	Plast a výrobky z neho	369,27	332,06	340,82	235,17	164,15
99	Komodity inde nešpecifikované	1,83	1,26	571	44,89	151,95
04	Mlieko a mliečne výrobky; vtáčie vajcia; prírodný med;...	186,92	226,9	219,96	167,02	138,13
87	Vozidlá, iné ako koľajové, ich časti a príslušenstvo	584,41	543,64	510,706	277,03	121,49
73	Predmety zo železa alebo z ocele	228,88	203,01	252,55	188,4	104,39
94	Nábytok, posteľoviny, matrace, vankúše,...	119,78	121,29	113,97	66,65	87,25

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 24.11.2021]

Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Kubánsky import komodít Kuby na úrovni HS2, obsiahnutý v tabuľke 5, zastupovali v najväčšej miere jadrové reaktory, kotly, stroje, prístroje a mechanické zariadenia, ktorých podiel na celkovom importe Kuby za rok 2020 bol na úrovni 14,79 % v sume 509,26 mil. USD. Hodnota dovozu za tento rok je približne 2-násobne nižšia než v roku 2016. Druhou najviac importovanou komoditou boli elektrické stroje, prístroje a zariadenia, ktorých hodnota má od roku 2018 klesajúcu tendenciu. Kuba dovezla za rok 2020 len menej ako polovicu hodnoty z roku 2016. Na ďalšie priečky sa umiestnili potraviny, konkrétne mäso, s relatívne stabilným importom a obilie, ktorého import sa od roku 2018 mierne prepadol. V tabuľke zaznamenávame i plast a plastové výrobky, a komodity inde nešpecifikované, ktorých hodnota bola maximálna v roku 2018, v sume 571 mil. USD. V tabuľke sa tiež nachádza mlieko a mliečne výrobky, ale i vozidlá pri ktorých vidíme extrémny prepad dovoznej hodnoty. Klesajúcu hodnotu importu vykazujú i predmety zo železa a ocele a nábytok.

Tabuľka 6: Komoditná štruktúra importu Kuby na úrovni HS4 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)

HS4	Názov produktu	2016	2017	2018	2019	2020
9999	Komodity inde nešpecifikované	1,83	1,26	571	168,66	266,15
0207	Mäso a jedlé droby, z hydiny položky 0105, čerstvé, chladené, mrazené	242,75	291,81	304,88	284,62	257,62
1001	Pšenica a súraž	209,36	210,39	184,02	181,06	140,25
0402	Mlieko a smotana, zahustené alebo obsahujúce pridaný cukor alebo ostatné sladidlá	146,33	179,41	155,95	137,01	117,84
8517	Telefónne súpravy, vrátane telefónov pre celulárnu sieť,...	82,59	80,7	84,66	112,516	84,7
9406	Montované stavby	34,83	39,61	29,66	15,3	61,79
1006	Ryža	257,65	215,17	62,88	51,17	58,85
0713	Sušené strukoviny, lúpané alebo polené	62,65	72,00	63,78	44,4	57,56
8418	Chladničky, mraziace boxy a ostatné chladiace alebo mraziace zariadenia, elektrické,...	54,16	60,08	74,79	76,64	55,57
7308	Konštrukcie (okrem montovaných stavieb položky 9406) a časti konštrukcií zo železa alebo ocele,...	49,06	58,79	68,81	32,16	53,06

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 24.11.2021]

Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Najviac importované komodity na úrovni HS4 sú zaznamenané v tabuľke 6. Prvenstvo zastupujú komodity inde nešpecifikované v hodnote 566,15 mil. USD, ktorých hodnota narástla oproti roku 2019 o 57,8 %. Nasledujúce priečky zastupovali komodity v segmente potravín, mäso a jedlé droby z hydiny, v sume 257,62 mil. USD za rok 2020. Kuracie mäso tvorí väčšinový podiel na vývoze z USA, jedného z hlavných exportérov potravín na Kubu, viac ako 90 % za rok 2020. Pokles amerického importu mäsa, pšenice či mlieka za rok 2020, mohol byť ovplyvnený hlbokou recesiou ekonomiky Kuby v dôsledku pandémie, ako i rozmanitejšou štruktúrou importu produktov.¹³⁵ Pšenica a súraž boli za rok 2020 dovezené v hodnote 140,25 mil. USD. Dôvodom tak vysokého importu pšenice je jej nedostatočná produkcia na kubánskom domácom trhu v dôsledku embarga, ktoré brzdí poľnohospodársku infraštruktúru.¹³⁶ Mlieko a smotana sa umiestnili na ďalšom mieste, s hodnotou o 13,99 % nižšou než v roku 2019. V zozname sa nachádzajú i telefónne súpravy, montované stavby či ryža, ale i sušené strukoviny, chladničky a konštrukcie, ktorých importná hodnota je zaznamenaná za skúmané obdobie v stabilných číslach.

¹³⁵Congressional Research Service. U.S. *Agricultural Trade with Cuba: Current Limitations and Future Prospects*. [online]. 2021 [Citované 29.03.2022]. Dostupné na internete: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46791>

¹³⁶Cuba Platform. *Food and Agriculture*. [online]. [Citované 29.03.2022]. Dostupné na internete: <https://cubaplatform.org/food-and-agriculture>

Tabuľka 7: Komoditná štruktúra importu Kuby na úrovni HS6 za roky 2016 – 2020 (v mil. USD)

HS6	Názov produktu	2016	2017	2018	2019	2020
999999	Komodity inde nešpecifikované	1,83	1,26	571	220,1	317,75
020714	Kusy a droby, mrazené	226,41	275,16	278,96	260,45	239,74
100199	Pšenica a súraž (okrem semien na siatie a tvrdej pšenice)	198,93	159,3	140,86	175,84	135,78
040221	Mlieko a smotana v pevnej forme, s obsahom tuku > 1,5 %, nesladené	103,73	117,28	112,89	111,73	90,35
940690	Montované stavby (okrem dreva)	0	0	23,35	13,17	59,46

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 24.11.2021]

Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Tabuľka 7 tvorí zoznam dovezených komodít na úrovni HS6, kde sa na prvú priečku za rok 2020 zaradili komodity inde nešpecifikované. Na druhom mieste boli mrazené kusy a droby v hodnote 239,74 mil. USD. Pšenica a súraž, okrem semien na siatie, bola v zastúpení 3,94 % na celkovom importnom podiele za rok 2020. Mlieko a smotana boli ďalšou najimportovanejšou komoditou v sektore jedál a nápojov so stabilnou importnou hodnotou. Dovožná hodnota montovaných stavieb (okrem dreva), ktorá bola za roky 2016 a 2017 nulová, sa oproti roku 2019 zvýšila o 46,29 mil. USD.

3.2.1 RCA 2 - Index čistej obchodnej výkonnosti

Index čistej obchodnej výkonnosti (RCA 2) zhodnocuje obchodnú výkonnosť krajiny a potvrdzuje resp. vyvracia status čistého dovozcu alebo čistého vývozcu pre danú komoditu. Na základe našich výpočtov indexu RCA 2 môžeme vidieť v prílohe 1 vybrané komodity, ktorých bola Kuba za rok 2020 čistým dovozcom. Do tohto zoznamu patrí ropný plyn a iné plynné uhl'ovodíky, sójové bôby, zemiaky, ryža, ale i tyče, prúty a drôty z niklu a zinku a časti strojov. Príloha 2 tvorí zoznam vybraných komodít, ktorých bola Kuba čistým vývozcom v roku 2020, radia sa tu polotovary zo železa a nelegovanej ocele, niklové rudy, či surové ropné oleje. V zozname sa tiež nachádzajú živé ryby, rudy, drevené uhlie, kakaové bôby či prírodný med.

Tabuľka 8: Index RCA 2 – vybrané komodity s minimálnymi hodnotami exportu a importu Kuby za rok 2020

HS4	Názov Tovar	RCA 2	HS4	Názov Tovar	RCA 2
8419	Stroje, zariadenia alebo laboratórne zariadenia, ...	-0,99	270 1	Uhlie; brikety, vajíčka a podobné tuhé palivá vyrobené z uhlia	0,36
2202	Vody, vrát. minerálnych vôd a sýtených vôd,...	-0,99	030 2	Ryby, čerstvé alebo chladené (okrem rybieho filé,...)	0,31
7326	Výrobky zo železa alebo ocele, i. n. (okrem odlievaných článkov)	-0,99	240 1	Nespracovaný tabak; tabakový odpad	0,13
3105	Minerálne alebo chemické hnojivá,...	-0,99	830 6	Zvony, gongy a podobné výrobky, neelektrické, zo základných kovov,...	0,36
8418	Chladničky, mrazničky a iné chladiace alebo mraziace zariadenia, elektrické alebo iné;	-0,99	481 3	Cigaretový papier, tiež narezaný na požadovanú veľkosť alebo vo forme brožúr alebo trubíc	0,36
9405	Svietidlá a svietidlá, vrát. svetlometov,...	-0,99	060 4	Lístie, konáre a iné časti rastlín bez kvetov alebo pukov,...	0,23
1905	Chlieb, zákusky, koláče, sušienky a ostatné pekárske výrobky,...	-0,99	130 1	Živicová látka; prírodné gummy, živice, gumoživice, balzamy a iné prírodné olejové živice	0,46

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 15.01.2022]

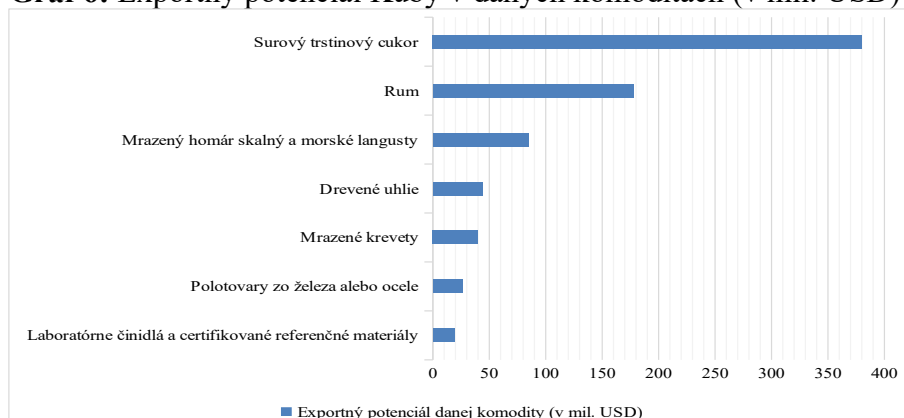
Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Tabuľka 8 tvorí zoznam vybraných komodít, vytvorený na základe výsledkov indexu RCA 2, s ktorými Kuba obchodovala v roku 2020 len v minimálnej hodnote. Kuba v najmenej miere exportovala stroje a laboratórne zariadenia, minerálne vody, výrobky zo železa a ocele, hnojivá, chladničky a svietidlá. S minimálnymi hodnotami dovozu na Kubu sa zaradilo uhlie a brikety, ryby, nespracovaný tabak, či cigaretový papier, zvony a gongy.

3.3 Exportný potenciál

Kuba má najväčší exportný potenciál v surovom trstinovom cukre, rume a morských plodoch. Insekticídy, rodenticídy, fungicídy a herbicídy majú najsilnejší dopytový potenciál.

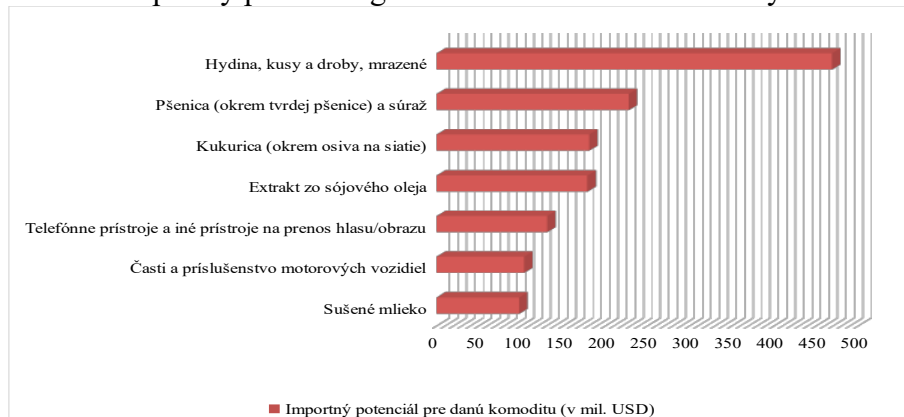
Graf 6: Exportný potenciál Kuby v daných komoditách (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 12.12.2021]
Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Graf 6 zobrazuje vybrané komodity, pre ktoré má Kuba najväčší exportný potenciál. Prvenstvo nadobudol surový trstinový cukor, ktorého exportný potenciál je v sume 380,2 mil. USD a nevyužitý exportný potenciál vykazuje hodnotu 139,9 mil. USD. Druhú priečku zastupuje rum, ktorého nevyužitý vývozný potenciál je v sume 99,9 mil. USD. Do zoznamu sa tiež radí mrazený homár skalný spolu s langustami, ktoré majú najväčší zásobný potenciál, ktorých exportná kapacita je vo výške 85 mil. USD.

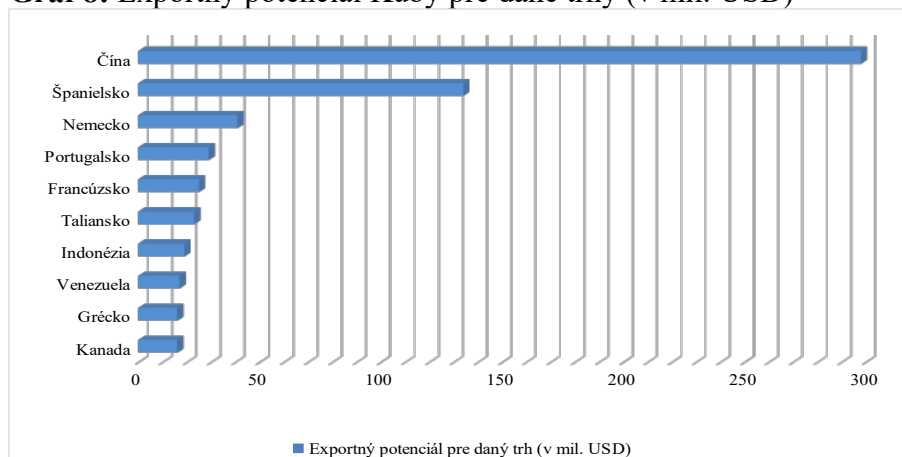
Graf 7: Exportný potenciál globálneho trhu na Kubu v daných komoditách (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 12.12.2021]
Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Graf 7 vyobrazuje komodity s najväčším exportným potenciálom pre krajiny dovážajúce na Kubu. V zozname sa na popredné priečky začlenili potraviny ako hydina, pšenica, kukurica či extrakt zo sójového oleja, ale i telefónne prístroje a časti a príslušenstvo motorových vozidiel, z oblasti priemyselnej výroby. Hydina, kusy a droby vykazujú najväčší rozdiel medzi potenciálnym a skutočným exportom, čo ponecháva priestor na realizáciu dodatočného vývozu v hodnote 287 mil. USD.

Graf 8: Exportný potenciál Kuby pre dané trhy (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 12.12.2021]
Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Kuba má najväčší exportný potenciál na trhy vyobrazené na grafe 8. Teritórium Číny, dosahujúce prvenstvo v danom rebríčku vykazuje najväčší absolútny rozdiel medzi potenciálnym a skutočným kubánskym vývozom, čo ponecháva priestor na realizáciu dodatočného exportu v hodnote 104 mil. USD. Na ďalších priečkach sa radia krajiny EÚ, kde druhé miesto zastupuje Španielsko, dosahujúce hodnotu vývozného potenciálu 134 mil. USD, pre ktoré má Kuba najväčší vývozný potenciál v rume a v surovom trstinovom cukre. Na treťom mieste sa s hodnotami 41 mil. USD umiestnilo Nemecko s komoditami rumu a medu.

3.3.1 RCA 1 – Index rastu konkurencieschopnosti

Index RCA 1 vyhodnocuje exportný potenciál krajiny v určitej komodite, teda hodnotí, či je krajina v procese rozširovania vybraných komodít a či má v danej komodite komparatívnu výhodu, resp. nevýhodu.

Tabuľka 9: Index RCA 1 – tovarové skupiny s najväčšou komparatívnou výhodou Kuby za rok 2020

HS4	Názov Tovarů	RCA 1
4402	Drevené uhlie, vrát. drevené uhlie zo škrupín alebo orechov,...	237,27
7501	Niklový kamienok (lech), spekaný oxid nikelnatý a ostatné medziprodukty metalurgie niklu,...	213,72
2402	Cigary, cigary s odrezanými koncami, cigarky a cigarety,...	133,75
2608	Zinkové rudy a koncentráty	99,15
1701	Trstinový alebo repný cukor a chemicky čistá sacharóza,...	96,26
0409	Prírodný med	68,01
2616	Rudy a koncentráty drahých kovov	55,27

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 15.01.2022] Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Tabuľka 9 predstavuje zoznam vybraných komodít, pri ktorých Kuba dosahuje najvyššiu komparatívnu výhodu v porovnaní s inými ekonomikami. Do tohto zoznamu sme podľa výsledkov indexu RCA 1 zaradili drevené uhlie, niklový kamienok, cigary a cigarety, zinkové rudy a koncentráty, cukor, med ale i rudy a koncentráty z drahých kovov.

Tabuľka 10: Index RCA 1 – tovarové skupiny s najväčšou komparatívnou nevýhodou Kuby za rok 2020

HS4	Názov Tovarů	RCA 1
8542	Elektronické integrované obvody; ich časti	0,00001
4202	Kufre, kozmetické kufriky, kufriky, aktovky, školské tašky, puzdrá na okuliare, ...	0,00015
7326	Výrobky zo železa alebo ocele, i. n. (okrem odlievaných článkov)	0,00019
8534	Tlačené obvody	0,00020
8419	Stroje, zariadenia alebo laboratórne zariadenia, tiež elektricky vyhrievané,...	0,00025
1905	Chlieb, zákusky, koláče, sušienky a ostatné pekárske výrobky, ...	0,00026
8541	Diódy, tranzistory a podobné polovodičové zariadenia,...	0,00007

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 15.01.2022]

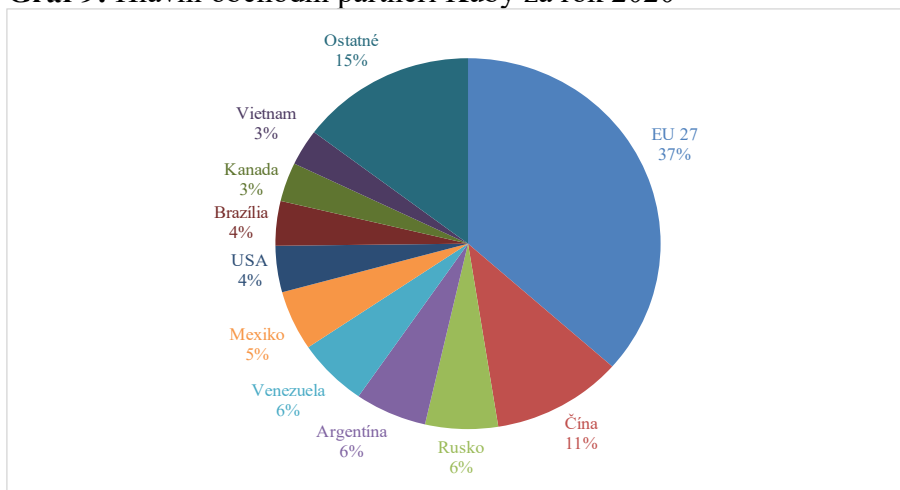
Dostupné na: <https://www.trademapp.org>

Tabuľka 10 tvorí súpis vybraných produktov, pri ktorých má Kuba komparatívnu nevýhodu. Do tohto zoznamu sa podľa výsledkov indexu RCA 1 radia elektronické integrované obvody, kufre, výrobky zo železa a ocele, stroje, tlačené obvody, laboratórne stroje a zariadenia, chlieb či diódy. Túto skupinu tvoria prevažne elektrické a elektronické produkty, na ktoré Kuba nemá dostatočne vyspelú techniku.

3.4 Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu Kuby

Kuba má síce vybudované silné ekonomické a finančné vzťahy s Venezuelou – jej energetickým a strategickým partnerom, avšak so súčasnou krízou vo Venezuele sa dodávky ropy výrazne znížili a v súčasnosti sú približne o 40 % nižšie v porovnaní s úrovňami z roku 2014. Venezuela sa zaradila na piate miesto do zoznamu hlavných obchodných kubánskych partnerov za rok 2020, avšak kvôli absencii aktuálnych dát sme kubánsko-venezuelský obchod neskúmali. Vzťahy s Čínou sa naopak v poslednom desaťročí zintenzívňujú a dôkaz vidíme i na grafe 9, kde je Čína druhým najhlavnejším obchodným partnerom Kuby za rok 2020. Prvé miesto zastúpila Európska únia s najdôležitejším obchodným partnerom z tohto zoskupenia, Španielskom, s ktorým má Kuba silné historické, kultúrne, ale i jazykové väzby. Do trojice hlavných obchodných partnerov za rok 2020 sa zaradilo Rusko a siedmu priečku zastúpilo USA, a to i napriek napätým politickým vzťahom.

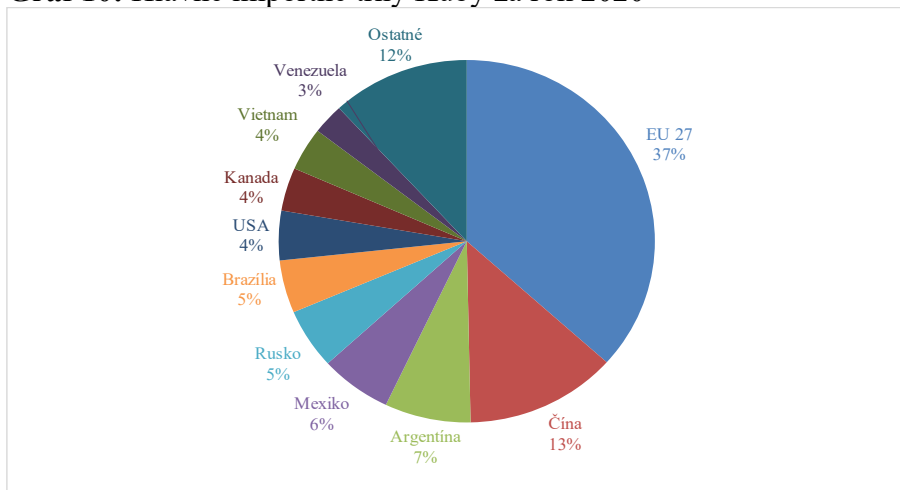
Graf 9: Hlavní obchodní partneri Kuby za rok 2020

Zdroj: European Commission, Directorate-General for Trade. *European Union, Trade in goods with Cuba.* [online]. 2021 [Citované 18.03.2021]. Dostupné na internete: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_cuba_en.pdf

Na grafe 10 vidíme, že najhlavnejším importérom na Kubu za rok 2020 bola Európska únia importujúca tovar v hodnote 1644 mil. USD s 37 %-tným podielom na kubánskom importe. Na druhom mieste sa s podielom 13 % umiestnila Čína s hodnotou importu 585 mil. USD. Tretím najdôležitejším dovozným partnerom pre Kubu bola Argentína, ktorá zastupovala približne polovicu podielu čínskeho importu, v hodnote 332 mil. USD. Do zoznamu desiatich najhlavnejších importných trhov na Kubu sa zaradilo i Mexiko, Rusko, Brazília, USA, Kanada, Vietnam a Venezuela.

Graf 10: Hlavné importné trhy Kuby za rok 2020

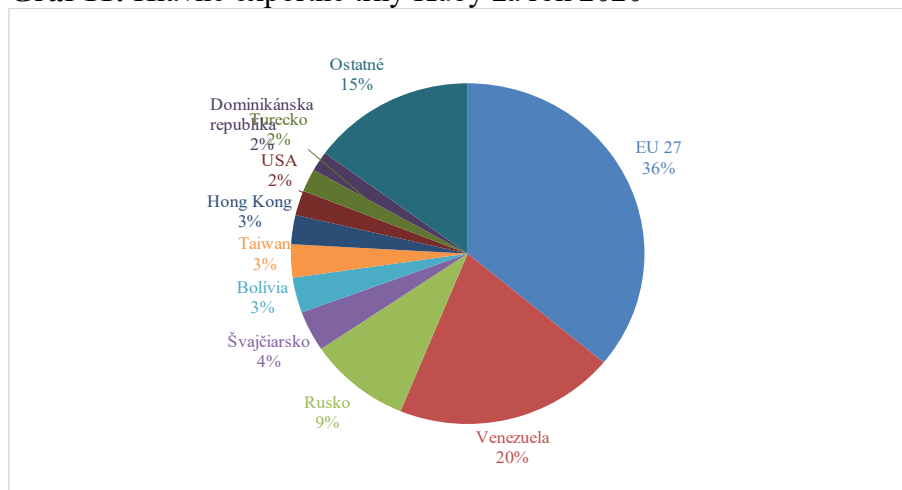

Zdroj: European Commission, Directorate-General for Trade. *European Union, Trade in goods with Cuba.* [online]. 2021 [Citované 18.03.2021]. Dostupné na internete: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_cuba_en.pdf

Na grafe 11 pozorujeme zoznam najvýznamnejších kubánskych exportných trhov za rok 2020. Na prvej priečke sa umiestnila Európska únia s hodnotou exportu 366 mil.

USD s exportným podielom 36 %. Za EÚ sa umiestnila Venezuela, kde Kuba exportovala tovar v hodnote 205 mil. USD, pričom Venezuela tvorila 20%-tný podiel na jej exporte. Tretiu priečku najhlavnejších exportných trhov zastúpilo Rusko s hodnotou 95 mil. USD s 9 %-tným podielom. Medzi hlavné exportné trhy za rok 2020 sa zaradilo tiež Švajčiarsko, Bolívia, Taiwan, Hong Kong, USA, Turecko a Dominikánska republika.

Graf 11: Hlavné exportné trhy Kuby za rok 2020

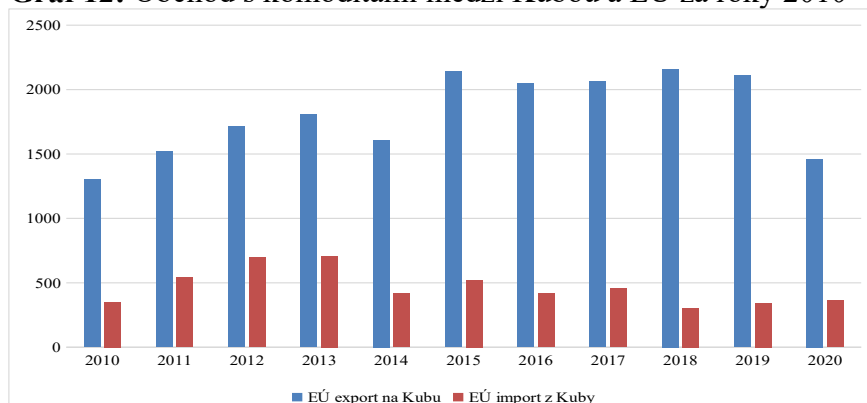
Zdroj: European Commission, Directorate-General for Trade. *European Union, Trade in goods with Cuba.* [online]. 2021 [Citované 18.03.2021]. Dostupné na internete: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_cuba_en.pdf

3.4.1 Obchod s Európskou úniou

Európska únia je súčasným kubánskym hlavným obchodným partnerom a jej najväčším investorom, predovšetkým do oblasti stavebníctva, cestovného ruchu, ľahkého priemyslu, ale taktiež prispieva do poľnohospodárstva. V roku 2016 bola podpísaná a od roku 2017 predbežne uplatňovaná Dohoda o politickom dialógu a spolupráci (PDCA) medzi Kubou a EÚ, ktorá je významná pri upevňovaní investičných, kooperačných a obchodných vzťahov. Najvýznamnejším obchodným partnerom Kuby v tomto regióne je Španielsko zastupujúce cca 35 % obchodu medzi Európskou úniou a Kubou. EÚ sa snaží na základe PDCA, prostredníctvom politických dialógov, ovplyvniť oblasti ako ľudské práva, nešírenie zbraní hromadného ničenia, energetika na Kube a podobne.¹³⁷

¹³⁷ROMERO,G. Antonio F. *The Political Dialogue and Cooperation Agreement and relations between the European Union and Cuba.* In University of Havana, Documentos de Trabajo, Occasional paper (1) en, Madrid, Fundación Carolina/Fundación EU-LAC. [online]. 2022 [citované 20.03.2022]. Dostupné na internete: <https://eulacfoundation.org/en/political-dialogue-and-cooperation-agreement-and-relations-between-european-union-and-cuba>

Graf 12: Obchod s komoditami medzi Kubou a EÚ za roky 2010 - 2020 (v mil. €)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z Eurostat, *European Commission, European Union, Trade in goods with Cuba*. [citované 18.03.2022]

Na grafe 12 vidíme vývoj obchodu medzi Európskou úniou a Kubou za roky 2010 – 2020. Na grafe vidieť zreteľný rozdiel medzi hodnotami exportu a importu, z ktorých možno vyčítať približne trojnásobne vyššiu hodnotu importu na Kubu v porovnaní s exportom do EÚ. Z grafu je tiež možné určiť relatívnu nestabilitu tendencií. Za rok 2020 vidíme výraznejší prepád exportu a mierny nárast importu do Európskej únie. Medzi rokmi 2016 – 2020 vykázali údaje pokles importu do Európskej únie o -2,7% a pokles exportu na Kubu o -7,7%.

Tabuľka 11: Komoditná štruktúra obchodu medzi Európskou úniou a Kubou za rok 2020 (v mil. €)

Názov produktu	Hodnota importu	Názov produktu	Hodnota exportu
Potraviny, nápoje, tabak	160	Stroje a spotrebiče	437
Minerálne produkty	86	Produkty chemického priemyslu alebo príbuzného priemyslu	144
Živé zvieratá; živočíšne produkty	36	Rastlinné produkty	129
Drevo, drevené uhlie a korok a výrobky z nich	29	Základné kovy a predmety z nich	124
Komodity inde nešpecifikované	22	Potraviny, nápoje, tabak	107
Základné kovy a predmety z nich	17	Plasty, guma a výrobky z nich	100
Perly, drahé kovy a predmety z nich	3	Živé zvieratá; živočíšne produkty	100

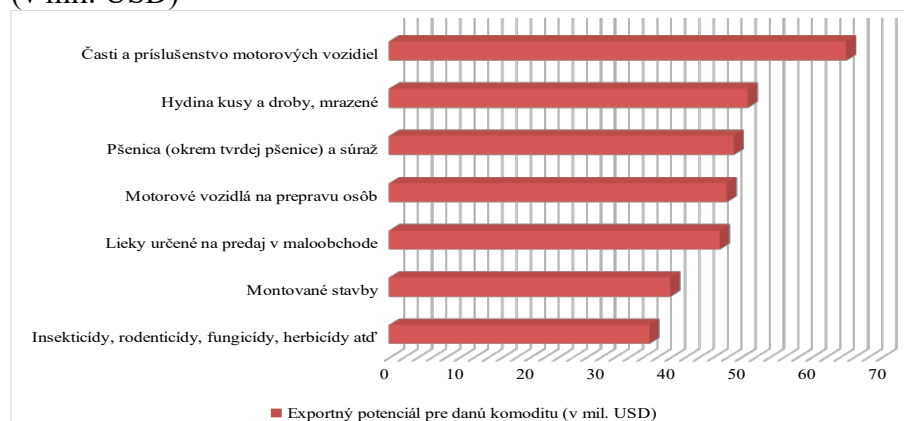
Zdroj: European Commission, Directorate-General for Trade. *European Union, Trade in goods with Cuba*. [online]. 2021 [Citované 18.03.2021]. Dostupné na internete:

https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_cuba_en.pdf

Tabuľka 11 hodnotí komoditnú štruktúru zahraničného obchodu medzi Európskou úniou a Kubou za rok 2020. Najimportovanejšími komoditami do Európskej únie boli potraviny, nápoje a tabak v hodnote 160 mil. €, za nimi sa s hodnotou 86 mil. € umiestnili minerálne produkty, a tretie miesto zastúpili živé zvieratá a živočíšne výrobky v hodnote

36 mil. €. Do zoznamu sa tiež zaradilo drevo, drevené uhlie a korok; komodity inde nešpecifikované; základné kovy a predmety z nich, tiež perly a drahé kovy. Najviac exportované komodity z EÚ na Kubu boli stroje a spotrebiče vo vývoznnej hodnote 437 mil. €, produkty chemického priemyslu alebo príbuzného priemyslu v sume 144 mil. € a na treťom mieste sa zaradili rastlinné produkty v hodnote exportu 129 mil. €. Do zoznamu sa tiež umiestnili základné kovy a predmety z nich; potraviny, nápoje, tabak; plasty, guma a výrobky z nich a tiež živé zvieratá a živočíšne produkty.

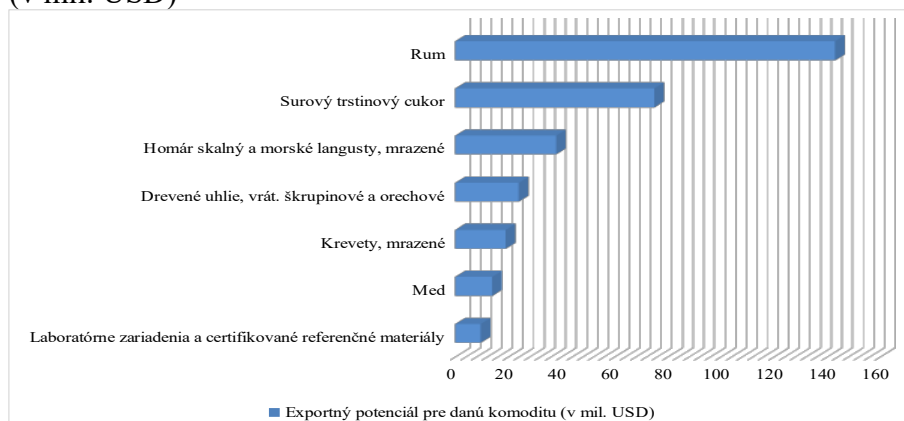
Graf 13: Exportný potenciál EÚ a krajín západnej Európy na Kubu v daných komoditách (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 12.12.2021]
Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Graf 13 sa sústreďuje na komodity s najvyšším vývozným potenciálom Európskej únie a krajín západnej Európy mimo EÚ na kubánsky trh. Prvé miesto v tomto zozname zastupujú časti a príslušenstvo motorových vozidiel s exportným potenciálom 65 mil. USD a s dodatočným exportom v sume 41 mil. USD. Ďalej sa tu radí hydina, pšenica, motorové vozidlá, ale i autá, lieky, montované stavby a rôzne druhy chemických prípravkov na hubenie škodcov.

Graf 14: Exportný potenciál Kuby do EÚ a krajín západnej Európy v daných komoditách (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 12.12.2021]
Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Produkty, pre ktoré má kubánsky trh najväčší exportný potenciál do Európskej únie a krajín západnej Európy, ktoré nie sú členmi EÚ sú zobrazené na grafe 14. Medzi tieto komodity sa radí rum, surový trstinový cukor, skalný homár a morské langusty. Rum má najvyšší potenciál vývozu v hodnote 150 mil. USD a dodatočný export je v hodnote 69 mil. USD. Ďalej vidíme na grafe drevené uhlie, krevety, med či laboratórne zariadenia.

3.4.2 Obchod s Čínou

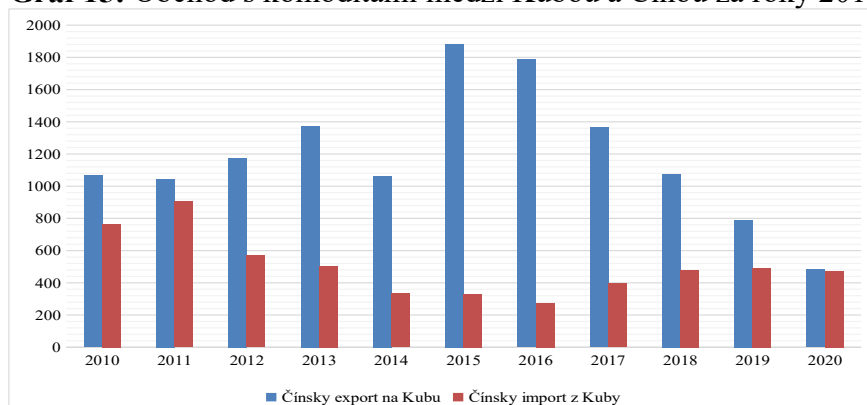
Čína je druhým najväčším kubánskym obchodným partnerom v oblasti komodít a Kuba je druhým najväčším karibským obchodným partnerom Číny. Čínsko-kubánske diplomatické vzťahy boli naviazané v roku 1960, odkedy si prešli mnohými krízami. Po rozpade ZSSR sa čínska podpora Kuby zintenzívnila, nie len z dôvodu jej strategického postavenia, ale i disponovaním veľkého množstva nerastných surovín, predovšetkým niklu. Friedman (2021) tvrdí, že so zvýšenou prítomnosťou na Kube by Čína mohla zabarikádovať americké prístavy bez toho, aby ich fyzicky zablokovala.¹³⁸ Kuba založila množstvo aliancií v Karibskom regióne spoločne s Venezuelou, Brazíliou, Argentínou a ďalšími krajinami, z ktorých Peking ťaží.¹³⁹ Podľa čínskeho ministra zahraničných vecí, Wang Yi, je Čína najväčším zdrojom technickej pomoci pre Kubu a v roku 2018 sa Kuba pridala k čínskej hospodárskej iniciatíve „Belt and Road“.¹⁴⁰

¹³⁸LELAND, Lazarus, Evan Ellis. *How China Helps the Cuban Regime Stay Afloat and Shut Down Protests*. In *The Diplomat*. [online]. 2021 [Citované 06.03.2022]. Dostupné na internete: <https://thediplomat.com/2021/08/how-china-helps-the-cuban-regime-stay-afloat-and-shut-down-protests/>

¹³⁹Tamtiež

¹⁴⁰Tamtiež

Graf 15: Obchod s komoditami medzi Kubou a Čínou za roky 2010 - 2020 (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 07.03.2022] Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Na grafe 15 sú zobrazené hodnoty kubánsko-čínskeho exportu a importu medzi rokmi 2010 – 2020, kde možno vyčítať klesajúcu tendenciu čínskeho exportu na Kubu od roku 2015. Export Kuby mal od roku 2015 stúpajúce tempo a roku 2020 je zaznamenaný mierny pokles. Rok 2015 vykazuje najvyššie rozdiely medzi importom a exportom v hodnote 1553,51 mil. USD. Medzi rokmi 2016 – 2020 bol preukázaný 27 %-tný pokles čínskeho exportu a na druhej strane 14 %-tný nárast kubánskeho exportu. V roku 2020 sa hodnoty vývozu a dovozu medzi Čínou a Kubou relatívne vyrovnali a obchodná bilancia Číny bola v tomto roku vykazovaná v hodnote 11,32 mil. USD. Extrémny prepád čínskeho exportu v roku 2020 bol odôvodnený čínskou frustráciou z kubánskych obchodných praktík a platobných problémov, v podobe nedostatku tvrdej meny.¹⁴¹

¹⁴¹FRANK, Marc. *Cuba's imports from China slump 40% in 2020, extending long decline*. In Reuters. [online]. 2021 [Citované 26.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/article/cuba-china-trade-idUSL1N2K919P>

Tabuľka 12: Komoditná štruktúra obchodu medzi Kubou a Čínou na úrovni HS2 za rok 2020 (v mil. USD)

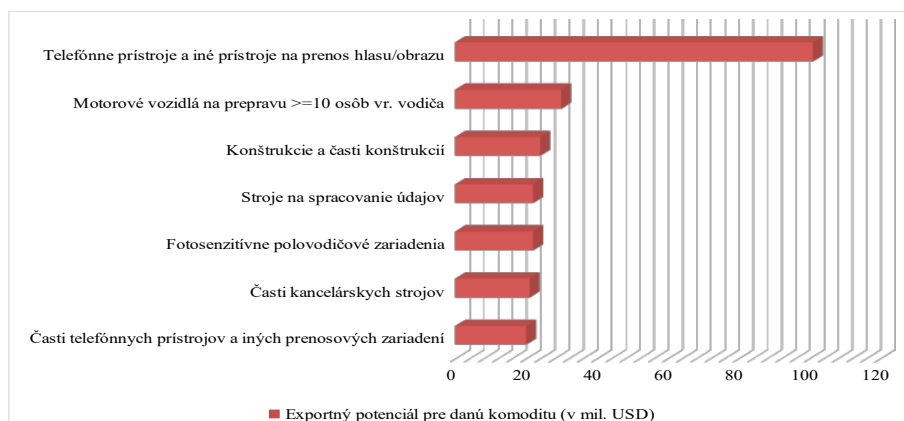
HS 2	Názov produktu	Export Kuby	HS 2	Názov produktu	Import Kuby
17	Cukor a cukrovinky	162,92	85	Elektrické stroje a zariadenia a ich časti; zariadenia na záznam a reprodukciu zvuku, televízia,...	96,56
75	Nikel a výrobky z neho	142,8	84	Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly; ich časti	95,7
26	Ruda, kal a popol	127,31	73	Výrobky zo železa alebo ocele	34,17
03	Ryby a kôrovce, mäkkýše a iné vodné bezstavovce	23,4	07	Jedlá zelenina a niektoré korene a hľuzy	33,39
24	Tabak a vyrobené tabakové náhradky	5,0	87	Vozidlá iné ako železničné alebo električkové vozidlá a ich časti, súčasti a príslušenstvo	15,48
30	Farmaceutické výrobky	1,26	90	Optické, fotografické, kinematografické, meracie, ... prístroje	15,23
28	Anorganické chemikálie,...	1,01	39	Plasty a výrobky z nich	14,92

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 03.02.2022]

Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Tabuľka 12 definuje zoznam najviac vyvázaných a dovážaných komodít medzi Čínou a Kubou za rok 2020. Do zoznamu najviac exportovaných komodít do Číny sa na prvom mieste zaradil cukor a cukrovinky s hodnotou kubánskeho exportu 162,92 mil. USD. Druhé a tretie miesto zaujali nerastné suroviny - nikel a niklové výrobky, ruda, kal a popol. Ďalej sa do zoznamu radia ryby a kôrovce, tabak, farmaceutické výrobky spolu s anorganickými chemikáliami. Medzi komodity s najvyššou importnou hodnotou vyvezených na Kubu sa umiestnili elektrické stroje a zariadenia s hodnotou 96,56 mil. USD. V rámci priemyslu sa do tabuľky zaradili stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory a kotly, výrobky zo železa a ocele, vozidlá, spolu s optickými, fotografickými prístrojmi. V tabuľke sa nachádza takisto jedlá zelenina, korene a hľuzy, ako i plasty a výrobky z plastov.

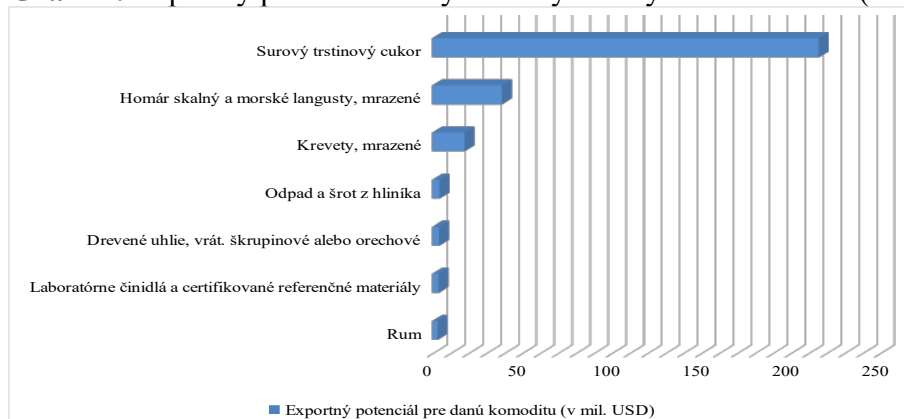
Graf 16: Exportný potenciál Číny na Kubu v daných komoditách (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 03.03.2022]
Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Na grafe 16 vidíme zoznam komodít s najvyšším čínskym exportným potenciálom na kubánsky trh, do ktorého sa zaradili telefónne súpravy a iné zariadenia na prenos hlasu resp. obrazu, ktorých rozdiel medzi potenciálnym a skutočným vývozom je najvyšší a ponecháva priestor na uskutočnenie dodatočného obchodu v hodnote 50 mil. USD. Do zoznamu sa umiestnili aj motorové vozidlá s exportným potenciálom 30 mil. USD, konštrukcie, stroje na spracovávanie údajov či fotosenzitívne polovodičové zariadenia. Z grafu možno usúdiť, že Čína bude do budúcnosti vyvážať na Kubu predovšetkým priemyselné produkty.

Graf 17: Exportný potenciál Kubu do Číny v daných komoditách (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 03.03.2022]
Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Graf 17 určuje produkty s najväčším kubánskym exportným potenciálom na trh Číny. Prvenstvo zastupuje surový trstinový cukor, ktorý má exportný potenciál v hodnote 216 mil. USD a predpokladaný dodatočný vývoz komodity je uvádzaný v hodnote 52 mil. USD. Na druhé miesto sa umiestnil homár skladný a morské langusty, ktorých hodnota

exportného potenciálu je skoro 6-násobne nižšia než hodnota cukru. V zozname tiež vidíme krevety, odpad a šrot z hliníka či drevené uhlie.

3.4.3 Obchod s Ruskom

Vzťahy medzi Moskvou a Havanou boli od rozpadu ZSSR oslabené, avšak za posledné roky bola ich spolupráca výrazne oživená. Prevrat nastal v roku 2014, kedy Rusko anektovalo Krym a ruská ekonomika utrpela značné straty spôsobené uvalenými sankciami. V snahe udržať si fungujúce obchodné partnerstvá odpustilo Rusko v tom čase 90 % kubánskeho dlhu zo sovietskej éry vo výške 22,2 mld. €. Od roku 2017 začalo Rusko dodávať Kube kvantá ropy a taktiež investovalo do sektoru elektrární, ako i do jej infraštruktúry. Rusko-kubánske vzťahy sa utužili ešte väčšími pri spoločnom poskytovaní vojenskej, ekonomickej a diplomatickej podpory venezuelskému prezidentovi Madurovi.¹⁴²

Graf 18: Obchod s komoditami medzi Kubou a Ruskom za roky 2010 – 2020 (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 07.03.2022] Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Graf 18 hodnotí vývoj hodnôt obchodu s komoditami medzi Kubou a Ruskom za roky 2010 - 2020. Graf zachytáva klesajúci trend ruského exportu medzi rokmi 2010 – 2015, od tohto roku vidíme značný rast exportu, pričom rok 2018 vykazuje najvyššie hodnoty vývozu v sume 372,71 mil. USD. Hodnoty ruského importu z Kuby sú nestabilné. Medzi rokmi 2016 - 2020 údaje konštatujú pokles rusko-kubánskeho exportu ako i importu o 13 %. Viditeľný pokles ruského exportu je podľa všetkého následkom celkového poklesu kubánskeho importu zapríčineného nedostatkom devíz.

¹⁴²SIMES, Dimitri. *Putin is resurrecting Russia's Cold War pact with Cuba*. In *The Spectator*. [online]. 2020 [citované 06.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.spectator.co.uk/article/putin-is-resurrecting-russia-s-cold-war-pact-with-cuba>

Tabuľka 13: Komoditná štruktúra obchodu medzi Kubou a Ruskom na úrovni HS2 za rok 2020 (v mil. USD)

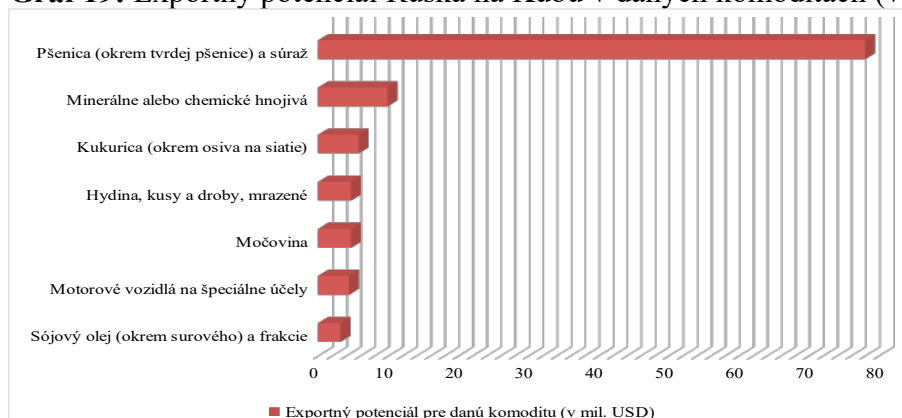
HS2	Názov produktu	Export Kuby	HS2	Názov produktu	Import Kuby
26	Rudy, kal a popol	4,74	27	Minerálne palivá, minerálne oleje a produkty,...	114,0
24	Tabak a vyrobené tabakové náhradky	3,29	15	Živočíšne alebo rastlinné tuky a oleje a produkty ich štiepenia; hotové jedlé tuky;	71,01
03	Ryby a kôrovce, mäkkýše a iné vodné bezstavovce	1,67	87	Vozidlá iné ako železničné alebo električkové vozidlá a ich časti,..	57,85
22	Nápoje, liehoviny a ocot	263	86	Železničné alebo električkové lokomotívy, koľajové vozidlá a ich časti a súčasti; ...	51,62
84	Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly; ich časti	250	84	Stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory, kotly; ich časti	48,89
99	Komodity inde nešpecifikované	230	85	Elektrické stroje a zariadenia a ich časti; zariadenia na záznam a reprodukciu zvuku, televízia	23,8
09	Káva, čaj, maté a korenie	140	72	Železo a oceľ	17,3

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 03.03.2022]

Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Tabuľka 13 obsahuje kľúčové komodity obchodované medzi Kubou a Ruskom za rok 2020. Na prvej priečke sa umiestnila ruda, kal a popol s exportnou hodnotou 4,74 mil. USD, druhú priečku zaujal tabak spolu s tabakovými náhradkami so sumou 3,29 mil. USD a tretiu priečku obsadili ryby, kôrovce a mäkkýše v hodnote exportu 1,67 mil. USD. Medzi najexportovanejšie kubánske komodity sa umiestili i nápoje, liehoviny a ocot, stroje, mechanické zariadenia, jadrové reaktory či káva, čaj, maté a korenie. Prvenstvo v zozname komodít s najväčšou importnou hodnotou na Kubu zastúpili minerálne palivá, oleje a produkty s hodnotou 114 mil. USD, na druhej priečke sa umiestnili živočíšne a rastlinné tuky s hodnotou 71,01 mil. USD a na tretiu priečku sa zaradili vozidlá iné ako železničné alebo električkové s hodnotou 57,85 mil. USD. V zozname vidíme i železničné a električkové lokomotívy, stroje a mechanické zariadenia, elektrické stroje a zariadenia, ako i železo a oceľ.

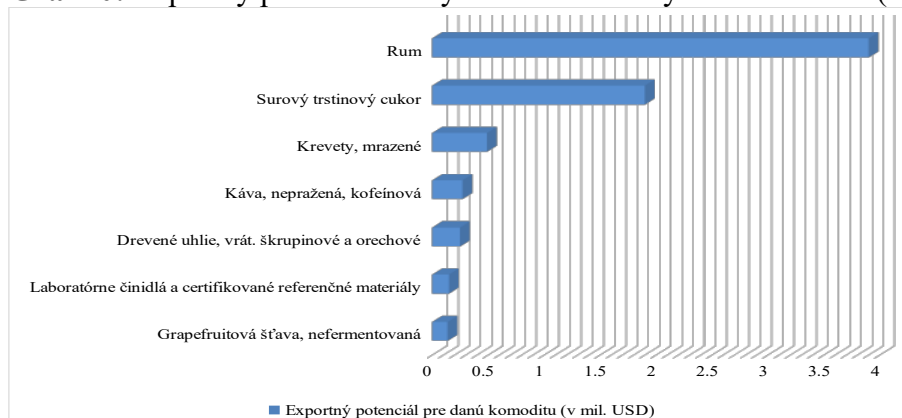
Graf 19: Exportný potenciál Ruska na Kubu v daných komoditách (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 03.03.2022]
Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Graf 19 obsahuje komodity, pre ktoré má Rusko najväčší exportný potenciál na trh Kuby. Na prvom mieste s výrazným rozdielom voči hodnotám ostatných komodít, sa umiestnila pšenica, ktorej exportný potenciál je v hodnote 78 mil. USD a realizácia dodatočného vývozu je v sume 78 mil. USD. V zozname sú zaradené aj minerálne a chemické hnojivá či močovina. Z oblasti potravín sa do zoznamu zaradila kukurica, hydina a sójový olej a zo sektoru priemyslu vidíme motorové vozidlá.

Graf 20: Exportný potenciál Kuby do Ruska v daných komoditách (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 03.03.2022]
Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Graf 20 určuje komodity s najväčším exportným potenciálom Kuby na trh Ruska. Rum s vývozným potenciálom v hodnote 3,9 mil. USD dosiahol prvenstvo. Za ním sa zaradil surový trstinový cukor s exportným potenciálom 1,9 mil. USD. V zozname sú zaradené krevety, káva, drevené uhlie i laboratórne zariadenia či grapefruitová šťava.

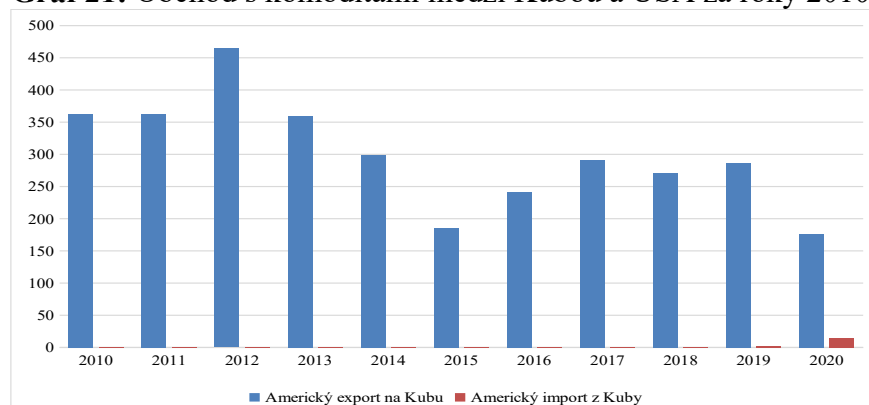
3.4.4 Obchod s USA

Hoci sú ekonomické sankcie uvalené na Kubu zo strany USA stále v platnosti, Spojené štáty sa radia medzi najväčších dodávateľov potravín a poľnohospodárskych

produktov na Kubu. USA, sa podobne ako Európska únia, snaží o presadzovanie ľudských práv, náboženskej slobody, či demokracie na Kube, okrem toho podporuje rozvoj telekomunikácie a internetu na ostrove. Americká angažovanosť je uplatňovaná aj pri podpore rastu kubánskeho súkromného sektora.¹⁴³

Graf 21 demonštruje vývoj obchodných vzťahov medzi Kubou a USA za roky 2010 – 2020. Graf definuje minimálne až nulové hodnoty kubánskeho exportu. V roku 2020 bola hodnota kubánskeho exportu v sume 14,9 mil. USD, čo je najvyššia hodnota za pozorované obdobie, naopak americký export bol v tomto roku najnižší, v hodnote 176,82 mil. USD. Americký export na Kubu poklesol medzi rokmi 2016 – 2020 o -6 %. Prepad amerického vývozu mal na svedomí nedostatok kubánskych devíz, ale i posilnené sankcie zo strany USA.

Graf 21: Obchod s komoditami medzi Kubou a USA za roky 2010 – 2020 (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 07.03.2022] Dostupné na: <https://www.trademap.org>

V tabuľke 14 sú vyobrazené najobchodovanejšie komodity medzi Kubou a USA za rok 2020. Na strane exportu Kuby vidíme komodity inde nešpecifikované v hodnote 10 mil. USD, ako i umelecké diela v hodnote 4,91 mil. USD, pričom iné komodity v databáze ITC nie sú definované. Na strane kubánskeho importu sa na prvé priečky zaradili potraviny v podobe mäsa a drobov s hodnotou 143,13 mil. USD, zastupujúce 90 % vývozu, ale taktiež olejnaté semená a ovocie v importnej hodnote 7,95 mil. USD či obilniny v hodnote 5,42 mil. USD. V zozname sa nachádzajú i komodity inde nešpecifikované, anorganické chemikálie, elektrické stroje a zariadenia, ale tiež vozidlá iné ako železničné alebo električkové.

¹⁴³U.S. department of State. *U.S. Relations With Cuba*. [online]. 2019 [citované 06.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-cuba/>

Tabuľka 14: Komoditná štruktúra obchodu medzi Kubou a USA na úrovni HS2 za rok 2020 (v mil. USD)

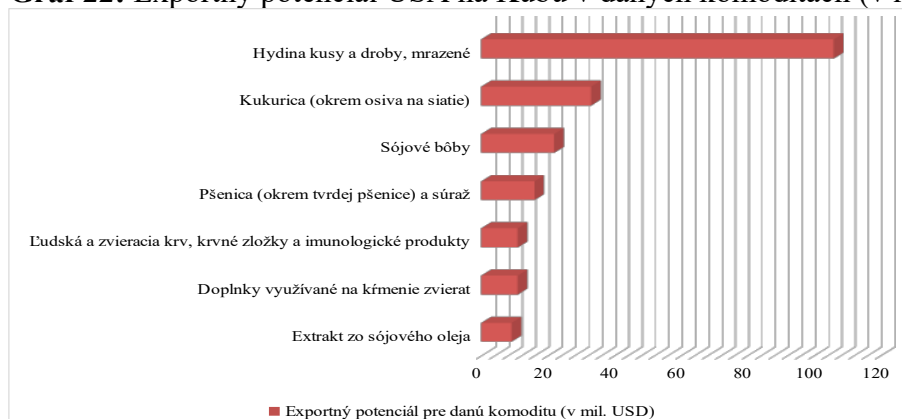
HS2	Názov produktu	Hodnota exportu	HS2	Názov produktu	Hodnota importu
99	Komodity inde nešpecifikované	10,0	02	Mäso a jedlé mäsové droby	143,13
97	Umelecké diela, zberateľské kúsky a starožitnosti	4,91	12	Olejnate semená a olejnate ovocie; rôzne obilniny,...	7,95
			10	Obilniny	5,42
			99	Komodity inde nešpecifikované	4,73
			28	Anorganické chemikálie; organické alebo anorganické zlúčeniny drahých kovov,...	4,42
			85	Elektrické stroje a zariadenia a ich časti; zariadenia na záznam a reprodukciu zvuku, televízia,...	3,94
			87	Vozidlá iné ako železničné alebo električkové vozidlá a ich časti,...	1,94

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 03.03.2022]

Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Produkty s najväčším exportným potenciálom Spojených štátov vyvázaných na Kubu sú zoradené na grafe 22. Prvú priečku zastupujú potraviny - hydina, ktorá vykazuje výrazný rozdiel exportného potenciálu oproti ostatným tovarom. Kukurica má najväčší rozdiel medzi potenciálnym a skutočným vývozom a jej dodatočný export je evidovaný v sume 17 mil. USD. Na grafe vidíme taktiež sójové bôby, pšenicu, krv, ale i prípravky pre kŕmenie zvierat a extrakt zo sójového oleja.

Graf 22: Exportný potenciál USA na Kubu v daných komoditách (v mil. USD)

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC, Trade Map. [Citované 03.03.2022]

Dostupné na: <https://www.trademap.org>

3.5 Diskusia

Cieľom našej diplomovej práce bolo vyhodnotiť hospodárske postavenie Kuby v kontexte jej zapojenia sa do medzinárodného obchodu. Kubánske HDP za posledné roky stabilne stúpa a v budúcnosti sa taktiež predpokladá jeho rast. Inflácia sa drží na úrovni cca 5%, pričom výnimku tvorí rok 2021, kedy bola inflácia vo výške 400%. Na negatívny vývoj medzinárodného obchodu pôsobí konštantný pokles devízových rezerv. Krajina bola v roku 2020 139. najväčším svetovým exportérom a 143. najväčším globálnym importérom, s menším než 0,01 %-tným podielovým zastúpením na medzinárodnom obchode. Za posledných 50 rokov dosiahla Kuba najnižšie príjmy zo zahraničného obchodu v hodnote 15,68 % HDP krajiny, čo bolo zapríčinené viacerými endogénnymi a exogénnymi činiteľmi.

Tabuľka 15: SWOT analýza hospodárstva Kuby

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> ○ Podpora cestovného ruchu ○ Ťažobný priemysel (nikel, kobalt) ○ Poľnohospodársky potenciál (cukor, tabak) ○ Strategická poloha ○ Kvalifikovaná lacná pracovná sila ○ Kvalitný zdravotnícky a vzdelávací sektor ○ Uspokojivé sociálne a demografické ukazovatele ○ Medzinárodné dohody s krajinami ○ Členstvo v medzinárodných organizáciách ○ Hospodárske reformy 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Nízka produktivita vo verejnom sektore a v poľnohospodárstve ○ Nedostatočné investície do hospodárstva a infraštruktúry ○ Vysoké zaťaženie byrokracie ○ Dotácie na komodity majúce vplyv na verejné výdavky ○ Štátna kontrola nad veľkoobchodom, úvermi, zahraničným obchodom a investíciami ○ Znížený prístup k externému financovaniu ○ Monopol zahraničného obchodu ○ Nízka životná úroveň obyvateľstva ○ Nízky index ekonomickej slobody
<p>○ Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Povolené súkromné vlastníctvo a malé podnikanie ○ Aktívny boj proti korupcii ○ Odstránený menový duálny systém ○ Postupná ekonomická a politická liberalizácia ○ Vysoký exportný potenciál na zahraničné trhy, najmä do Číny ○ Politické zmeny 	<p>○ Riziká</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Rýchlo starnúce obyvateľstvo ○ Pomalý rast obyvateľstva ○ Pomalé zotavovanie sa po kríze ○ Prírodné katastrofy ○ Platné sankcie zo strany USA ○ Nízke devízové rezervy ○ Potenciálne protesty obyvateľov ○ Vysoká závislosť od dovozu potravín ○ Makroekonomické šoky vplyvajúce na cenu niklu a ropy ○ Migrácia obyvateľstva ○ Kríza vo Venezuele ○ COVID- 19

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe informácií z www.coface.com, Doing Business in Cuba a informácií zakomponovaných v práci

V tabuľke 15 je definovaná SWOT analýza kubánskeho hospodárstva, kde treba vyzdvihnúť expanziu služieb, predovšetkým cestového ruchu, ale i vysokú podporu zdravotníckeho sektoru. Ťažba niklu a kobaltu sú v ekonomike tiež kľúčové, pričom nikel na Kube zastupuje až jednu tretinu svetových zásob.¹⁴⁴ Riziká ťažby a exportu týchto nerastných surovín vyplývajú z nedostatočnej modernizácie strojov a fluktuácie svetových cien niklu a kobaltu, ktorá je zapríčinená makroekonomickými šokmi, ale tiež sankciami, odradzujúcimi potenciálnych partnerov o nadviazanie obchodných a investičných vzťahov. Niklový priemysel má v roku 2022 za cieľ väčšmi podporiť tok PZI, ale i zvýšiť produktivitu prostredníctvom školení a rozvoja ľudských zdrojov.¹⁴⁵ Vyšším výnosom z exportu niklu a kobaltu má dopomôcť i zvýšený záujem o elektromobilitu, zapríčinený prudkým nárastom dopytu a cenami kobaltu za posledné roky. Tento potenciál však podkopal výrobca batérií Tesla, ktorý pozastavil činnosť dodávateľa kubánskeho kobaltu, práve kvôli obavám z uvalenia sankcií zo strany USA.¹⁴⁶

Poľnohospodárstvo krajiny nie je dostatočne diverzifikované, pričom Kuba sa radí medzi hlavných vývozcov tabaku a cukru na svetovom trhu, no napriek tomu je potrebné brať do úvahy potenciálne riziko zničenia úrody v dôsledku prírodných katastrof. Technická podpora, zahraničná finančná pomoc či efektívnejšie využívanie úrodnej pôdy by mohlo podporiť nedostatočnú poľnohospodársku produkciu, ktorá by mala zaistiť potravinovú sebestačnosť Kuby. Strategické postavenie v Karibskom mori má nielenže vplyv na agrokultúru či prístup k rope, ale vplýva i na zoznam obchodných partnerov a investorov, ktorí túto polohu vnímajú ako dôležitý aspekt. Lacná kvalifikovaná pracovná sila je podmienená výborným školstvom a socialistickým postojom a uspokojujivé demografické a sociálne indikátory dávajú dôraz na kvalitné zdravotníctvo. Na druhej strane je kubánska ekonomika vystavená hrozbe rýchlo starnúceho obyvateľstva a nadmernej migrácii.

Kubánske postavenie na medzinárodnom trhu podporujú i medzinárodné dohody ako je Dialóg a dohoda o spolupráci s EÚ.¹⁴⁷ V rámci regionálnej spolupráce možno

¹⁴⁴HRIST, Monica. *Cuban-Latin American and Caribbean relations: challenges beyond normalisation*. In NOREF [online]. [Citované 20.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.files.ethz.ch/isn/165688/4ddd027eb8853fc6b6464705b630c332.pdf>

¹⁴⁵GARZON, Elsy Fors. *Nickel production analyzed in Cuba*. In Prensa Latina. [online]. [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete <https://www.plenglish.com/news/2022/02/05/nickel-production-analyzed-in-cuba/>

¹⁴⁶DESAI, Pratima, Makiko Yamazaki. *Exclusive: Tesla's battery maker suspends cobalt supplier amid sanctions concern*. In Reuters [online]. 2018 [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete <https://www.reuters.com/article/us-tesla-cuba-cobalt-exclusive-idUSKBN1K92Q9>

¹⁴⁷DIÁZ BAUZÁ DIÁZ, José. *Validity of the PDCA with Cuba*. In European Parliament. [online]. 2021 [Citované 13.03.2022]. Dostupné na internete: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2021-001489_EN.html

spomenúť Dohodu medzi Karibským spoločenstvom a Kubou o obchodnej a hospodárskej spolupráci.¹⁴⁸ Kuba je členom viacerých medzinárodných organizácií vrátane WTO a GATT,¹⁴⁹ Karibského fóra a Asociácie karibských štátov, Latinskoamerickej asociácie pre integráciu, OSN, UNCTAD, G-77, CEPAL, atď. Kubánske pôsobenie však nezahŕňa členstvo v Medzinárodnom menovom fonde ani vo Svetovej banke, čo vplýva na jej prehlbujúce sa problémy s finančnými operáciami.¹⁵⁰ Rozvojová banka CAF v Latinskej Amerike, ktorej je Kuba členom, môže zohrať rozhodujúcu rolu pri procese ekonomických reforiem v krajine.¹⁵¹

Krajina trpí nedostatkom investícií, nedostatočne vybudovanou infraštruktúrou, zdĺhavou byrokraciou, štátnym monopolom a vysokou vládnu kontrolou zasahujúcou do domácich a zahraničných procesov. Nadmerné štátne dotácie na podporu produkcie a následného vývozu sa podpisujú na vysokých daniach obyvateľov. Z našich zistení možno tvrdiť, že štátny monopol riadenia hospodárstva nepriaznivo ovplyvňuje kubánsku ekonomiku, ktorý okrem iného podmieňuje i absenciu základných tovarov a potravín, čo vplýva na zlú životnú úroveň v krajine. V roku 2020 sme zaznamenali ústupok zo strany vlády, ktorá povolila súkromným obchodníkom možnosť zapájať sa do priameho obchodovania s produktmi vrátane potravín, to však značí len o malom posune vpred pri liberálnejšom smerovaní socialistickej ekonomiky krajiny. Potenciálni investori môžu byť odradení i nedostatočnými hodnotami indexu ekonomickej slobody, ktoré sú hlboko pod regionálnym a svetovým priemerom, umiestňujúce Kubu na 176. svetovú priečku za rok 2022. Indexy monetárnej slobody a slobody obchodu dosahujú zlepšenia, ale indexy efektívnosti súdництва, slobody investovania a finančnej slobody vykazujú najnižšiu úroveň.

Potenciál rastu by mal zabezpečiť i odstránený menový duálny systém, zrušený v roku 2021, ktorý pripúšťa len jednu kubánsku menu v obehu – CUP. Zjednotený menový systém má viesť k navýšeniu investícií, eliminovaniu čiernych trhov s peniazmi a k zjednoteniu výmenného kurzu voči zahraničným menám, lenže zatiaľ čo export bude

---

¹⁴⁸Ministry of Foreign Affairs and Foreign Trade Barbados. *The CARICOM-Cuba Trade and Economic Cooperation Agreement*. [online]. 2021 [Citované 13.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.foreign.gov.bb/the-caricom-cuba-trade-and-economic-cooperation-agreement/>

¹⁴⁹World Trade Organization. *Cuba and the WTO*. [online]. 2021 [Citované 13.03.2022]. Dostupné na internete: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/cuba_e.htm

¹⁵⁰MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu, Kubánska republika*. [online]. [Citované 01.06.2021] Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/documents/723584/620840/Kuba+-+ekonomicka%3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2021>

¹⁵¹Tamtiež

z tejto zmeny profitovať, štátne spoločnosti, ktoré sú závislé od domáceho trhu a dovozu budú musieť navýšiť svoje ceny.¹⁵²

Komoditnú štruktúru exportu Kuby za rok 2020 tvorí prednostne tabak, cukor, nikel, nerastné palivá a minerálne oleje. Na druhej strane importuje Kuba značnú časť jadrových reaktorov, strojov, elektroniky, potravín a vozidiel, čím chce nahradiť nedostatočnú domácu produkciu a uspokojiť potreby spoločnosti. Krajina je vysoko závislá od dovozu potravín a vláda sa skrz túto skutočnosť snaží o zabezpečenie potravinovej sebestačnosti v krajine. Zavedenie teórie ISI však podľa nášho názoru nie je v tomto prípade vhodné, pretože nedokáže vyriešiť dlhodobé hospodárske problémy krajiny, ktoré sú späté so socialistickým politickým modelom. Krajina by sa skôr mala zamerať na opatrenia, ktoré by viedli k prílevu investícií do krajiny, ktoré by zabezpečili efektívnejšiu poľnohospodársku produktivitu, ktorá v súčasnej dobe nie je dostatočná, pretože značná časť úrodnej pôdy zostáva z veľkej časti nevyužívaná.

Kubánske komparatívne výhody spočívajú v produkcii a exporte dreveného uhlia, niklu, cigár a tabaku, zinku, cukru a medu. Komparatívne výhody z časti vplyvajú i na exportný potenciál, ktorý má Kuba najmä v cukre, rume, morských plodoch, drevenom uhlí, či polotovaroach zo železa. Exportný potenciál krajín vyvážajúcich na Kubu je predovšetkým v potravinách, telefónnych prístrojoch a častiach automobilov. Predpokladá sa, že sa v rámci poľnohospodárstva bude aj naďalej zameriavať na produkciu cukru a tabaku, avšak prekážky v podobe klimatických zmien a obmedzeného dovozu hnojív by túto hypotézu mohli vyvrátiť. Dovoz na ostrov čelí značným problémom, v podobe nedostatku tvrdej meny, no na druhej strane je import podporovaný dynamickým vnútroštátnym dopytom. Výrobný sektor má však v budúcnosti stagnovať pod svojim exportným potenciálom, práve vplyvom nedostatku devíz.¹⁵³ Vývoz by sa mal naopak posilniť spolu s rastom cien niklu a cukru. Farmaceutické a biotechnologické produkty spolu so zdravotníckymi službami by mali zostať kľúčovými vývoznými artiklami, čo by malo vykompenzovať kolaps príjmu z odvetvia cestovného ruchu spôsobeného pandémiou a americkou blokádou.¹⁵⁴

Vývoj zoznamu obchodných partnerov sa odvíja od externých faktorov. Na začiatku 20. storočia mala Kuba najintenzívnejšie obchodné vzťahy s USA, avšak po

---

¹⁵²BTI Transformation Index. *Cuba Country Report 2022* [online]. [Citované 19.03.2022]. Dostupné na internete: <https://bti-project.org/en/reports/country-report/CUB>

¹⁵³Heritage, 2022 Index of Economic Freedom. *Cuba*. [online]. [Citované 19.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.heritage.org/index/country/cuba>

¹⁵⁴Coface. *Cuba, Major macro economic indicators*. [online]. [Citované 12.12.2021]. Dostupné na internete: <https://www.coface.com/Economic-Studies-and-Country-Risks/Cuba>

uvalení sankcií sa jej obchod preorientoval na Východný blok. Na konci 20. storočia, po rozpade ZSSR, viedli kubánske kroky na trh Venezuely. V súčasných rokoch vidíme najsilnejšie obchodné vzťahy s Európskou úniou, Čínou a Ruskom. Najväčší trhový exportný potenciál Kuby smeruje na trh Číny, do krajín Európskej únie a do Indonézie. Bain (2017) predpokladá, že kubánsko-čínske a kubánsko-ruské vzťahy zostanú v krátkodobom resp. strednodobom horizonte i naďalej silné.¹⁵⁵ Vývoj obchodu s Európskou úniou zostáva za pozorované roky 2010 - 2020 pomerne stabilný. Vývoj čínsko-kubánskych vzťahov vykazuje od roku 2015 výrazný pokles čínskeho exportu avšak rastúce tempo kubánskeho exportu do Číny. Rusko-kubánsky obchod udáva v roku 2018 najvyššie čísla dovozu na Kubu a následne je od roku 2018 zaznamenaný pokles. Najnižšia hodnota kubánskeho importu je zachytená v roku 2020. Hodnoty kubánskeho exportu vykazujú od roku 2017 pomernú stabilitu. Za posledné desaťročie sú hodnoty kubánskeho exportu do USA udávané v minimálnych až nulových hodnotách. Rok 2020 definuje najvyššiu hodnotu kubánskeho exportu do USA a naopak export USA je za rok 2020 v najnižších hodnotách za pozorované obdobie.

Rast hospodárstva a zahraničného obchodu môžu podporiť politické zmeny po odstúpení Castra v roku 2021. Po nástupe súčasného amerického prezidenta Bidena, by sa mohli obchodné vzťahy USA a Kuby do budúcnosti zintenzívniť. Predpokladá sa i prehĺbenie hospodárskych vzťahov s Európskou úniou. Intenzita amerických a európskych vzťahov bude však podmienená progresom v oblasti občianskych slobôd na Kube. Odhaduje sa, že Kuba sa bude snažiť udržiavať vzťahy s krajinami Latinskej Ameriky a krajinami globálneho Juhu, čo by mohlo byť podporené začlenením sa do organizačných celkov a inštitúcií regionálnej spolupráce. Prílev zahraničných investícií zo strany USA a Číny by mohol podporiť kubánske hospodárske a sociálne reformy, ako i dodržiavanie zmluvných záväzkov, ktoré je momentálne ovplyvnené nedostatkom devíz a obmedzeniami v obchodných operáciách.

Podľa nášho názoru by mohlo kubánske lekárstvo predstavovať rozhodujúcu oblasť pre medzinárodnú spoluprácu pri boji proti pandémie a celkovej prosperite zdravotnej situácie vo svete, čím by si Kuba mohla zabezpečiť dostatočný prílev devíz a atraktívnejšie meno pre potenciálnych investorov. V oblasti zdravotníckych služieb sa Kuba prejavila ako spoľahlivý partner, kedy reagovala na globálne krízy vrátane zemetrasení na Haiti a v Pakistane, krízu v Afrike spôsobenou ebolou a AIDS, ako i na dôsledky pandémie

---

¹⁵⁵BAIN, Mervyn J. Havana, *Moscow and Beijing: Looking to the Future in the Shadow of the Pas*. In Johns Hopkins University Press, 2017. vol. 84. [online]. 2017 [Citované 16.02.2021]. Dostupné na internete: <https://muse.jhu.edu/article/668232>

COVID-19, kedy vyslala svojich lekárov do postihnutých krajín.¹⁵⁶ Okrem toho by sa mala aj naďalej zameriavať na podporu cestového ruchu, z ktorého značne profituje. Myslíme si, že Kuba by mala modernizovať svoju výrobnú a exportnú základňu a namiesto rozšírenej poľnohospodárskej produkcie a spracovania primárnych nerastných surovín, určených na vývoz, by mala venovať vyššiu pozornosť na export tovarov s vyššou pridanou hodnotou. Dôvodom je, že ceny poľnohospodárskych produktov a nerastných surovín majú v dlhodobom horizonte tendenciu klesať. Okrem toho by krajina mala stanoviť globálne konkurenčné vývozné ceny.

V otázke teritoriálnej štruktúry obchodu by sa krajina mala aj naďalej sústrediť na trh Európskej únie a Číny, svetových ekonomických gigantov, pre ktoré má značný exportný potenciál. Krajina by sa mala vo väčšej miere orientovať i na svoj susedný trh, USA, nie len kvôli silnému dopytu a diverzifikovanej výrobe, ale i kvôli silnému americkému postaveniu vo svete. Spomínané trhy sú významnými investormi pre Kubu, čo môže byť ďalším podnetom pre budúcu spoluprácu. Čo sa týka obchodovania s Ruskom, odpoveď je diskutabilná, kvôli pravdepodobnosti prepadu ruskej ekonomiky, na ktorú boli začiatkom roka 2022 uvalené sankcie, z dôvodu ruskej invázie na Ukrajinu.¹⁵⁷

Medzi ekonomické priority vlády by malo patriť odstraňovanie prekážok pre prílev zahraničných investícií do krajiny. Prosperite hospodárstva by pomohlo i zvýšenie transparentnosti vlády, ktorá je podmienkou pre stret s medzinárodnými finančnými inštitúciami, ako je Medzinárodný menový fond či Svetová banka. Okrem toho by sa krajina mala sústrediť na aplikáciu zavedených hospodárskych reforiem. Štátne podniky by mali byť decentralizované, pretože vidíme, že značná kontrola štátu nad chodom firiem nevedie k dostatočnému rastu hospodárstva. Zlepšenie postavenia na medzinárodnom trhu by mohlo podporiť i nadviazanie nových medzinárodných dohôd. Ďalšie odporúčania sa viažu na sektor niklu, ocele či energetiky, ktoré by mali byť podporované štátnou spoločnosťou, avšak vláda by nemala nutne zasahovať do oblasti potravín či automobilového priemyslu, pretože súkromné a družstevné sektory vedia tieto oblasti regulovať efektívnejšie než vláda.¹⁵⁸ De Miranda Parrondo (2019) kladie dôraz na potrebu

---

¹⁵⁶BTI Transformation Index. *Cuba Country Report 2022*. [online]. [Citované 19.03.2022]. Dostupné na internete: <https://bti-project.org/en/reports/country-report/CUB>

¹⁵⁷ROUSSANOV, Nikolai. *How Economic Sanctions Are Affecting Russia*. In business journal from the Wharton School of the University of Pennsylvania. [online]. 2022 [Citované 11.04.2022]. Dostupné na internete: <https://knowledge.wharton.upenn.edu/article/economic-sanctions-affecting-russia/>

¹⁵⁸MESA-LAGO, Carmelo. *The Cuban Economy at the Crossroads: Fidel Castro's Legacy, Debate over Change and Raúl Castro's Options*. In Real Instituto Elcano. [online]. [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/work-document/the-cuban-economy-at-the-crossroads-fidel-castros-legacy-debate-over-change-and-raul-castros-options-wp/>

eliminácie štátneho monopolu, pričom rozvoj trhu by prispel k vytvoreniu trhových podmienok potrebných na vhodnú alokáciu zdrojov. Trhové ceny by zohľadňovali výrobné náklady a koreláciu medzi ponukou a dopytom,¹⁵⁹ čo by mohlo znížiť ceny a tým zabezpečiť dostatočné uspokojenie potrieb obyvateľov. Kuba by sa okrem spomenutého, mala sústrediť aj na zlepšenie digitalizácie hospodárstva v oblastiach ako e-learning, telemedicína, ale i e-government, kde je aj napriek značnému technologickému pokroku a zvýšenej miere používania internetu, indikujeme stále nízke hodnoty.

---

¹⁵⁹DE MIRANDA PARRONDO, Mauricio. *Necessary reforms in Cuba: from a centrally directed economy to a regulated market*. In On Cuba news. [online]. 2019 [Citované 10.10.2021]. Dostupné na internete: <https://oncubanews.com/en/cuba/economy/necessary-reforms-in-cuba-from-a-centrally-directed-economy-to-a-regulated-market/>

Záver

Hlavným cieľom diplomovej práce bolo vyhodnotiť na základe vedeckých metód ekonomické postavenie Kuby v kontexte zapojenia sa do medzinárodného obchodu. K naplneniu primárneho cieľa sme si stanovili čiastkové ciele, medzi ktoré patrila definícia Kuby ako rozvojovej krajiny so strednými vyššími príjmami, ktorá má strategickú polohu v Karibskom mori. Sústredili sme sa na definovanie kubánskeho hospodárstva ovplyvneného socializmom a monopolom štátneho riadenia, ktoré sa týka domácich i zahraničných procesov. Zavedené princípy monopolu majú nepriaznivý vplyv na kubánske hospodárstvo a odrádzajú potenciálnych obchodných partnerov od nadviazania vzťahov, ktoré musia byť schválené vládou. Ďalej sme analyzovali makroekonomické ukazovatele krajiny, ktoré dokazujú kontinuálny rast HDP medzi rokmi 2016 – 2020, s hodnotou HDP na úrovni 111 403 mil. USD v roku 2020. Inflácia vykazovala za sledované obdobie stabilitu s priemernou úrovňou 5 %. Nezamestnanosť oscillovala okolo hranice približne 3 %, s tendenciou mierneho nárastu. Devízové rezervy vykazovali počas pozorovaného obdobia výrazný pokles. Demografické indikátory sú porovnateľné s vyspelými krajinami, čo je podmienené kvalitným zdravotníctvom. Poľnohospodárstvo je primárne zamerané na cukor, ktorého príjmy z vývozu závisia od cien na trhu, a na tabak, ktorý vykazuje zvýšenú medziročnú produkciu. Nikel a kobalt sú kľúčovými tovarmi v priemyselnom sektore, ktorých export je podmienený rastúcim vonkajším dopytom a nárastom cien na globálnom trhu. V sektore služieb, kľúčovej zložke HDP, sa Kuba zameriava prednostne na rozmach cestovného ruchu a taktiež využíva potenciál v zdravotníckom sektore, napríklad tak, že vysiela svojich lekárov do krajín zasiahnutých pandémiou či prírodnou katastrofou. Krajina si za prejavenu solidaritu vyslúžila v roku 2017 cenu za verejné zdravie od organizácie WHO.¹⁶⁰ Vďaka silnému sektoru zdravotníctva si Kuba buduje atraktivitu pre potenciálnych investorov, obchodných partnerov či zastupiteľov medzinárodných organizácií, ktorí môžu v budúcnosti podporiť záujmy krajiny. Skúmali sme i kubánsky menový systém, ktorý rokmi prešiel viacerými zmenami a ktorý bol v roku 2021 unifikovaný. Zjednotený menový systém má dopomôcť k jednoduchšiemu financovaniu, obmedzeniu obchodovania s peniazmi na čiernom trhu a k jednotnému kurzu voči zahraničným menám. Krajina sa však zatiaľ snaží prispôbiť novému menovému systému, ktorý zapríčinil zvýšenie inflácie v hodnote 400 % za rok

---

¹⁶⁰EECOBEDO, Angel A. et al. *Cuba: Solidarity, Ebola and COVID-19*. In National Library of Medicine, In BMJ paediatrics open, 2021. vol. 5. [online]. 2021 [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8136810/>

2021. Predpokladá sa, že na jednej strane bude export z tejto zmeny profitovať, no dovoz bude stratový, minimálne v krátkodobom horizonte.

I napriek pozitívnej tendencii k hospodárskemu rastu čelí Kuba problémom v podobe platných amerických sankcií vytvárajúce prekážky pre zapojenie sa do medzinárodného obchodu. Sankcie taktiež obmedzujú transakcie v USD, zamedzujú cestovaniu do krajiny a znemožňujú vstup do finančných inštitúcií. Táto blokáda spôsobila krajine do roku 2020 škody vo výške viac ako 147,8 mld. USD. Kríza vo Venezuele, kubánskom spojencovi, zapríčinila výpadok dodávok ropy na Kubu a obmedzila prílev devíz po stiahnutí kubánskych lekárov z Venezuely. Navyiac, pandémie koronavírusu poškodila hospodárstvo Kuby, predovšetkým v oblasti dodávok potravín a liekov na ostrov, ale zapríčinila i zreteľný zostup príjmov z cestovného ruchu.

V ďalšej kapitole sme analyzovali medzinárodný obchod Kuby, pričom sme skúmali rozhodujúce míľniky, ktoré formovali teritoriálnu štruktúru obchodu. Medzi tie sa radí zavedenie amerických sankcií, ktoré prerušili významné americko-kubánske vzťahy a nepriamo podmienili vznik vzťahov so ZSSR. Po rozpade Sovietskeho zväzu utrpela Kuba hospodárske straty a nadviazala nové spojenectvo s Venezuelou. Momentálne zaznamenávame najsilnejšie obchodné vzťahy s Európskou úniou a Čínou. Vývoz Kuby sa sústreďí predovšetkým na tabak, cukor, nikel, nerasty a nerastné palivá, pričom najväčší exportný potenciál má cukor, rum a morské plody. Najväčšie komparatívne výhody má v exporte dreveného uhlia, niklu, cigár a zinku. Z pohľadu importu je Kuba závislá od potravín, ktoré si kvôli nedostatočnej produkcii nedokáže zabezpečiť sama a vláda sa v súčasnosti snaží uskutočniť kroky na realizovanie potravinovej sebestačnosti v krajine. Ekonomovia sú však skeptickí v otázke uplatňovania logiky teórie industrializácie substitúciou dovozov a tvrdia, že pri zavedení ekonomických reforiem síce môže zabezpečiť zmiernenie nedostatku priemyselných dodávok, avšak nevyrieši dlhodobé ekonomické problémy kvôli nedostatočnej konkurencieschopnosti firiem na trhu, na ktorom je prítomná intervencia štátu.

Vláda sa snaží podporiť hospodárstvo i formou ekonomických reforiem, na ktoré by sa do budúcnosti mala intenzívnejšie sústreďiť najmä čo sa týka ich aplikácie do praxe. Existuje predpoklad, že kubánska vláda bude i naďalej pokračovať v liberalizačných reformách, no prechod od komunistického k zmiešanej ekonomike bude realizovaný pozvoľným tempom.¹⁶¹

---

¹⁶¹Economic Intelligence. *Cuba*. [online]. [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete: <https://country.eiu.com/cuba>

Zoznam použitej literatúry

1. ADAMS, Chuck et al. *An Overview of the Cuban Commercial Fishing Industry and Recent Changes*. In Management Structure and Objectives. [online]. 2017 [Citované 23.02.2021]. Dostupné na internete: <https://ascecuba.org/c/wp-content/uploads/2014/09/v10-ASCEAdamsCuba2.pdf>
2. AGARWAL, Praatek. *Characteristics of Developing Economies*. In Intelligent Economies. [online]. 2021 [Citované 03.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.intelligenteconomist.com/characteristics-of-developing-economies/#common-characteristics-of-developing-economies>
3. ALVES, Bruna *Production of centrifugal sugar in Cuba from 2010 to 2021*. In Statista. [online]. [Citované 06.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/1004945/cuba-centrifugal-sugar-production-volume/>
4. Anywhere. *Cuba's Government and Economy*. [online]. [Citované 16.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.anywhere.com/cuba/travel-guide/government-and-economy>
5. BAIN, Mervyn J. *Havana, Moscow and Beijing; Looking to the Future in the Shadow of the Past*. In Johns Hopkins University Press, 2017. vol. 84. [online]. 2017 [Citované 16.02.2021]. Dostupné na internete: <https://muse.jhu.edu/article/668232>
6. BARRETO, Humberto. *Cuban demography and economic consequences* in ASCE. In DePauw University, Department of Economics and Management. [online]. 2018 [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.ascecuba.org/c/wp-content/uploads/2019/02/v28-31-barreto.pdf>
7. BAUMGARTNER, Boris. *Postavenie rozvojových krajín vo svetovom hospodárstve*. In Studia commercialia Bratislavensia, 2015. roč. 8. 339 s. [online]. [Citované 03.06.2021]. Dostupné na internete: https://of.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/scb/vydane-cisla/2015-03/scb0315_Baumgartner.pdf
8. BRANCATI, Dawn. *Cuba Embargo*. [online]. 2016 [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/299565509_Cuba_Embargo
9. BRINČIKOVÁ, Zuzana. *Špecifika vývoju zahraničného obchodu v SR: Specifics of the Foreign Trade Development in the Slovak Republic*. In Revue sociálno- ekonomického rozvoja: vedecký recenzovaný on-line časopis. Ekonomická univerzita v Bratislave. NHF

- EU. 2020, roč. 6, 168 s. ISSN 24536148. [online]. [Citované 16.02.2021]. Dostupné na internete: https://nhf.euba.sk/www_write/files/katedry/ksrp/revue/rser_1-2020.pdf
10. BTI Transformation Index. *Cuba Country Report 2022* [online]. [Citované 19.03.2022]. Dostupné na internete: <https://bti-project.org/en/reports/country-report/CUB>
11. Business Info.cz. *Kuba: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled*. [online]. [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.businessinfo.cz/navody/kuba-zakladni-charakteristika-teritoria-ekonomicky-prehled/>
12. CNN Editorial Research. *Cuba Fast Facts*. [online]. 2021 [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://edition.cnn.com/2014/01/14/world/americas/cuba-fast-facts/index.html>
13. Coface. *Cuba, Major macro economic indicators*. [online]. [Citované 12.12.2021]. Dostupné na internete: <https://www.coface.com/Economic-Studies-and-Country-Risks/Cuba>
14. Congressional Research Service. *U.S. Agricultural Trade with Cuba: Current Limitations and Future Prospects*. [online]. 2021 [Citované 29.03.2022]. Dostupné na internete: <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R46791>
15. Council of foreign relations. *U.S.-Cuba Relations*. [online]. [Citované 02.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.cfr.org/backgrounder/us-cuba-relations>
16. Cuba Platform. *Dual currency*. [online]. [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: https://cubaplatform.org/dual-currency?fbclid=IwAR0E9tqKOzy1M0gPKIj1uBiBaPkIB_Kdjsrkeg2PDIxHpinGf6KKSsnGzUoY
17. Cuba Platform. *Food and Agriculture*. [online]. [Citované 29.03.2022]. Dostupné na internete: <https://cubaplatform.org/food-and-agriculture>
18. DE MIRANDA PARRONDO, Mauricio. *Necessary reforms in Cuba: from a centrally directed economy to a regulated market*. In *On Cuba news*. [online]. 2019 [Citované 10.10.2021]. Dostupné na internete: <https://oncubanews.com/en/cuba/economy/necessary-reforms-in-cuba-from-a-centrally-directed-economy-to-a-regulated-market/>
19. DESAI, Pratima, Makiko Yamazaki. *Exclusive: Tesla's battery maker suspends cobalt supplier amid sanctions concern*. In *Reuters*. [online]. 2018 [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete <https://www.reuters.com/article/us-tesla-cuba-cobalt-exclusive-idUSKBN1K92Q9>

20. DIÁZ BAUZÁ DIÁZ, José. *Validity of the PDCA with Cuba*. In European Parliament. [online]. 2021 [Citované 13.03.2022]. Dostupné na internete: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2021-001489_EN.html
21. DREHER, Silvia. *Monetary policy in Cuba*. In Cuba in Transition, in ASCE 2009. [online]. [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.ascecuba.org/c/wp-content/uploads/2014/09/v19-dreher.pdf>
22. DUBOW, Ben. *Russia Weighs in to Defend Cuba*. In CEPA. [online]. 2021 [Citované 16.02.2022]. Dostupné na internete: <https://cepa.org/russia-weighs-in-to-defend-cuba/>
23. DÚBRAVSKÁ, Regína, Daniela, Kunová. *Hodnotenie efektívnosti obchodu s jablkami v Slovenskej republike*. In SPU Nitra, Fakulta ekonomiky a manažmentu, Katedra ekonomiky. [online]. [Citované 24.02.2022]. Dostupné na internete: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/70/148479/18Dubravska.pdf
24. Economic Intelligence. *Cuba*. [online]. [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete: <https://country.eiu.com/cuba>
25. Economist. *Cuba ends its dual-currency system*. [online]. 2020 [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.economist.com/the-americas/2020/12/16/cuba-ends-its-dual-currency-system>
26. *Economy: Paths and Perils*. In Florida Journal of International Law: Vol. 29. [online]. 2017 [Citované 16.10.2021]. Dostupné na internete: <https://scholarship.law.ufl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1006&context=fjil>
27. EECOBEDO, Angel A. et al. *Cuba: Solidarity, Ebola and COVID-19*. In National Library of Medicine, in BMJ paediatrics open, 2021, vol. 5(1). [online]. 2021 [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8136810/>
28. European Commission, Directorate-General for Trade. *European Union, Trade in goods with Cuba*. [online]. 2021 [Citované 18.03.2021]. Dostupné na internete: https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/country/details_cuba_en.pdf
29. FONCESCA, Brian, John Polga-Hecimovich. *Two Nations, One Revolution: The Evolution of Contemporary Cuba-Venezuela Relations*. In Wilson Center. [online]. 2020 [Citované 23.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/Venezuela-Cuba%20FINAL.pdf>

30. FORDE, Kaelyn. *What will Cuba's new single currency mean for the island?* [online]. 2021 [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.aljazeera.com/economy/2021/1/1/what-will-cubas-new-single-currency-mean-for-the-island>
31. FRANK, Marc. *Cuba's imports from China slump 40% in 2020, extending long decline.* In Reuters [online]. 2021 [Citované 26.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.reuters.com/article/cuba-china-trade-idUSL1N2K919P>
32. FRED Economic Data, *Global price of Sugar, No. 16, US.* [online]. [Citované 23.03.2022]. Dostupné na internete: <https://fred.stlouisfed.org/series/PSUGAUSAUSDQ>
33. GARCÍA HERANZ, Ester. *Zajištění potravin z pohledu vztahů mezi Evropskou unií a zeměmi Latinské Ameriky a Karibiku.* In Výbor pro hospodářské, finanční a obchodní záležitosti. [online]. 2012 [Citované 13.09.2021]. Dostupné na internete: https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/eual/dt/921/921791/921791cs.pdf
34. GARSIDE, M. *Mine production of nickel in Cuba from 2011 to 2020.* In Statista. [online]. [Citované 23.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/1288651/nickel-mine-production-cuba/>
35. GARZON, Elsy Fors. *Nickel production analyzed in Cuba.* In Prensa Latina. [online]. [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.plenglish.com/news/2022/02/05/nickel-production-analyzed-in-cuba/>
36. GORDON C. Joy. *The U.S. Embargo Against Cuba and the Diplomatic Challenges to Extraterritoriality.* In Fairfield University, in Philosophy Faculty Publications, vol. 20. [online]. 2014 [Citované 24.10.2021]. Dostupné na internete: <https://digitalcommons.fairfield.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1019&context=philosophy-facultypubs>
37. GRANT, Mitchell. *Money Order.* In Investopedia. [online]. 2021 [Citované 03.02.2022]. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/terms/m/money-order.asp>
38. Groupe Crédit du Nord. *Country risk of Cuba: International trade.* [online]. 2021 [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: <https://www.objectif-import-export.fr/en/international-marketplaces/country/cuba/trade-country-risk>
39. Heritage, 2022 Index of Economic Freedom. *Cuba.* [online]. [Citované 19.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.heritage.org/index/country/cuba>

40. HERNANDEZ-CATÁ, Ernesto. *Why is Cuba's unemployment so low? Or is it really that low?* In *Cuba in transition*, in ASCE 2019. [online]. [Citované 03.09.2021]. Dostupné na internete: https://www.ascecuba.org/c/wp-content/uploads/2020/01/v29-asce_2019_19hernandezcata.pdf
41. HERSHBERG Eric, William M. LeoGrande. *A New Chapter in US–Cuban Relations. Social, Political, and Economic Implications*. In *Latin American Policy*. New York: Palgrave Macmillan, 2016, 205 s. [online]. 2016 [Citované 19.04.2021]. Dostupné na internete: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/lamp.12168>
42. HINGTEN Nathan et. al. *Cuba in transition: Tourism industry perceptions of entrepreneurial change*. In *Tourism Management*. [online]. 2015 [Citované 10.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0261517715000369>
43. HIPSER, A. Scott. *The Private Sector's Role in Poverty Reduction in Asia*. In *Chandos Asian Studies Series: Chandos Publishing*, 2013. 328 s. ISBN: 9780857094483
44. HRIST, Monica. *Cuban-Latin American and Caribbean relations: challenges beyond normalisation* in NOREF [online]. [Citované 20.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.files.ethz.ch/isn/165688/4ddd027eb8853fc6b6464705b630c332.pdf>
45. Investopedia. *Industrializácia substitučných dovozov – ISI. (Import Substitution Industrialization—ISI)*. [online]. [Citované 01.06.2021]. Dostupné na internete: <https://investopedia.sk/2020/10/19/industrializacia-substitucnych-dovozov-isi-import-substitution-industrialization-isi/>
46. ITC, Trade Map. *List of products at 2 digits level exported by Cuba in 2020 (Mirror)*. [online]. [Citované 10.04.2022]. Dostupné na internete: https://www.trademap.org/Product_SelProductCountry.aspx?nvpm=1%7c192%7c%7c%7c%7cTOTAL%7c%7c%7c2%7c1%7c2%7c2%7c1%7c1%7c1%7c1%7c1
47. JONES, Kent. *Cuba, the centrally planned cigar, and its rivals*. In *the World Economy*. [online]. 2019 [Citované 23.02.2021]. Dostupné na internete: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/twec.12841>
48. KAGAN, Julia. *Disguised Unemployment*. In *Investopedia*. [online]. [Citované 03.09.2021]. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/terms/d/disguised-unemployment.asp>
49. KAŠŤÁKOVÁ, Elena, et al. *Changes in Foreign Trade between Slovakia and Ukraine*. In *Studia commercialia Bratislavensia*, 2019. roč. 12. 249 s. [online]. [cit. 05.02.2022]. Dostupné na internete:

https://of.euba.sk/www_write/files/veda-vyskum/scb/vydane-cisla/2019-02/scb0219-kastakova-zabojnik-bebiakova.pdf

50. KNIGHT, W. Franklin. *Cuba*. In Encyclopædia Britannica, Inc. [online]. [Citované 14.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.britannica.com/place/Cuba>
51. KRULL, Catherine. *Cuba in a Global Context: International Relations, Internationalism, and Transnationalism*. Florida: University Press of Florida, 2014. 352 s. ISBN: 9780813049106
52. LIPKOVÁ, Ľudmila et al. *Medzinárodné hospodárske vzťahy*. Bratislava: Sprint dva, 2011. 433 s. ISBN: 978-80-89393-37-4.
53. M Libraries Publishing. *The Caribbean*. [online]. [Citované 14.02.2021]. Dostupné na internete: <https://open.lib.umn.edu/worldgeography/chapter/5-4-the-caribbean/>
54. MARC, Frank. *Russia fills the void in Cuba left by tougher US embargo*. In Financial Times. [online]. 2020 [Citované 16.02.2022]. Dostupné na internete: <https://www.ft.com/content/cbc7cc88-1c0a-11ea-9186-7348c2f183af>
55. MC WHINNEY, James. *The Impact of Ending the U.S. Embargo on Cuba*. In Investopedia. [online]. [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: <https://www.investopedia.com/articles/investing/022415/impact-ending-us-embargo-cuba.asp>
56. MESA-LAGO, Carmelo. *Currency and Exchange Unification in Cuba: Regulations, Effects, and Perspectives (Part I)*. In University of Pittsburg. [online]. 2021 [Citované 22.02.2022]. Dostupné na internete: <https://horizontecubano.law.columbia.edu/news/currency-and-exchange-unification-cuba-regulations-effects-and-perspectives-part-i>
57. MESA-LAGO, Carmelo. *The Cuban Economy at the Crossroads: Fidel Castro's Legacy, Debate over Change and Raúl Castro's Options*. In Real Instituto Elcano. [online]. [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.realinstitutoelcano.org/en/work-document/the-cuban-economy-at-the-crossroads-fidel-castros-legacy-debate-over-change-and-raul-castros-options-wp/>
58. Ministry of Foreign Affairs and Foreign Trade Barbados. *The CARICOM-Cuba Trade and Economic Cooperation Agreement*. [online]. 2021 [Citované 13.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.foreign.gov.bb/the-caricom-cuba-trade-and-economic-cooperation-agreement/>
59. Moody's analytics. *Cuba – Economic Indicators*. [online]. [Citované 14.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.economy.com/cuba/indicators#ECONOMY>

60. MZV a EZ SR. *Ekonomická informácia o teritóriu, Kubánska republika*. [online]. [Citované 01.06.2021]. Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/documents/723584/620840/Kuba+-+ekonomick%C3%A9+inform%C3%A1cie+o+terit%C3%B3riu+2021>
61. MZV a EZ SR. *Podnikateľská informácia, Kubánska republika*. [online]. [Citované 16.02.2021]. Dostupné na internete: [//www.mzv.sk/documents/10182/4303687/INFORMACIE_PRE_PODNIKATELOV_ZU_SR_HAVANA_10_2020.pdf/3aa23d40-a723-49b0-8876-808dd9031226](https://www.mzv.sk/documents/10182/4303687/INFORMACIE_PRE_PODNIKATELOV_ZU_SR_HAVANA_10_2020.pdf/3aa23d40-a723-49b0-8876-808dd9031226)
62. NASIR, Noreen. *Fidel Castro, Cuban revolutionary and communist leader, dead at 90*. In PBS News Hours. [online]. 2016 [Citované 12.05.2021]. Dostupné na internete: <https://www.pbs.org/newshour/world/cuban-revolutionary-fidel-castro-dead>
63. OECD iLibrary. *Latin American Economic Outlook 2020: Digital Transformation for Building Back Better, Chapter 6. Special feature: The Caribbean*. [online]. [Citované 15.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/7f68ec7d-en/index.html?itemId=/content/component/7f68ec7d-en>
64. O'NEILL, Aaron. *Cuba: population growth from 2009 to 2019 (compared to previous year)*. In Statista. [online]. [Citované 06.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388493/population-growth-in-cuba/>
65. PALMER, Ransford W. *The Caribbean economy in the age of globalization*. USA: Palgrave, Macmillan. 2009. 179 s. ISBN: 978-1-349-37184- 6
66. Pan American Health Organization, Promoting health in the Americas. *Declaration de Alma- Ata*. [online]. [Citované 10.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.paho.org/hq/dmdocuments/2012/alma-ata-1978declaracion.pdf>
67. PÉREZ, Ricardo Torres. *Updating the Cuban Economy: The First 10 Years*. USA: Johns Hopkins University. 2017. vol. 84. 275 s. [online]. [Citované 16.02.2021]. Dostupné na internete: <https://muse.jhu.edu/article/668222/summary>
68. PINEO, Ronn. *Cuban Public Healthcare: A Model of Success for Developing Nations*. In Journal of Developing Societies. [online]. 2019 [Citované 10.3.2021]. Dostupné na internete: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0169796X19826731>
69. Reuters. *Cuba Loosens State Monopoly on Food Sales Amid Crisis*. In Voice of America. [online]. 2020 [Citované 20.02.2022]. Dostupné na internete: https://www.voanews.com/a/americas_cuba-loosens-state-monopoly-food-sales-amid-crisis/6198045.html

70. RIBEIRO de OLIVEIRA, P.B., PENEV, Plamen, P. *Fidel Castro – el Líder Cubano*. In University of Vienna. [online]. [Citované 12.05.2021]. Dostupné na internete: https://www.academia.edu/27222879/Fidel_Castro_el_l%C3%ADder_cubano_pdf
71. RITCHIE Hannah, Max Roser. *Age structure*. In Our World in Data. [online]. 2019 [Citované 06.04.2021]. Dostupné na internete: <https://ourworldindata.org/age-structure>
72. RODRIGÉZ, Andrea. *Cuba Launches Commercial Exports of COVID-19 Vaccines*. In Associated Press. [online]. 2021 [Citované 20.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.usnews.com/news/health-news/articles/2021-09-27/cuba-launches-commercial-exports-of-covid-19-vaccines>
73. ROMERO,G. Antonio F. *The Political Dialogue and Cooperation Agreement and relations between the European Union and Cuba*. In University of Havana, Documentos de Trabajo, Occasional paper (1) en, Madrid, Fundación Carolina/Fundación EU-LAC. [online]. 2022 [citované 20.03.2022]. Dostupné na internete: <https://eulacfoundation.org/en/political-dialogue-and-cooperation-agreement-and-relations-between-european-union-and-cuba>
74. ROUSSANOV, Nikolai. *How Economic Sanctions Are Affecting Russia*. In business journal from the Wharton School of the University of Pennsylvania. [online]. 2022 [Citované 11.04.2022]. Dostupné na internete: <https://knowledge.wharton.upenn.edu/article/economic-sanctions-affecting-russia/>
75. SALAS, Daniel. *Practices of double currency: value and politics in rural Cuba*. Dailhoise University in Dialect Antrophology. [online]. 2021 [Citované 22.6.2021]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/335669729_Practices_of_double_currency_value_and_politics_in_rural_Cuba
76. SALAZAR-CARILLO, Jorge. *Why Cubans took to the streets: 3 questions about Cuba's economic crisis answered*. In Florida International University. [online]. 2021 [Citované 22.02.2022]. Dostupné na internete: <https://news.fiu.edu/2021/why-cubans-took-to-the-streets-3-questions-about-cubas-economic-crisis-answered>
77. SCHMIDT, Otto et al. *Monopoly of Foreign Trade*. In The Great Soviet Encyclopedia. [online]. 1979 [Citované 23.06.2021]. Dostupné na internete: <https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Monopoly+of+Foreign+Trade>
78. SIMES, Dimitri. *Putin is resurrecting Russia's Cold War pact with Cuba*. In The Spectator. [online]. 2020 [citované 06.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.spectator.co.uk/article/putin-is-resurrecting-russia-s-cold-war-pact-with-cuba>

79. SPADONI, Paolo. *Coping with Systemic Problems and a Triple Punch: The Cuban Economy at the Start of 2021*. In August University. [online]. 2021 [Citované 12.02.2022]. Dostupné na internete: <https://horizontecubano.law.columbia.edu/news/coping-systemic-problems-and-triple-punch-cuban-economy-start-2021>
80. SPREEN, H. Thomas et al. *The citrus industries in Cuba and Florida*. In International Agricultural Trade and Development Center in University of Florida. [online]. 1996 [Citované 23.02.2021]. Dostupné na internete: <https://ufdc.ufl.edu/AA00067338/00001/5j>
81. Statista. *Countries with the highest median age in 2017*. [online]. [Citované 06.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/264727/median-age-of-the-population-in-selected-countries/>
82. Statista. *Cuba: Age structure from 2010 to 2020*. [online]. [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388539/age-structure-in-cuba/>
83. Statista. *Cuba: Distribution of gross domestic product (GDP) across economic sectors from 2008 to 2018*. [online]. [Citované 21.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388566/cuba-gdp-distribution-across-economic-sectors/>
84. Statista. *Cuba: Fertility rate from 2009 to 2019*. [online]. [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388439/fertility-rate-in-cuba/>
85. Statista. *Cuba: Infant mortality rate from 2009 to 2019*. [online]. [Citované 10.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/806771/infant-mortality-in-cuba/>
86. Statista. *Cuba: Life expectancy at birth from 2008 to 2018*. [online]. [Citované 10.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388450/life-expectancy-at-birth-in-cuba/>
87. Statista. *Cuba: Population growth from 2009 to 2019*. [online]. [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/388493/population-growth-in-cuba/>
88. Statista. *Cuba: Urbanization from 2009 to 2020*. [online]. [Citované 20.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/455809/urbanization-in-cuba/>
89. Statista. *Global unemployment rate up to 2020*. [online]. [Citované 19.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/279777/global-unemployment-rate/>

90. Statista. *Grapefruit crop production in Cuba from 2014 to 2018*. [online]. 2021 [Citované 06.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.statista.com/statistics/1079040/cuba-grapefruit-production/>
91. STUTT, Amanda. *Sherritt International reports higher annual nickel production at Cuban JV*. In Mining.com [online]. 2019 [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.mining.com/sherritt-international-reports-higher-annual-nickel-production-cuban-jv/>
92. SUJOVÁ, Andrea, et. al. *Effects of Foreign Trade on the Economic Performance of Industries—Evidence from Wood Processing Industry of Czechia and Slovakia*. In *Economies* 9. 2021. roč. 9. 20 s. [online]. 2021 [Citované 16.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.mdpi.com/2227-7099/9/4/180>
93. SULLIVAN, Mark P. *Cuba: U.S. Policy Overview*. In Congressional Research Service. [online]. 2021 [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: <https://sgp.fas.org/crs/row/IF10045.pdf>
94. TANCER, S. Robert. *The pharmaceutical industry in Cuba*. In *Clinical Therapeutics*. [online]. 1995 [Citované 10.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0149291895800565>
95. The BBC. *Timeline: US-Cuba relations*. [online]. [Citované 12.03.2021]. Dostupné na internete: <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-12159943>
96. The Sugar Association. *Farm to Table: Sugar Cane Harvest*. [online]. [Citované 21.02.2022]. Dostupné na internete: <https://www.sugar.org/blog/farm-to-table-sugar-cane-harvest/>
97. The WHO. *Cuba's primary health care revolution: 30 years on*. [online]. [Citované 10.3.2021]. Dostupné na internete: <https://www.who.int/bulletin/volumes/86/5/08-030508/en/>
98. The World Bank. *GDP (current USD) - Cuba*. [online]. [Citované 23.03.2022]. Dostupné na internete: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?locations=CU>
99. The World Bank. *How does the World Bank classify countries?* [online]. [Citované 03.06.2021]. Dostupné na internete: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/378834-how-does-the-world-bank-classify-countries>

100. The World Bank. *Literacy rate, adult total (% of people ages 15 and above) – Cuba*. [online]. 2021 [Citované 21.02.2022]. Dostupné na internete: <https://data.worldbank.org/indicator/SE.ADT.LITR.ZS?locations=CU>
101. The World Bank. *The World Bank in the Caribbean*. [online]. [Citované 15.02.2021]. Dostupné na internete: <https://www.worldbank.org/en/country/caribbean/overview>
102. The World Bank. *The World by Income and Region*. [online]. [Citované 21.09.2021]. Dostupné na internete: <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/the-world-by-income-and-region.html>
103. The World Bank. *Trade (% of GDP) – Cuba*. [online]. [Citované 12.12.2021]. Dostupné na internete: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?locations=CU>
104. The World Bank. *What is the World Bank Atlas method?* [online]. [Citované 03.06.2021] Dostupné na internete: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/77933-what-is-the-world-bank-atlas-method>
105. The World Bank. *World Bank Country and Lending Groups*. [online]. [Citované 03.06.2021]. Dostupné na internete: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>
106. U.S. Department of State. *Cuba sanctions*. [online]. [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: <https://www.state.gov/cuba-sanctions/>
107. U.S. Department of State. *State Sponsors of Terrorism*. [online]. [Citované 20.05.2021]. Dostupné na internete: <https://www.state.gov/state-sponsors-of-terrorism/>
108. U.S. Wheat Associates. *Only An Act Of Congress Can Open The Cuban Wheat Market*. [online]. 2021 [Citované 27.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.uswheat.org/wheatletter/only-an-act-of-congress-can-open-the-cuban-wheat-market/>
109. UN. *Adopting Annual Resolution, Delegates in General Assembly Urge Immediate Repeal of Embargo on Cuba, Especially amid Global Efforts to Combat COVID-19 Pandemic*. [online]. 2021 [Citované 23.10.2021]. Dostupné na internete: <https://www.un.org/press/en/2021/ga12341.doc.htm>
110. UN. *World Economic Situation and Prospects 2020*. New York 2020. [online]. [Citované 03.06.2021] Dostupné na internete:

<https://www.un.org/development/desa/dpad/wpcontent/uploads/sites/45/>

WESP2020_Annex.pdf

111. UNESCO. *Cuba, Education and Literacy*. [online]. [Citované 21.02.2022]. Dostupné na internete: <http://uis.unesco.org/en/country/cu>

112. VIDAL, Pavel. *The Bitter Medicine of Monetary Unification*. In Javeriana University, Colombia. [online]. 2021 [Citované 22.02.2022]. Dostupné na internete: <https://horizontecubano.law.columbia.edu/news/bitter-medicine-monetary-unification>

113. World data info. *Tourism in Cuba*. [online]. [Citované 6.03.2022]. Dostupné na internete: <https://www.worlddata.info/america/cuba/tourism.php>

114. World Trade Organization. *Cuba and the WTO*. [online]. 2021 [Citované 13.03.2022]. Dostupné na internete: https://www.wto.org/english/thewto_e/countries_e/cuba_e.htm

115. WYLLIE, Lana L. *Cuba's response to COVID-19: lessons for the future*. In Journal of Tourism Futures, 2021. Vol. 7. [online]. 2021 [Citované 28.03.2022]. Dostupné na internete <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JTF-10-2020-0187/full/html#sec002>

116. YAFFE, Helen. *Day Zero: how and why Cuba unified its dual currency system*. In London School of Economic and Science. [online]. 2021 [Citované 22.06.2021]. Dostupné na internete: https://blogs.lse.ac.uk/latamcaribbean/2021/02/10/day-zero-how-and-why-cuba-unified-its-dual-currency-system/?fbclid=IwAR0TcG9Gxz-6flcG-f9kXliPk6G7nRhkxAS-3y5PCGHv6fy9_aHjNcH4930

117. YAFFEE, Helen. *Cuba is poor, but who is to blame – Castro or 50 years of the US blockade?* In The London School of Economics and Political Science. [online]. 2017 [Citované 03.6.2021]. Dostupné na internete: <https://blogs.lse.ac.uk/latamcaribbean/2017/03/01/cuba-is-poor-but-who-is-to-blame-castro-or-50-years-of-the-us-blockade/>

118. ZHENG, Wengton. *Exploring Cuba's New Role in the World Economy: Paths and Perils*. In Florida Journal of International Law, 2017. Vol. 29.[online]. 2017 [Citované 16.10.2021]. Dostupné na internete: <https://scholarship.law.ufl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1006&context=fjil>

Prílohy

Príloha 1: Index RCA 2 – vybrané komodity, ktorých bola Kuba za rok 2020 čistým dovozcom

Príloha 2: Index RCA 2 – vybrané komodity, ktorých bola Kuba za rok 2020 čistým vývozcom

Príloha 1: Index RCA 2 – vybrané komodity, ktorých bola Kuba za rok 2020 čistým dovozcom

HS4	Názov Tvaru	RCA2
2711	Ropný plyn a iné plynné uhľovodíky	-1
1201	Sójové bôby, tiež drvené	-1
9402	Lekársky, chirurgický, stomatologický alebo veterinárny nábytok,...	-1
0701	Zemiaky, čerstvé alebo chladené	-1
1006	Ryža	-1
7904	Zinkové tyče, prúty, tvary a drôty, i.	-1
7505	Tyče, prúty, tvary a drôty z niklu,...	-1
8487	Časti strojov, i. n. v kapitole 84,...	-1
3910	Silikóny v primárnych formách	-1
8545	Uhlíkové elektródy, uhlíkové kefy, uhlíky lúčových, uhlíky batérií,...	-1

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC database – Trade Map, [Citované 15.01.2022] Dostupné na: <https://www.trademap.org>

Príloha 2: Index RCA 2 – vybrané komodity, ktorých bola Kuba za rok 2020 čistým vývozcom

HS4	Názov Tvaru	RCA 2
7207	Polotovary zo železa alebo nelegovanej ocele	1
2604	Niklové rudy a koncentráty	1
2709	Ropné oleje a oleje získané z bitúmenových nerastov, surové	1
0301	Živé ryby	1
2610	Rudy a koncentráty drahých kovov	1
4402	Drevené uhlie, vrát. drevené uhlie zo škrupín alebo orechov,...	1
1801	Kakaové bôby, celé alebo drvené,...	1
9601	Opracovaná slonovina, kosť, korytnačina, roh, parohy, koraly, perleť a iné zvieracie rezbárske práce ...	1
1703	Melasa získaná extrakciou alebo rafináciou cukru	1
0409	Prírodný med	1

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov z ITC database – Trade Map, [Citované 15.01.2022] Dostupné na: <https://www.trademap.org>